

Stibbe

De Nederlandse

CORPORATE GOVERNANCE CODE

Compare Code 2022 met Code 2016 & Voorstel
februari 2022 met toegevoegd de Toelichting, het
Verantwoordingsdocument en het
Slotdocument

Monitoring Commissie
geactualiseerd op
20 december 2022

**CORPORATE
GOVERNANCE
CODE**

LEESWIJZER

Dit document bevat de tekst van de Corporate Governance Code, geactualiseerd op 20 december 2022 (de "Code 2022") zoals gepubliceerd door de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (de "Commissie"). Ondanks dat slechts sprake is van een actualisatie, zijn er de nodige wijzigingen in de tekst van en de toelichting op de Code 2022 doorgevoerd, zowel ten opzichte van de Corporate Governance Code gepubliceerd op 8 december 2016 (de "Code 2016") als ten opzichte van het Corporate Governance Code, voorstel voor actualisatie, consultatiedocument van februari 2022 (het "Voorstel 2022").

In dit document ziet u zowel de wijzigingen ten opzichte van de Code 2016 als ten opzichte van het Voorstel 2022.

Tegelijkertijd met de publicatie van de Code 2022, heeft de Commissie ook op 20 december 2022 een Verantwoordingsdocument Actualisatie Code (het "Verantwoordingsdocument 2022") en het Slotdocument van de Commissie (het "Slotdocument 2022") gepubliceerd.

In het Verantwoordingsdocument 2022 geeft de Commissie per principe en best practice bepalingen ("bpb's") nadere uitleg voor (i) wijzigingen in de Code 2022 ten opzichte van het Voorstel 2022 of (ii) het niet wijzigen van een bepaald principe of een bpb. Ook gaat de Commissie in sommige gevallen in op de reacties op het Voorstel 2022.

In het Slotdocument 2022 geeft de Commissie een overzicht van stappen die sinds de start van de Commissie in 2019 zijn gezet op het gebied van monitoring en actualisatie van de Code. Daarnaast komen ook de huidige stand van zaken en de toekomst van de Code aan de orde in dit Slotdocument 2022.

Voor zover de paragrafen uit het Verantwoordingsdocument 2022 en het Slotdocument 2022 zien op specifieke principes of bpb, hebben wij deze paragrafen in een gekleurd blok onder de desbetreffende principes en bpb's gezet. Hierbij hebben we de volgende volgorde gebruikt: eerst de toelichting, dan de passage uit het Verantwoordingsdocument 2022 en als laatste de relevante informatie uit het Slotdocument 2022. Op die manier staat alle relevante informatie bij elkaar. Indien een passage ziet op verschillende bpb's, hebben we het tekstblok bij beide bpb's gezet, tenzij dit niet logisch leek.

Voor de volledigheid hebben we zowel het Verantwoordingsdocument als het Slotdocument opgenomen als bijlage, aangezien niet de gehele tekst van deze twee documenten is verwerkt in de tekst van dit document. Dat betekent dat dit document een overzicht is van de Code 2022, het Voorstel 2022, het Verantwoordingsdocument 2022 en het Slotdocument 2022, voor zover opportuun in één doorlopende tekst, en anders in de bijlages.

In de voettekst staat een legenda van de tekstkleur, zodat duidelijk is welke tekst uit welke Code dan wel toelichting op de Code komt. Indien in de legenda wordt verwezen naar de Code 2022, wordt daarmee ook de toelichting op de Code 2022 bedoeld.

Zwarte tekst	Tekst Code 2022 identiek aan Code 2016	<u>Zwarte tekst blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022 overgenomen uit het Voorstel 2022	Roed doergestrepte tekst blauw ondertreep	Geschrapte tekst uit Voorstel 2022
<u>Blaauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022	Roed doergestrepte tekst	Geschrapte tekst uit Code 2016	Groene tekst	Verplaatste tekst

Voor de volledigheid staan hieronder de gebruikte afkortingen opgenomen.

Afkorting	
Code 2022	De Nederlandse Corporate Governance Code, geactualiseerd op 20 december 2022 - Monitoring Commissie Corporate Governance Code
Code 2016	De Nederlandse Corporate Governance Code - 8 december 2016 - Monitoring Commissie Corporate Governance Code
De Commissie	Monitoring Commissie Corporate Governance Code
Slotdocument 2022	Monitoring Commissie Corporate Governance Code - slotdocument - december 2022
Verantwoordingsdocument 2022	Monitoring Commissie Corporate Governance Code - Verantwoordingsdocument Actualisatie Code - december 2022
Voorstel 2022	De Nederlandse Corporate Governance Code, voorstel voor actualisatie, consultatiedocument - februari 2022 - Monitoring Commissie Corporate Governance Code

CONTACT

Manon Cremers

Partner Amsterdam

T +31 20 546 04 08

Fons Leijten

Partner Amsterdam

T +31 20 546 04 09

Heleen Kersten

Partner Amsterdam

T +31 20 546 03 70

Duco de Boer

Partner Amsterdam

T +31 20 546 09 43

De materie in deze mark up is bedoeld als een algemene uiteenzetting. Er is niet getracht door Stibbe juridisch advies te geven voor een specifieke zaak. Voor specifiek juridisch advies toegepast op uw omstandigheden kunt u zich tot Stibbe wenden.

INHOUDSOPGAVE

<i>Preambule</i>	6
<i>Naleving van de Code</i>	10
HOOFDSTUK1. Duurzame lange termijn waardecreatie	12
<i>Principe 1.1 Duurzame lange termijn waardecreatie</i>	12
<i>Principe 1.2 Risicobeheersing</i>	20
<i>Principe 1.3 Interne audit functie</i>	22
<i>Principe 1.4 Verantwoording over risicobeheersing</i>	25
<i>Principe 1.5 Rol raad van commissarissen</i>	27
<i>Principe 1.6 Benoeming en beoordeling functioneren externe accountant</i>	29
<i>Principe 1.7 Uitvoering werkzaamheden externe accountant</i>	29
HOOFDSTUK2. Effectief bestuur en toezicht	31
<i>Principe 2.1 Samenstelling en omvang</i>	31
<i>Principe 2.2 Benoeming, opvolging en evaluatie</i>	40
<i>Principe 2.3 Inrichting raad van commissarissen en verslag</i>	43
<i>Principe 2.4 Besluitvorming en functioneren</i>	46
<i>Principe 2.5 Cultuur</i>	48
<i>Principe 2.6 Misstanden en onregelmatigheden</i>	51
<i>Principe 2.7 Voorkomen belangenverstremgeling</i>	53
<i>Principe 2.8 Overnamesituaties</i>	55

HOOFDSTUK 3. Beloningen	56
<i>Principe 3.1 Beloningsbeleid bestuur</i>	56
<i>Principe 3.2 Vaststelling beloningen bestuur</i>	57
<i>Principe 3.3 Beloning raad van commissarissen</i>	58
<i>Principe 3.4 Verantwoording uitvoering beloningsbeleid</i>	58
HOOFDSTUK 4. Algemene vergadering	62
<i>Principe 4.1 De algemene vergadering</i>	62
<i>Principe 4.2 Informatieverschaffing en voorlichting</i>	65
<i>Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen</i>	67
<i>Principe 4.4 Onderkennen van belang strategie vennootschap</i>	71
<i>Principe 4.5 Certificering van aandelen</i>	71
HOOFDSTUK 5. One-tier bestuursstructuur	73
<i>Principe 5.1 One-tier bestuursstructuur</i>	73
Inwerkingtreding	75

PREAMBULE

De Nederlandse corporate governance code (hierna: de Code) richt zich op de governance van beursgenoteerde vennootschappen en geeft een richtsnoer voor effectieve samenwerking en bestuur. Governance gaat over besturen en beheersen, over verantwoordelijkheid en zeggenschap en over toezicht en verantwoording. Het doel van de Code is het met of in relatie tot wet- en regelgeving bewerkstelligen van een deugdelijk en transparant stelsel van *checks and balances* binnen Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen en het daartoe reguleren van de verhoudingen tussen het bestuur, de raad van commissarissen en de algemene vergadering/aandeelhouders. Naleving van de Code draagt bij aan het vertrouwen in goed en verantwoord bestuur van vennootschappen en hun inbedding in de maatschappij.

De Code is voor het eerst vastgesteld in 2003 en ~~eenmalig~~ gewijzigd in 2008 en 2016. Op verzoek van het Christelijk Nationaal Vakverbond, Eumedion, de Federatie Nederlandse Vakbeweging, Euronext NV, de Vereniging van Effectenbezitters, de Vereniging van Effecten Uitgevende Ondernemingen en de Vereniging VNO-NCW is de Code aangepast door de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (hierna: de Commissie).

Voortschrijdende ontwikkelingen, de tijdgeest en overlap met wetgeving zijn aanleiding geweest om de Code aan te passen. Onderhavige Code ~~vervangt~~ is een geactualiseerde versie van de Code uit ~~2008~~2016.

Reikwijdte

De Code is van toepassing op:

- i. alle vennootschappen met statutaire zetel in Nederland waarvan de aandelen of certificaten van aandelen zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt of een daarmee vergelijkbaar systeem; en
- ii. alle grote vennootschappen met statutaire zetel in Nederland (> € 500 miljoen balanswaarde) waarvan de aandelen of certificaten zijn toegelaten tot de handel op een multilaterale handelsfaciliteit of een daarmee vergelijkbaar systeem.

Voor de toepassing van de Code worden met houders van aandelen gelijk gesteld de houders van certificaten van aandelen die met medewerking van de vennootschap zijn uitgegeven. De Code is niet van toepassing op een beleggingsinstelling of instelling voor collectieve belegging in effecten die geen beheerder is in de zin van artikel 1:1 Wet op het financieel toezicht.

SLOTDOCUMENT COMMISSIE 2022

Toepassingsbereik van de Code

Op dit moment richt de Code zich tot beursvennootschappen gevestigd in Nederland met een Nederlandse notering en in Nederland gevestigde vennootschappen met een buitenlandse notering. Nagedacht moet worden over het spanningsveld die deze laatste groep vennootschappen ondervinden tussen de Code en het Nederlandse vennootschapsrecht enerzijds en de op hen van toepassing zijnde buitenlandse beursregels anderzijds.

Inhoud van de Code

De Code bevat principes en best practice bepalingen die de verhouding reguleren tussen het bestuur, de raad van commissarissen en de algemene vergadering/aandeelhouders. De principes en bepalingen zijn gericht op de invulling van verantwoordelijkheden voor duurzame lange termijn waardecreatie, beheersing van risico's, effectief bestuur en toezicht, beloningen en de relatie met (de algemene vergadering van) aandeelhouders en *stakeholders*. De principes kunnen worden opgevat als breed gedragen algemene opvattingen over goede corporate governance. De principes zijn uitgewerkt in best practice bepalingen. Deze bepalingen bevatten normen voor het gedrag van bestuurders, commissarissen en aandeelhouders. Zij geven de 'best practice' weer en zijn een invulling van de algemene beginselen van goede corporate governance. Vennootschappen kunnen hiervan gemotiveerd afwijken. De voorwaarden voor afwijking worden hierna onder 'Naleving van de Code' toegelicht.

De verhouding tussen de vennootschap en haar werknemers (-vertegenwoordigers) ~~is bij wet geregeld. In de Code~~ wordt voor wat betreft medezeggenschap onder meer beheerst door de Wet op de ondernemingsraden (WOR). Indien de WOR goed wordt toegepast, borgt deze wet de verhouding tussen de vennootschap en haar werknemers (-vertegenwoordigers) voldoende. In aanvulling op de wettelijke regeling komt deze verhouding in de Code aan bod in bepalingen die betrekking hebben op cultuur en de contacten tussen de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Wet op de ondernemingsraden

De Commissie heeft in de preambule een expliciete verwijzing naar de Wet op de ondernemingsraden (WOR) opgenomen. Hierbij heeft de Commissie verduidelijkt dat, indien de WOR goed gebruikt wordt, deze wet de verhouding tussen de vennootschap en haar werknemers (-vertegenwoordigers) voldoende borgt. In aanvulling op de WOR wordt in de Code wel aandacht besteed aan de verhouding tussen de vennootschap en haar werknemers (-vertegenwoordigers) in bepalingen die betrekking hebben op cultuur en de contacten tussen de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan.

Uitgangspunten

De Code berust op het uitgangspunt dat de vennootschap een lange termijn samenwerkingsverband is van diverse bij de vennootschap betrokken *stakeholders*. *Stakeholders* zijn groepen en individuen die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap beïnvloeden of erdoor (kunnen) worden beïnvloed: werknemers, aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers, toeleveranciers, afnemers en andere belanghebbenden. Het bestuur en de raad van commissarissen hebben een verantwoordelijkheid voor de afweging van deze belangen en zijn doorgaans gericht op de continuïteit van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Daarbij streeft de vennootschap naar het creëren van duurzame waarde op de lange termijn. *Stakeholders* moeten erop kunnen vertrouwen dat hun belangen op zorgvuldige wijze worden meegewogen, omdat dit een voorwaarde is voor hen om binnen en met de vennootschap samen te werken. Goed ondernemerschap en goed toezicht zijn essentiële voorwaarden voor *stakeholders* voor het vertrouwen in het bestuur en het toezicht. Daaronder zijn begrepen integer en transparant handelen door het bestuur en het afleggen van verantwoording over het toezicht door de raad van commissarissen. Bepalend voor de werking van de Code is niet de mate

waarin deze naar de letter wordt nageleefd, maar de mate waarin de intenties van de Code leidend zijn voor het doen en laten van alle betrokkenen.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Stakeholderbegrip

Het stakeholderbegrip is reeds in de Code opgenomen. Op basis van de versie van de code uit 2016 zijn *Stakeholders* groepen en individuen die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap beïnvloeden of er door worden beïnvloed: werknemers, aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers, toeleveranciers, afnemers en andere belanghebbenden. In de geactualiseerde Code heeft de Commissie het begrip stakeholders uitgebreid door toe te voegen dat het bij het begrip stakeholders ook gaat om groepen en individuen die direct of indirect door het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap kunnen worden beïnvloed. De gevolgen van het handelen van de vennootschap, zowel vanuit sociaal als ecologisch perspectief, kunnen zich tot ver buiten de kring van de direct bij de vennootschap betrokkenen uitstrekken en een ingrijpende impact hebben. De Commissie is van mening dat het bestuur en de raad van commissarissen in de huidige tijdgeest bij hun besluitvorming ook onder ogen moeten zien welke groepen of individuen door het bereiken van de doelstelling van de vennootschap kunnen worden beïnvloed en dit bij hun besluitvorming moeten betrekken. De Commissie heeft zich daarnaast laten inspireren door de definitie van belanghebbenden in het concept van de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (de CSDD(D)). In die definitie is ook 'of kunnen worden beïnvloed' opgenomen.

Aandeelhouders en institutionele beleggers

Aandeelhouders kunnen bij hun handelen hun eigen belangen nastreven, zolang zij zich ten opzichte van de vennootschap, haar organen en hun mede-aandeelhouders gedragen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Hieronder valt de bereidheid om met de vennootschap en mede-aandeelhouders in dialoog te gaan. Hoe groter het belang is dat een aandeelhouder in de vennootschap houdt, des te groter is zijn verantwoordelijkheid jegens de vennootschap, mede-aandeelhouders en andere *stakeholders*. Institutionele beleggers zijn verantwoordelijk jegens hun achterliggende begunstigers om op zorgvuldige en transparante manier te beoordelen op welke wijze zij gebruik maken van hun rechten als aandeelhouder van vennootschappen.

Verhouding met wetgeving

De Code is door zelfregulering tot stand gekomen. Hij is van en voor de partijen die door de Code worden geadresseerd. Zelfregulering houdt in dat men zonder tussenkomst van de overheid zelf regels opstelt waar men zich aan verbindt, door deze uit te voeren, te handhaven en actueel te houden. Het vormt een aanvulling op overheidsregulering. De Code moet bezien worden in samenhang met (nationale en Europese) wetgeving en jurisprudentie op het terrein van corporate governance. De toegevoegde waarde van de Code, als instrument van zelfregulering, is dat de Code zich meer richt op het gedrag van bestuurders, commissarissen en aandeelhouders.

Bij de aanpassing van de Code is uitgegaan van de geldende wetgeving en jurisprudentie over de externe en interne verhoudingen van vennootschappen en is rekening gehouden met de relevante ontwikkelingen op het terrein van corporate governance. Bij de formulering van de principes en best

practice bepalingen is overlap met wetgeving zoveel mogelijk voorkomen. Ter wille van de leesbaarheid en de onderlinge samenhang van de Code, is een zekere overlap tussen wetgeving en de Code onvermijdelijk. Ook omdat de Code een aanvulling kan zijn op wat wettelijk is voorgeschreven.

One-tier bestuursstructuur

Van oudsher kent Nederland een dualistisch bestuursmodel (*two-tier* bestuursstructuur). Hierop is de Code gericht. Bij een vennootschap met een *two-tier* bestuursstructuur zijn bestuur en toezicht verdeeld over twee vennootschapsorganen, namelijk het bestuur en de raad van commissarissen. Hoofdstuk 5 heeft betrekking op vennootschappen met een *one-tier* bestuursstructuur. Een *one-tier* bestuursstructuur kent één bestuur waarvan uitvoerende bestuurders en niet uitvoerende bestuurders deel uitmaken. Laatstgenoemden houden dan toezicht op de uitvoerende bestuurders. Er zijn dan geen commissarissen. Niet uitvoerende bestuurders en uitvoerende bestuurders dragen gezamenlijk bestuursverantwoordelijkheid. Van belang is dat onafhankelijk toezicht door niet uitvoerende bestuurders voldoende geborgd is.

Meer diverse groep van beursvennootschappen

Er ontstaat een meer diverse groep van beursvennootschappen die onder de werking van de Code vallen. Zo is het aantal beursvennootschappen met een hoofdnotering in het buitenland toegenomen en is het aantal special purpose acquisition companies (SPACs) de afgelopen jaren eveneens gestegen. Van al deze vennootschappen wordt verwacht dat zij de Code naleven.

Voor SPACs geldt dat een gedeelte van de bepalingen van de Code pas relevant wordt op het moment dat de SPAC een overname heeft gedaan. Er zijn echter ook diverse bepalingen die juist relevant zijn voordat de SPAC een overname heeft gedaan, bijvoorbeeld principe 2.7 en de onderliggende best practice bepalingen inzake het voorkomen van belangenverstremgeling.

Toelichting

Van de reikwijdte van de Code zijn uitgezonderd beleggingsinstellingen en instellingen voor collectieve belegging in effecten die in een groep onder centrale leiding staan en deze centrale leiding onder de reikwijdte van de Code valt.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Meer diverse groep van beursvennootschappen

De groep beursvennootschappen die onder de werking van de Code vallen wordt steeds diverser. Er zijn immers steeds meer beursvennootschappen met een hoofdnotering in het buitenland en ook het aantal special purpose acquisition companies (SPACs) is de afgelopen jaren gestegen. Van deze vennootschappen wordt verwacht dat zij de Code naleven. De preambule van de Code gaat hier op in.

Voor wat betreft de SPACs wordt opgemerkt dat een gedeelte van de bepalingen van de Code pas relevant wordt op het moment dat de SPAC een overname heeft gedaan, maar dat er ook diverse bepalingen zijn die juist relevant zijn voordat een SPAC een overname heeft gedaan. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan principe 2.7 en de onderliggende best practice bepalingen inzake het voorkomen van belangenverstremgeling.

NALEVING VAN DE CODE

Het bestuur en de raad van commissarissen zijn verantwoordelijk voor de corporate governance van de vennootschap en voor de naleving van deze Code. Naleving van de Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-principe. Anders dan wetgeving biedt de Code flexibiliteit omdat deze ruimte biedt om af te wijken van de principes en best practice bepalingen. Het bestuur en de raad van commissarissen leggen aan de algemene vergadering verantwoording af over de naleving van de Code en voorzien eventuele afwijkingen van de principes en best practice bepalingen van een inhoudelijke en inzichtelijke uitleg. De hoofdlijnen van de corporate governance van de vennootschap worden elk jaar, mede aan de hand van de principes die in deze Code zijn genoemd, in een afzonderlijk hoofdstuk in het bestuursverslag uiteengezet of op de website van de vennootschap geplaatst. Daar geeft de vennootschap uitdrukkelijk aan in hoeverre zij de in deze Code opgenomen principes en best practice bepalingen opvolgt en zo niet, waarom en in hoeverre zij daarvan afwijkt.

Van belang is dat de uitleg bij afwijking in ieder geval de volgende elementen bevat:

- i. de wijze waarop de vennootschap is afgeweken van het principe of de best practice bepaling;
- ii. de redenen voor afwijking;
- iii. indien de afwijking tijdelijk is en langer dan één boekjaar duurt, wordt aangegeven wanneer de vennootschap voornemens is het principe of de best practice bepaling weer na te leven; en
- iv. in voorkomend geval, een beschrijving van de alternatieve maatregel die is genomen en een uiteenzetting hoe die maatregel de doelstelling van het principe respectievelijk de best practice bepaling bereikt, of een verduidelijking hoe de maatregel bijdraagt tot een goede corporate governance van de vennootschap.

Aandeelhouders, bedrijven die zijn gespecialiseerd in rating van de corporate governance van beursvennootschappen en adviseurs over het gebruik van stemrecht op aandelen dienen zich een zorgvuldig oordeel te vormen over de redengeving voor elk van de afwijkingen van de principes en de best practice bepalingen. Zowel aandeelhouders als het bestuur en de raad van commissarissen dienen open te staan om met elkaar in gesprek te gaan over de reden waarom een principe of best practice bepaling niet is toegepast. Het is aan de aandeelhouders om het bestuur en de raad van commissarissen over de naleving van de Code ter verantwoording te roepen. Uitgangspunt hierbij is de erkenning dat corporate governance een kwestie van maatwerk is en dat afwijkingen gerechtvaardigd kunnen zijn. Vennootschappen en aandeelhouders hebben een gedeelde verantwoordelijkheid om zelfregulering volgens het 'pas toe of leg uit'-principe goed te laten werken zodat het een effectief alternatief kan vormen voor wetgeving.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Werking van het 'pas toe of leg uit' principe

In diverse reacties op het Voorstel werd voorgesteld om een 'pas toe én leg uit' principe voor zowel principes als best practice bepalingen te introduceren. Dit is geen onderdeel geweest van de consultatie en zou een te ingrijpende inhoudelijke verandering zijn ten opzichte van het Voorstel. Het valt daarom buiten het bestek van de actualisatie. De Commissie heeft gekozen om vast te houden aan het principe van 'pas toe of leg uit'.

Kwaliteit van de uitleg

Als belangrijk uitgangspunt voor de werking van de Code geldt dat niet bepalend is de mate waarin deze naar de letter wordt nageleefd, maar de mate waarin de intenties van de Code leidend zijn voor het doen en laten van alle betrokkenen. In dat licht hecht de Commissie belang aan de kwaliteit van toelichting in het algemeen en niet alleen in geval van afwijking van de Code. Een afvinkmentaliteit en het gebruik van standaardteksten ('boilerplate') in jaarverslagen staan daarmee op gespannen voet. De Commissie roept vennootschappen op om de intenties van de Code te omarmen en niet alleen processen en acties te beschrijven, maar ook inzicht te geven in de dilemma's en opgaves waarvoor vennootschappen staan, de afwegingen die daarbij worden gemaakt, de uitkomsten daarvan en de impact op de onderneming. Daarnaast is de Commissie voorstander van een minder procesmatige en meer inhoudelijke benadering bij rapportage in het bestuursverslag over kernthema's zoals duurzame lange termijn waardecreatie, risicobeheersing en cultuur zien.

Zwarte tekst	Tekst Code 2022 identiek aan Code 2016	<u>Zwarte tekst blauw onderstreep</u>	Nieuwe tekst in Code 2022 overgenomen uit het Voorstel 2022	Roed doorgestreepte tekst blauw onderstreep	Geschrapte tekst uit Voorstel 2022
<u>Blauw onderstreep</u>	Nieuwe tekst in Code 2022	Roed doorgestreepte tekst	Geschrapte tekst uit Code 2016	Groene tekst	Verplaatste tekst

HOOFDSTUK 1.

DUURZAME LANGE TERMIJN WAARDECREATIE

Principe 1.1 Duurzame lange termijn waardecreatie

Het bestuur is verantwoordelijk voor de continuïteit van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. ~~Het bestuur richt zich op en~~ de duurzame lange termijn waardecreatie van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. ~~Het bestuur richt zich op de lange termijn waardecreatie van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming, geeft zich rekenschap van~~ houdt rekening met de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming in de productie- en waardeketen, op mens en milieu en weegt daartoe de in aanmerking komende belangen van de stakeholders. De raad van commissarissen houdt toezicht op het bestuur ter zake.

Toelichting

~~Van bestuurders en commissarissen wordt verwacht dat zij duurzaam handelen door zich bij de uitoefening van hun taken te richten op creatie.~~ Het bestuur is verantwoordelijk voor het op duurzame wijze creëren van waarde op de lange termijn, waarbij rekening wordt gehouden met de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op mens en milieu. Bij het bepalen van de strategie en het nemen van beslissingen staat de houdbaarheid en duurzaamheid daarvan op de lange termijn centraal en worden belangen van stakeholders zorgvuldig gewogen. ~~en geven bestuurders en commissarissen zich rekenschap van de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming in de productie- en waardeketen.~~

Stakeholders zijn groepen en individuen die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap beïnvloeden of erdoor worden beïnvloed: werknemers, aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers, toeleveranciers, afnemers en andere belanghebbenden.

Zoals in het algemeen geldt voor de taakuitoefening van bestuurders levert deze verantwoordelijkheid geen resultaatsverplichting op. Er wordt niet voorgeschreven wat in concrete gevallen de uitkomst van de afweging van relevante belangen en externe gevolgen moet zijn. De verantwoordelijkheid die van bestuurders bij hun taakuitoefening mag worden verwacht, moet bovendien niet op een lijn worden gesteld met aansprakelijkheid, waarvoor is vereist dat de bestuurder een ernstig verwijt kan worden gemaakt.

Duurzaam / duurzaamheid in dit verband verwijst naar de balans tussen de sociale, ecologische en economische aspecten van het ondernemen, ook wel de drie P's: people, planet en profit. Voor de invulling van de aspecten people en planet zijn onder meer van belang de ecologische, sociale en governance factoren, zoals uiteengezet in het voorgestelde artikel 19ter van Richtlijn 2013/34/EU, zoals dat artikel wordt ingevoegd in die Richtlijn als gevolg van het voorstel tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Verordening (EU) nr. 537/2014 betreffende duurzaamheidsrapportage door ondernemingen (CSRD).

Duurzaamheid is een veelomvattend onderwerp dat zich wereldwijd in een transitiefase bevindt. Naast de CSRD is een voorstel gedaan voor een richtlijn van het Europees Parlement en de raad inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 (CSDD). Standaarden voor duurzaamheidsverslaggeving

zijn nog volop in ontwikkeling. Zo werkt de European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) aan Europese standaarden (ESRS) en is de International Sustainability Standards Board (ISSB) van de IFRS Foundation bezig met de ontwikkeling van wereldwijde standaarden. Deze standaarden hebben invloed op de inspanningen op het gebied van duurzaamheid die van ondernemingen worden verwacht. Andere regelingen die als leidraad kunnen dienen bij de invulling van het begrip duurzaamheid zijn onder andere:

- de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de OESO - due diligence handreiking voor maatschappelijk verantwoord ondernemen uit 2018, die handvatten biedt voor vennootschap- pen bij internationaal zakendoen voor zover het betreft de invulling van ketenverantwoordelijkheid;
- de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en de UN Global Compact;
- de verslaggevingstandaarden van de Task Force on Climate-related Financial Disclosure.
- Verwacht wordt dat het bestuur de relevante ontwikkelingen op dit vlak volgt en er rekening mee houdt.

Eveneens verlangt duurzame lange termijnwaardecreatie bewustzijn van en anticiperen op ontwikkelingen in nieuwe technologieën en veranderingen in business modellen en daaraan verbonden risico's waaronder cybersecurity, leveranciers- en ketenafhankelijkheden, data protectie en ethisch verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën (bijvoorbeeld 'Responsible AI').

~~Voldoende~~ Het hebben van voldoende oog voor de bredere context waarin de met de vennootschap verbonden onderneming opereert, draagt bij aan het bestendig succes van de onderneming en sluit daarmee aan bij het belang van de vennootschap. Er zijn situaties denkbaar waarin de focus op de duurzame lange termijn niet langer aan de orde is voor een vennootschap, bijvoorbeeld in geval van faillissement of bij een overname, en het bestaansrecht van de vennootschap eindig is. De vennootschap leeft de Code dan na door uitleg te geven waarom duurzame lange termijn waardecreatie niet (langer) aan de orde is.

Stakeholders zijn groepen en individuen die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap beïnvloeden of erdoor (kunnen) worden beïnvloed: werknemers, aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers, toeleveranciers, afnemers en andere belanghebbenden.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Duurzame lange termijn waardecreatie - principe 1.1

Bij bestudering van de ontvangen reacties ten aanzien van het begrip lange termijn waardecreatie en de aandacht die in de Code moet uitgaan naar duurzaamheid, heeft de Commissie besloten om in de Code en bij het begrip lange termijn waardecreatie duidelijker tot uitdrukking te brengen dat duurzaamheid een onderdeel is van lange termijn waardecreatie. Van bestuurders en commissarissen wordt niet alleen verwacht dat zij aandacht besteden aan de consequenties van beslissingen op de lange termijn en de impact op stakeholders, maar ook dat zij duurzaam handelen vanuit ecologisch, sociaal en economisch perspectief. Om die reden wordt in de geactualiseerde Code gesproken over duurzame lange termijn waardecreatie. Wat in dit verband moet worden verstaan onder duurzaam wordt gekleurd door nationale en internationale ontwikkelingen en regelgeving. Hoewel de Commissie in diverse reacties is opgeroepen om de

invulling van het begrip lange termijn waardecreatie nader te definiëren, heeft de Commissie na zorgvuldige afweging ervoor gekozen om dat niet te doen. Wel heeft de Commissie in de toelichting de context geschetst van duurzame lange termijn waardecreatie. De exacte invulling van dit begrip verschilt per vennootschap. Het is aan de vennootschappen om de door de Code geboden ruimte te gebruiken om zelf invulling te geven aan de wijze waarop zij duurzaam lange termijn waarde creëren en om hierover verantwoording af te leggen.

Het grote belang van duurzame lange termijn waardecreatie heeft de Commissie eveneens tot uitdrukking gebracht door in principe 1.1 te bepalen dat het bestuur verantwoordelijk is voor duurzame lange termijn waardecreatie. In de toelichting heeft de Commissie nader uiteengezet dat deze verantwoordelijkheid, zoals in het algemeen geldt voor de taakuitoefening van bestuurders, geen resultaatsverplichting oplevert. Er wordt niet voorgeschreven wat in concrete gevallen de uitkomst van de afweging van relevante belangen en externe gevolgen moet zijn. De verantwoordelijkheid die van bestuurders bij hun taakuitoefening mag worden verwacht, moet bovendien niet op een lijn worden gesteld met aansprakelijkheid.

In principe 1.1 heeft de Commissie de zinsnede 'geeft zich rekenschap van de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming in de productie- en waardeketen' vervangen door 'Het bestuur houdt rekening met de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op mens en milieu.' De Commissie is van mening dat dit beter aansluit bij het voorstel van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en het voorstel voor de CSDD(D).

1.1.1 Strategie voor duurzame lange termijn waardecreatie

Het bestuur ontwikkelt een visie op duurzame lange termijn waardecreatie van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming en formuleert een daarbij passende strategie. ~~Onderdeel hiervan is een strategie op het gebied van ESG (de Environmental, Social & Governance aspecten van het ondernemen), ten behoeve waarvan het bestuur concrete doelstellingen formuleert (ESG-strategie).~~ Het bestuur formuleert concrete doelstellingen ter zake. Afhankelijk van de marktdynamiek kunnen korte termijn aanpassingen van de strategie nodig zijn.

Bij het vormgeven van de strategie wordt in ieder geval aandacht besteed aan:

- i. de implementatie en haalbaarheid van de strategie;
- ii. het door de vennootschap gevolgde bedrijfsmodel en de markt waarin de vennootschap en de met haar verbonden onderneming opereren;
- iii. kansen en risico's voor de vennootschap;
- iv. de operationele en financiële doelen van de vennootschap en de invloed ervan op de toekomstige positie in relevante markten;
- v. de belangen van de *stakeholders*; ~~en~~
- vi. de impact van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op het gebied van duurzaamheid, daaronder begrepen de effecten op mens en milieu; ~~andere voor de ESG-gerelateerde impact van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming relevante aspecten van ondernemen, zoals milieu, sociale en personeelsaangelegenheden, de keten waarin de onderneming opereert, eerbiediging van mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping., daaronder begrepen de effecten in de gehele keten waarbinnen zij opereert.~~
- vi.vii. de evenwichtige het leveren van een billijke bijdrage (*fair share*) aan de samenlevingen

landen waarin de vennootschap opereert door betaling van belastingen; en ~~vii-viii.~~ de impact van nieuwe technologieën en veranderende businessmodellen.

Toelichting

Passende strategie

Duurzaamheid vormt een belangrijk aspect bij de ontwikkeling van een visie op duurzame lange termijn waardecreatie en een daarbij passende strategie van een onderneming. Het is van belang dat bij de ontwikkeling van de visie, strategie en concrete doelstellingen rekening wordt gehouden met de (potentiële) impact van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op mens en milieu en met de (potentiële) impact van duurzaamheidsvraagstukken op de vennootschap en de met haar verbonden onderneming (dubbele materialiteit). Tevens wordt van vennootschappen verwacht dat de belangen van de betrokken stakeholders worden meegewogen en dat inzicht wordt gegeven in de wijze waarop vennootschappen aan het voorgaande invulling geven. Dit kan worden bereikt door het volgende raamwerk te hanteren dat in de Code is neergelegd:

- als onderdeel van de ontwikkeling van een visie op duurzame lange termijn waardecreatie en een daarbij passende strategie houden vennootschappen rekening met duurzaamheidsaspecten van het ondernemen, inclusief de (potentiële) effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op mens en milieu en de (potentiële) impact van duurzaamheidsvraagstukken op de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Ter zake worden concrete doelstellingen geformuleerd (best practice bepaling 1.1.1);
- ~~Over deze ESG-strategie treden vennootschappen over de duurzaamheidsaspecten van de strategie en de uitvoering daarvan treden vennootschappen in dialoog met relevante stakeholders (best practice bepaling 1.1.5-1.1.6);~~
- ~~In in het bestuursverslag wordt verantwoording afgelegd over de ESG-strategie, de genomen acties, en de nagestreefde en de behaalde resultaten inclusief de effecten in de productie- en waardeketen (waar mogelijk gekwantificeerd en gemonetariseerd)-visie op duurzame lange termijn waardecreatie, de strategie ter realisatie daarvan en de ter zake daarvan geformuleerde doelstellingen, de effecten van de onderneming op mens en milieu, hoe de belangen van stakeholders daarin zijn meegewogen en de mate waarin de gestelde doelstellingen zijn behaald (best practice bepaling 1.1.4).~~

Belastingen

De wijze waarop vennootschappen omgaan met de betaling van belastingen dient tevens een onderdeel te zijn van een visie en strategie gericht op duurzame lange termijn waardecreatie. Wereldwijd is er al diverse jaren aandacht voor een verdeling van belastinginkomsten uit grensoverschrijdende activiteiten van vennootschappen op een manier die aanvaardbaar is voor alle landen, in plaats van een verschuiving van winsten van vennootschappen naar landen met lage of geen belastingen. Van vennootschappen wordt verwacht dat hieraan wordt bijgedragen door het betalen van een billijk aandeel (een fair share) van belastingen in de landen waarin zij daadwerkelijk hun bedrijfsactiviteiten ontplooiën en winst maken.

~~De in best practice bepaling 1.1.1, onderdeel vi, genoemde voorbeelden van relevante aspecten van ondernemen, sluiten aan bij de onderwerpen die zijn opgenomen in de Europese Richtlijn inzake bekendmaking niet-financiële informatie en diversiteit.⁴In aanvulling op de onderwerpen uit de richtlijn is in onderdeel vi opgenomen 'de keten waarbinnen de vennootschap opereert'. De OESO-richtlijnen voor~~

Multinationale Ondernemingen bieden vennootschappen bij internationaal zakendoen handvatten voor invulling van de ketenverantwoordelijkheid.

ESG

ESG-aspecten vormen een belangrijk onderdeel van de strategie van een onderneming die zich richt op lange termijn waardecreatie. Het is een veelomvattend onderwerp, dat zich wereldwijd in een transitiefase bevindt. Dat geldt ook voor de formulering van in de toekomst te hanteren ESG-standaarden. Het is van belang dat vennootschappen inzicht geven in de wijze waarop zij invulling geven aan de ESG-aspecten van het ondernemen. Dit kan worden bereikt door het volgende raamwerk te hanteren dat in de Code is neergelegd:

Vennootschappen formuleren als onderdeel van hun strategie voor lange termijn waardecreatie een heldere strategie op het gebied van ESG. Ter zake worden concrete doelstellingen geformuleerd (best practice bepaling 1.1.1);

Over deze ESG-strategie treden vennootschappen in dialoog met relevante stakeholders (best practice bepaling 1.1.6); In het bestuursverslag wordt verantwoording afgelegd over de ESG-strategie, de genomen acties, en de nagestreefde en de behaalde resultaten inclusief de effecten in de productie- en waardeketen (waar mogelijk gekwantificeerd en gemonetariseerd)

Vennootschappen kunnen er desgewenst voor kiezen om, al dan niet in hun statuten of als onderdeel van hun strategie, een "purpose" te formuleren. Een purpose kan bijvoorbeeld weergeven welk doel de vennootschap en de met haar verbonden onderneming nastreven in de samenleving, en welke beginselen en waarden als leidraad gelden voor de vennootschap.

Als aangegeven, bevindt ook de ESG-regelgeving zich in een transitiefase. Zo wordt binnen de Europese Unie gewerkt aan een ESG-verantwoordings- en rapportagekader. Voor wat betreft de invulling van het in best practice bepaling 1.1.1, onderdeel vii, gehanteerde ESG-begrip, kunnen de volgende (elementen van) relevante (ontwerp) regelingen als leidraad dienen:

→ de onderwerpen voor duurzaamheidsrapportage (Ecologische, Sociale en Governance factoren) als bedoeld in de artikelen 19 ter, 19 quater en 19 quinquies van het voorstel van de Europese Commissie van 21 april 2021 tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Verordening (EU) nr. 537/2014 betreffende duurzaamheidsrapportage door ondernemingen (de "CSRD Richtlijn"). Deze ontwerp CSRD Richtlijn is op 21 april 2021 door de Europese Commissie vastgesteld en is nu in behandeling bij het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie [1]

→ De OESO-due diligence handreiking voor maatschappelijk verantwoord ondernemen uit 2018 [2], die handvatten biedt voor vennootschappen bij het internationaal zakendoen voor zover het betreft de invulling van de ketenverantwoordelijkheid.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Digitalisering en cybersecurity - principe 1.1 en best practice bepaling 1.1.1

De Commissie heeft in de toelichting bij principe 1.1 verduidelijkt dat bewustzijn van en anticiperen op ontwikkelingen in nieuwe technologieën en veranderingen in business modellen mede omvat de daaraan verbonden risico's waaronder cybersecurity, leveranciers- en ketenafhankelijkheden, data protectie en ethisch verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën (bijvoorbeeld 'Responsible AI'). De Commissie heeft hiermee opvolging gegeven aan de suggestie van verschillende respondenten om in de Code explicieter aandacht te besteden aan digitalisering en cybersecurity. In best practice bepaling 1.1.1 is daarnaast in onderdeel viii toegevoegd dat bij het vormgeven van de strategie voor duurzame lange termijn

waardecreatie aandacht moet worden besteed aan de impact van nieuwe technologieën en veranderende businessmodellen voor de vennootschap.

Strategie voor duurzame lange termijn waardecreatie - best practice bepaling 1.1.1

Het gebruik van de term ESG-strategie kan het beeld oproepen dat vennootschappen een aparte ESG-strategie moeten ontwikkelen, in plaats van integratie daarvan in de strategie gericht op duurzame lange termijn waardecreatie. Om dat te voorkomen heeft de Commissie de verwijzing naar de ESG-strategie uit best practice bepaling 1.1.1 gehaald. In de toelichting is verduidelijkt dat duurzaamheid een belangrijk aspect is bij de ontwikkeling van een visie op duurzame lange termijn waardecreatie en een daarbij passende strategie. Tevens is verduidelijkt dat het van belang is dat bij de ontwikkeling van de visie, strategie en concrete doelstellingen rekening wordt gehouden met de (potentiële) impact van de vennootschap op mens en milieu en met de (potentiële) impact van duurzaamheidsvraagstukken op de vennootschap.

In de geactualiseerde versie van de Code heeft de Commissie er tevens voor gekozen de term ESG te vervangen door duurzaamheid. Met de vervanging van de term ESG door duurzaamheid heeft de Commissie, naast de ecologische, sociale en governance factoren, ook de economische aspecten van het ondernemen meegenomen. Hiermee wordt meer aangesloten bij de ontwikkeling naar integrated reporting.

De Commissie is van mening dat de wijze waarop vennootschappen omgaan met de betaling van belastingen onderdeel dient te zijn van een visie en strategie gericht op duurzame lange termijn waardecreatie. Van vennootschappen wordt verwacht dat zij een bijdrage leveren aan een verdeling van belastinginkomsten uit grensoverschrijdende activiteiten op een manier die aanvaardbaar is voor alle landen. Met de aanpassing in best practice bepaling 1.1.1 heeft de Commissie duidelijker tot uitdrukking willen brengen dat vennootschappen deze bijdrage dienen te leveren door het betalen van een billijk aandeel (een fair share) van belastingen in de landen waarin zij daadwerkelijk hun bedrijfsactiviteiten ontplooiën en winst maken.

In de toelichting bij best practice bepaling 1.1.1 was ten slotte opgenomen dat vennootschappen ervoor kunnen kiezen een purpose te definiëren. De Commissie is van mening dat het, o.a. gelet op de wereldwijde transformatie ten aanzien van duurzaamheid, voor vennootschappen steeds belangrijker wordt om, naast het statutaire doel van de vennootschap, de doelstellingen die de vennootschap ten behoeve van de samenleving nastreeft, te concretiseren. De Commissie wil vennootschappen dan ook stimuleren om met een purpose aan de slag te gaan. Respondenten gaven in diverse reacties echter aan dat het slechts in de toelichting opnemen dat vennootschappen ervoor kunnen kiezen een purpose te definiëren weinig toevoegt aan de Code.

1.1.2 Betrokkenheid raad van commissarissen

Het bestuur betreft de raad van commissarissen tijdig bij het formuleren van de strategie ter realisatie van [duurzame](#) lange termijn waardecreatie. Het bestuur legt verantwoording af aan de raad van commissarissen over de strategie en de toelichting daarop.

Toelichting

Onder 'formulieren van de strategie' wordt ook verstaan het aanbrenge van materiële wijzigingen in de strategie.

1.1.3 Rol raad van commissarissen

De raad van commissarissen houdt toezicht op de wijze waarop het bestuur de strategie voor [duurzame](#) lange termijn waardecreatie uitvoert. De raad van commissarissen bespreekt regelmatig de strategie, de uitvoering van de strategie en de daarmee samenhangende voornaamste risico's. In het verslag van de raad van commissarissen legt de raad verantwoording af over de wijze waarop de raad van commissarissen betrokken was bij de totstandkoming en toezicht houdt op de uitvoering van de strategie.

1.1.4 Verantwoording bestuur

In het bestuursverslag geeft het bestuur een toelichting op zijn visie op [duurzame](#) lange termijn waardecreatie en op de strategie ter realisatie daarvan en licht [het bestuur](#) toe op welke wijze in het afgelopen boekjaar daaraan is bijgedragen. Daarbij wordt tevens verslag gedaan over de [ESG-strategie en de ter zake daarvan](#) geformuleerde doelstellingen, welke effecten de [producten, diensten en activiteiten van de onderneming hebben gehad op mens en milieu](#), [bedrijfsvoering heeft gehad in de productie- en waardeketen \(waar mogelijk gekwantificeerd en gemonetariseerd\)](#) hoe de belangen van [stakeholders](#) daarin zijn meegewogen, welke acties in dat kader zijn genomen en de mate waarin de gestelde doelstellingen zijn behaald. [Daarbij wordt](#) zowel van de korte als de lange termijn ontwikkelingen verslag gedaan.

[De tweede zin van deze best practice bepaling blijft buiten toepassing indien de vennootschap rapporteert overeenkomstig de ingevolge de Corporate Sustainability Reporting Directive¹ in Nederlandse wetgeving neergelegde vereisten, of daarmee vergelijkbare standaarden die op de vennootschap van toepassing zijn uit hoofde van haar beursnotering buiten Nederland.](#)

Toelichting

[Het bestuursverslag geeft inzicht in de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op mens en milieu middels ten minste een kwalitatieve beschrijving. Om het inzicht in de effecten en vergelijkbaarheid met de financiële informatie/verslaggeving te vergroten, wordt aanbevolen om waar mogelijk de effecten te kwantificeren en in geld uit te drukken.](#)

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE**Verantwoording bestuur - best practice bepaling 1.1.4**

Van beursvennootschappen mag verwacht worden dat zij het thema duurzaamheid hoog op de agenda hebben staan en gedegen inzicht geven in de wijze waarop zij invulling geven aan de duurzaamheidsaspecten van het ondernemen. De komende jaren zal EU-wetgeving in dat kader ook steeds meer eisen gaan stellen aan vennootschappen. Om besturen van

¹ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU, Richtlijn 2004/109/EG, Richtlijn 2006/43/EG en Verordening (EU) nr. 537/2014 betreffende duurzaamheidsrapportage door ondernemingen.

beursvennootschappen voor te bereiden op gedetailleerder en betekenisvoller rapporteren over hun inspanningen op het terrein van duurzaamheid en de resultaten daarvan is in best practice bepaling 1.1.4 tot uitdrukking gebracht dat het bestuur tevens verslag dient te doen van de ter zake van duurzame lange termijn waardecreatie geformuleerde doelstellingen en welke effecten de producten, diensten en activiteiten van de onderneming hebben gehad op mens en milieu. Naar aanleiding van de input van diverse respondenten dat het op dit moment te vroeg is om duurzaamheidsresultaten te moneteriseren, heeft de Commissie dit onderdeel uit de best practice bepaling gehaald. Dat neemt niet weg dat in de praktijk wel richting kwantificeren en moneteriseren wordt bewogen. De Commissie beveelt vennootschappen dan ook aan om waar mogelijk hier al mee aan de slag te gaan.

Aangezien de Commissie met de toevoegingen aan best practice bepaling 1.1.4 beoogt vennootschappen te stimuleren om zich voor te bereiden op toekomstige wet en regelgeving op het gebied van duurzaamheidsverslaggeving en er uit de CSRD binnen afzienbare tijd nieuwe voorschriften zullen volgen, heeft de Commissie in best practice bepaling 1.1.4 tot uitdrukking gebracht dat voor vennootschappen die rapporteren conform de vereisten die voortvloeien uit de CSRD, de tweede zin van best practice bepaling 1.1.4 buiten toepassing blijft.

1.1.5 Rol aandeelhouders

Aandeelhouders, waaronder institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders), onderkennen het belang van een strategie gericht op lange termijn waardecreatie van de vennootschap.

1.1.5 ~~1.1.6~~ Dialoog met stakeholders

Om ervoor te zorgen dat bij het bepalen van de ~~ESG-strategie~~ aspecten van de strategie die betrekking hebben op duurzaamheid de belangen van de relevante stakeholders van de vennootschap worden meegenomen ~~in de afwegingen van het bestuur~~, stelt het bestuur de vennootschap een beleid op hoofdlijnen op voor een effectieve dialoog met deze stakeholders en. De relevante stakeholders en de vennootschap zijn bereid met elkaar in dialoog te gaan. De vennootschap het bestuur faciliteert deze dialoog, tenzij deze dialoog naar het oordeel van het bestuur niet in het belang is van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De vennootschap plaatst het beleid op haar website.

Toelichting

Het is aan het bestuur om een beleid op te stellen voor een dialoog met de relevante stakeholders over in ieder geval de duurzaamheidsaspecten van de strategie. Verwacht wordt ook dat het bestuur in het beleid aandacht besteedt aan de wijze waarop het medezeggenschapsorgaan van de vennootschap onderdeel uitmaakt van deze dialoog en hoe dat zich verhoudt tot het overige overleg tussen het bestuur, de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan. Vooropgesteld wordt dat niet iedere stakeholder van de vennootschap voor elk duurzaamheidsaspect van de strategie als even relevant kan worden aangemerkt en dat het aan het bestuur van de vennootschap is om van geval tot geval te bepalen wie de relevante stakeholders zijn; er wordt aldus niet beoogd om een recht op dialoog met de vennootschap voor de stakeholders in het leven te roepen. Het is aan het bestuur om te bepalen of de dialoog in het belang is van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE**Dialogo met stakeholders - best practice bepaling 1.1.5**

In best practice bepaling 1.1.5 is tot uitdrukking gebracht dat van zowel de relevante stakeholders als van de vennootschap wordt verwacht dat zij bereid zijn met elkaar in dialoog te gaan met betrekking in ieder geval tot de aspecten van de strategie die betrekking hebben op duurzaamheid. Vooropgesteld wordt dat niet iedere *stakeholder* van de vennootschap voor elk duurzaamheidsaspect van de strategie als even relevant kan worden aangemerkt en dat het aan het bestuur van de vennootschap is om te bepalen wie de relevante *stakeholders* zijn. Er wordt met deze best practice bepaling niet beoogd om een recht op dialoog met de vennootschap voor de *stakeholders* in het leven te roepen. Het is aan het bestuur om te bepalen of de dialoog in het belang is van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Principe 1.2 Risicobeheersing

De vennootschap beschikt over adequate interne risicobeheersings- en controlesystemen. Het bestuur is verantwoordelijk voor het identificeren en beheersen van de risico's verbonden aan de strategie en de activiteiten van de vennootschap.

Toelichting

Onder de in het kader van Principe 1.2 te identificeren en te beheersen risico's vallen zowel interne als externe risico's waar de vennootschap mee te maken kan krijgen, waaronder ook de ~~beloningsstructuur van bestuurders en werknemers~~.

De interne risicobeheersings- en controlesystemen dienen te zijn toegesneden op de desbetreffende vennootschap. Dit geeft kleinere beursvennootschappen de mogelijkheid om met minder omvangrijke procedures te volstaan.

1.21 Risicobeoordeling

Het bestuur inventariseert en analyseert de risico's die verbonden zijn aan de strategie en de activiteiten van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Zij-De inventarisatie en analyse dekt in ieder geval de strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's. Het bestuur stelt de risicobereidheid vast en besluit welke maatregelen tegenover de risico's worden gezet.

Toelichting

Voorbeelden van strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's zijn risico's als klimaatverandering, sociale ongelijkheid, fiscale risico's, frauderisico's, witwasrisico's en risico's van informatie- en communicatietechnologie (waaronder op het gebied van cybersecurity, leveranciers- en ketenafhankelijkheden, data protectie en risico's verbonden aan nieuwe technologieën en veranderen- de businessmodellen, zoals op het gebied van ethisch verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën (bijvoorbeeld Responsible AI)).

1.22 Implementatie

Op basis van de risicobeoordeling- als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1, ontwerpt, implementeert

en onderhoudt het bestuur adequate interne risicobeheersings- en controlesystemen. Deze systemen worden voor zover relevant geïntegreerd in de werkprocessen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming en zijn bekend bij diegenen voor wier werk zij relevant zijn.

1.23 Monitoring opzet en werking

Het bestuur monitort de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en voert ten minste jaarlijks een systematische beoordeling uit van de opzet en de werking van de systemen. ~~Deze monitoring heeft betrekking op alle materiële beheersingsmaatregelen, gericht op strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's.~~ Hierbij wordt onder meer rekening gehouden met geconstateerde zwaktes, misstanden en onregelmatigheden, signalen van klokkenluiders, geleerde lessen en bevindingen van de interne audit functie en externe accountant. Waar nodig worden verbeteringen in interne risicobeheersings- en controlesystemen doorgevoerd.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Risicobeheersing - best practice bepalingen 1.2.1, 1.2.2 en 1.2.3

Met de verplaatsing van de strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's van best practice bepaling 1.2.3 naar best practice bepaling 1.2.1 heeft de Commissie tot uitdrukking willen brengen dat het bestuur in het gehele proces van risicobeheersing in ieder geval deze risico's dient mee te nemen. In de toelichting bij best practice bepaling 1.2.1 heeft de Commissie een nadere toelichting gegeven op wat moet worden verstaan onder strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Hierbij is ook expliciet aandacht besteed aan de risico's die meekomen met de wereldwijde transformatie op het gebied van duurzaamheid en digitalisering. In best practice bepaling 1.2.3 is verduidelijkt dat het bestuur niet alleen de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen dient te monitoren, maar ook de opzet daarvan.

Uit de ontvangen reacties op het consultatiedocument maakt de Commissie op dat er onduidelijkheid bestaat over de reikwijdte van de verantwoording die op basis van best practice bepaling 1.4.2 in het bestuursverslag wordt afgelegd over de risicobeoordeling en de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Zoals hiervoor reeds is toegelicht dient het gehele proces van risicobeheersing in ieder geval te zien op de strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Hetzelfde geldt voor de verantwoording daarover in het bestuursverslag. Deze verantwoording is dus niet beperkt tot verslaggevingsrisico's.

Zoals hiervoor reeds is aangegeven heeft de Commissie geen verdere wijziging in het in control statement geïntroduceerd in de Code. Wel heeft de Commissie in best practice bepaling 1.4.3 verduidelijkt dat zowel onderdeel i als onderdeel iv van de verklaring van het bestuur ziet op de strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Onderdelen ii en iii van deze best practice bepaling zijn wel beperkt tot de financiële verslaggevingsrisico's. In de toelichting heeft de Commissie hierbij opgemerkt dat dit thema volop in ontwikkeling is en integrated reporting (waarbij niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving) in opkomst is.

De Commissie is er verder op gewezen dat er in de praktijk onduidelijkheid bestaat over wat er in de verklaring van het bestuur dient te worden opgenomen indien er geen risico's bestaan die de continuïteit van de vennootschap bedreigen. Met de toevoeging van de woorden 'voor zover' in onderdeel iv van best practice bepaling 1.4.3 heeft de Commissie tot uitdrukking

willen brengen dat er alleen melding dient te worden gedaan van materiële risico's en onzekerheden met betrekking tot de continuïteit van de vennootschap indien er daadwerkelijk risico's zijn die de continuïteit van de vennootschap bedreigen.

Principe 1.3 Interne audit functie

De interne audit functie heeft als taak de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen te beoordelen. Het bestuur is verantwoordelijk voor de interne audit functie. De raad van commissarissen houdt toezicht op de interne audit functie en heeft regelmatig contact met diegene die de functie vervult.

1.3.1 Benoeming en ontslag

Het bestuur benoemt en ontslaat de leidinggevende interne auditor. Zowel de benoeming als het ontslag van de leidinggevende interne auditor wordt, samen met een advies van de auditcommissie, ter goedkeuring voorgelegd aan de raad van commissarissen.

1.3.2 Beoordeling interne audit functie

Het bestuur beoordeelt jaarlijks na in overleg met de auditcommissie de wijze waarop de interne audit functie de taak uitvoert ~~en betreft hierbij het oordeel van de auditcommissie~~. Het functioneren van de interne audit functie wordt ten minste vijfjaarlijks beoordeeld door een onafhankelijke derde partij.

1.3.3 Werkplan van de interne audit functie

De interne audit functie stelt een werkplan op ~~en betreft hierbij in na overleg~~ met het bestuur, de auditcommissie en de externe accountant. Het werkplan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het bestuur en vervolgens aan de raad van commissarissen. In dit werkplan wordt aandacht besteed aan de interactie met de externe accountant.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Beoordeling interne audit functie en werkplan van de interne audit functie - best practice bepaling 1.3.2 en 1.3.3

De Commissie heeft 'in overleg' in best practice bepaling 1.3.2 en in best practice bepaling 1.3.3 in de Code gewijzigd in 'na overleg'. De beoordeling van de wijze waarop de interne audit functie de taak uitoefent is een bevoegdheid van het bestuur, niet een gezamenlijke bevoegdheid van het bestuur en de auditcommissie. Uiteraard moet het bestuur hierbij wel het oordeel van de auditcommissie betrekken. Dat is geborgd door op te nemen dat het bestuur 'na overleg' met de auditcommissie de interne audit functie beoordeelt. Voor het werkplan van de interne audit functie geldt dat de interne audit functie deze zelf opstelt na overleg met het bestuur, de auditcommissie en de externe accountant. Vervolgens dient het werkplan ter goedkeuring te worden voorgelegd aan het bestuur en de raad van commissarissen.

1.3.4 Uitvoering werkzaamheden

De interne audit functie beschikt over voldoende middelen om het werkplan uit te voeren en heeft toegang tot informatie die voor de uitvoering van haar werkzaamheden van belang is. De interne audit functie heeft direct toegang tot de auditcommissie en de externe accountant. Vastgelegd wordt op welke wijze de

auditcommissie door de interne audit functie wordt geïnformeerd.

1.3.5 Rapportages bevindingen

De interne audit functie rapporteert onderzoeksresultaten aan het bestuur, ~~rapporteert de kern van de resultaten aan en~~ de auditcommissie, en informeert de externe accountant. In de onderzoeksresultaten van de interne audit functie wordt in ieder geval aandacht besteed aan:

- i. gebreken in de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- ii. bevindingen en observaties die van wezenlijke invloed zijn op het risicoprofiel van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming; en
- iii. tekortkomingen in de opvolging van aanbevelingen van de interne audit functie.

De interne audit functie rapporteert hiërarchisch aan een lid van het bestuur, bij voorkeur aan de CEO.²

Toelichting

De rapportage van de onderzoeksresultaten door de interne audit functie aan de auditcommissie hoeft niet identiek te zijn aan de rapportage door de interne audit functie aan het bestuur. Het is aan de interne audit functie en de auditcommissie om hierover afspraken te maken.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Rapportages bevindingen - best practice bepaling 1.3.5

De Commissie heeft uiteenlopende reacties ontvangen met betrekking tot de hiërarchische verantwoording van de interne audit functie aan een lid van het bestuur, bij voorkeur de CEO. Door diverse partijen is aangegeven dat 'bij voorkeur' weggelaten zou moeten worden omdat de interne audit functie altijd aan de CEO zou moeten rapporteren. Andere respondenten hebben echter aangegeven dat het bij vennootschappen juist gepast kan zijn om aan een ander bestuurslid dan de CEO te rapporteren en dat om die reden 'bij voorkeur aan de CEO' in zijn geheel uit deze best practice bepaling zou moeten worden verwijderd. De Commissie is van mening dat het in de meeste gevallen wenselijk is dat de interne audit functie rapporteert aan de CEO. Er kunnen echter situaties zijn waarbij de interne audit functie beter aan een ander bestuurslid kan rapporteren. De Commissie heeft dan ook geen wijzigingen aangebracht. Conform het eerder vermelde uitgangspunt heeft de Commissie wel besloten dit voorschrift te verplaatsen van de toelichting naar de tekst van de best practice bepaling.

Diverse respondenten hebben daarnaast aangegeven dat de auditcommissie vaak alleen de kernpunten wil ontvangen en dat het aan de auditcommissie zelf zou moeten worden overgelaten welke mate van detail aan informatie ze van de interne audit functie wil ontvangen. Met het verwijderen van 'de kern van de onderzoeksresultaten' uit best practice bepaling 1.3.5 heeft de Commissie in deze best practice bepaling reeds de ruimte gelaten aan partijen om zelf te bepalen hoe aan de auditcommissie wordt gerapporteerd. De Code schrijft immers niet voor hoe de rapportage eruit moet zien en of de rapportage aan het bestuur en de auditcommissie hetzelfde moet zijn. Gelet op de onduidelijkheid die in de praktijk was ontstaan over deze aanpassing in best practice bepaling 1.3.5 heeft de Commissie een toelichting opgenomen waar voorgaande in is verduidelijkt.

² Stibbe: deze zin stond in het Voorstel 2022 in de toelichting (blz. 61)

1.3.6 Ontbreken interne audit dienst

Indien voor de interne audit functie geen interne audit dienst is ingericht, beoordeelt de raad van commissarissen jaarlijks, mede op basis van een advies van de auditcommissie, of adequate alternatieve maatregelen zijn getroffen en beziet of behoefte bestaat om een interne audit dienst in te richten. De raad van commissarissen neemt de conclusies alsmede eventuele aanbevelingen en alternatief getroffen maatregelen die daaruit voortkomen, op in het verslag van de raad van commissarissen.

Toelichting

Het uitgangspunt is dat vennootschappen voor de uitvoering van de taak van de interne audit functie, een interne audit dienst inrichten. Mocht van dit uitgangspunt worden afgeweken, bijvoorbeeld als de omvang van de vennootschap zich daarvoor niet leent, dan kan uitbesteding een adequaat alternatief zijn. Ook in het geval van uitbesteding, blijven de raad van commissarissen en de auditcommissie betrokken bij de taakuitvoering van de interne audit functie, zoals is bepaald in best practice bepalingen 1.3.1 tot en met 1.3.5.

SLOTDOCUMENT COMMISSIE 2022

Niet verwerkte aanbevelingen van het rapport ‘Versterking Verantwoordingsketen’ (waaronder in het bijzonder het ‘in-control’-statement)

De Commissie heeft een aantal aanbevelingen uit het rapport ‘Versterking Verantwoordingsketen’ niet meegenomen en adviseert een volgende commissie om deze nader te bespreken met de schragende partijen, waaronder in het bijzonder het in-control-statement. Het gaat om de volgende aanbevelingen:

- invoering Verklaring Omtrent Risicobeheersing (VOR) (ook wel het in-control-statement);
- waarborging interne auditfunctie indien de interne auditfunctie en de risicomanagementfunctie en/of compliancefunctie niet zijn gescheiden;
- beoordeling door en verslag aan de auditcommissie over werkzaamheden en effectiviteit van de interne audit;
- aandacht voor gedrag en cultuur in het bestuursverslag en het verslag van de raad van commissarissen;
- verklaring van het bestuur over correctheid en volledigheid van informatie die aan de externe accountant wordt verstrekt;
- toelichting op de controlerend accountant voorafgaand aan en tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders;
- gelegenheid voor aandeelhouders en leden van de algemene vergadering van aandeelhouders tot stellen van vragen over de controlerend accountant.

Principe 1.4 Verantwoording over risicobeheersing

Het bestuur legt verantwoording af over de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.

1.4.1 Verantwoording aan raad van commissarissen

Het bestuur bespreekt de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen als bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 met de auditcommissie en legt daarover verantwoording af aan de raad van commissarissen.

1.4.2 Verantwoording in het bestuursverslag

Het bestuur legt in het bestuursverslag verantwoording af over:

- i. de uitvoering van ~~het~~ de risicobeoordeling en beschrijft de voornaamste risico's waarvoor de vennootschap zich geplaats ziet in relatie tot haar risicobereidheid zoals bedoeld in best bepaling 1.2.1. ~~Hierbij kan gedacht worden aan strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's;~~
- ii. de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen over het afgelopen boekjaar;
- iii. eventuele belangrijke tekortkomingen in de interne risicobeheersings- en controlesystemen die in het boekjaar zijn geconstateerd, welke eventuele significante wijzigingen in die systemen zijn aangebracht, welke eventuele belangrijke verbeteringen van die systemen zijn voorzien en dat deze onderwerpen besproken zijn met de auditcommissie en de raad van commissarissen; en
- iv. de gevoeligheid van de resultaten van de vennootschap voor materiële wijzigingen in externe omstandigheden.

Toelichting

Op basis van best practice bepaling 1.4.2 omschrijft het bestuur in het bestuursverslag de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Op grond van onderdeel i neemt de vennootschap in haar jaarverslag een beschrijving op van de voornaamste risico's waarmee zij in aanraking komt bij de uitvoering van haar taken. De beschrijving ziet niet alleen op verslaggevings- risico's, maar op alle typen risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1. Het gaat daarbij niet zozeer om een uitputtende uiteenzetting van alle mogelijke risico's, maar om een weergave van de belangrijkste risico's waarvoor de vennootschap zich geplaats ziet. De beschrijving van de voornaamste risico's in onderdeel i sluit aan bij de in artikel 2:391 Burgerlijk Wetboek (verder: BW) voorgeschreven risicoparagraaf en op de beschrijving van wezenlijke risico's in het kader van 5:25c Wet op het financieel toezicht.

Bij best practice bepaling 1.4.2, onderdeel ii, ligt het in de rede dat het bestuur in de beschrijving van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen aangeeft welk raamwerk of normenkader (bijvoorbeeld het COSO raamwerk voor interne beheersing) is gehanteerd bij de evaluatie van het interne risicobeheersings- en controlesysteem.

1.4.3 Verklaring van het bestuur

Het bestuur verklaart in het bestuursverslag met een duidelijke onderbouwing dat:

- i. het verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen in de werking van de interne

- risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot de risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1;
- ii. voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
 - iii. het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis; en
 - iv. in het verslag de materiële risico's ~~en~~ als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1 en de onzekerheden zijn vermeld, voor zover die relevant zijn ter zake van de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Toelichting

Het bestuur verklaart op basis van best practice bepaling 1.4.3 in voldoende mate inzage te hebben gegeven in de risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1 en blikte daarbij tevens vooruit naar de risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1 die relevant zijn voor de continuïteit van de vennootschap. Het betreft zowel gesignaleerde materiële tekortkomingen als materiële risico's en onzekerheden die redelijkerwijs zijn te voorzien op het moment dat de verklaring wordt gegeven en de impact op hoofdlijnen van deze materiële risico's en onzekerheden op de vennootschap. De onderdelen i en iv van de verklaring van het bestuur beperken zich niet slechts tot financiële verslaggevingsrisico's. Daarmee ligt de verklaring in het verlengde van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, die ook niet beperkt zijn tot financiële verslaggevingsrisico's.

De onderdelen ii en iii zijn beperkt tot de financiële verslaggevingsrisico's. Hierbij wordt wel opgemerkt dat dit thema volop in ontwikkeling is en integrated reporting (waarbij niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving) in opkomst is. Vennootschappen worden in dat kader dan ook aangemoedigd om de ontwikkelingen ten aanzien van integrated reporting te volgen en er op te anticiperen.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

In control statement - best practice bepaling 1.4.2 en 1.4.3

De Commissie is nog steeds van mening dat het opnemen van een in control statement zoals bedoeld in het rapport 'Versterking Verantwoordingsketen' een controversieel onderwerp is waaraan ruimschoots tijd en aandacht moet worden besteed. Dit is geen onderdeel geweest van de consultatie en zou een te ingrijpende inhoudelijke verandering zijn ten opzichte van het Voorstel. Het valt daarom buiten het bestek van de actualisatie. De ontvangen reacties over dit onderwerp zijn wel ter harte genomen en zullen worden meegegeven aan de volgende Commissie.

Voorgaande neemt niet weg dat de Commissie naar aanleiding van de ontvangen reacties nog eens kritisch heeft gekeken naar de tekst van best practice bepalingen 1.4.2 en 1.4.3 en deze, in samenhang met de best practice bepalingen die zien op risicobeheersing, heeft verduidelijkt. Zo is in onderdeel i en onderdeel iv van best practice bepaling 1.4.3, op basis van hetgeen reeds in het verantwoordingsdocument van de herziening van de Code in 2016 was opgenomen, verduidelijkt dat deze verklaringen zien op zowel de verslaggevingsrisico's als ook de

strategische, operationele en compliance risico's.³

Principe 1.5 Rol raad van commissarissen

De raad van commissarissen houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Hierbij richt de raad zich tevens op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de vennootschap en de integriteit en kwaliteit van de financiële ~~verslaggeving~~ en duurzaamheidsverslaggeving.

1.5.1 Taken en verantwoordelijkheden auditcommissie

De auditcommissie bereidt de besluitvorming van de raad van commissarissen voor over het toezicht op de integriteit en kwaliteit van de financiële ~~verslaggeving~~ en duurzaamheidsverslaggeving van de vennootschap en op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de vennootschap, zoals bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3. Zij richt zich onder meer op het toezicht op het bestuur ten aanzien van:

- i. de relatie met en de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van de interne auditor ~~en~~ de externe accountant en indien van toepassing een andere externe partij die betrokken is bij de controle van de duurzaamheidsverslaggeving;
- ii. de financiering van de vennootschap; en
~~i. de toepassing van informatie- en communicatietechnologie door de vennootschap, waaronder risico's op het gebied van cybersecurity; en~~
- iii. het belastingbeleid van de vennootschap.

Toelichting

Het merendeel van de taken die aan de auditcommissie toekomt, vloeit al voort uit wetgeving en is niet herhaald in de Code. Specifiek wordt gewezen op artikel 39 van Europese Audit Richtlijn nr. 2006/43/EG.⁴ Dit artikel wordt geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving: artikel 2, tweede lid, van het Besluit van 26 juli 2008.⁵ Ook eisen voor de samenstelling en aanwezige deskundigheid met betrekking tot het opstellen en de controle van de jaarrekening worden opgenomen in artikel 2 van voornoemd besluit.

In sommige gevallen, in het bijzonder bij vennootschappen die actief zijn in de financiële sector, is er naast een auditcommissie ook een risicocommissie ingesteld. Artikel 39, vierde lid, van voornoemde richtlijn bepaalt dat in het bestuursverslag opgave wordt gedaan indien een ander orgaan is aangewezen dat taken van de auditcommissie uitvoert en wat de samenstelling van het betreffende orgaan is.

Inmiddels hebben diverse vennootschappen naast de auditcommissie een commissie ingesteld die zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken met betrekking tot de vennootschap. Een

³ Stibbe: zie ook het Verantwoordingsdocument Risicobeheersing, best practice bepalingen 1.2.1, 1.2.2 en 1.2.3 alinea 2 t/m 4

⁴ Richtlijn nr. 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen nr. 78/660/EEG en houdende de intrekking van Richtlijn nr. 84/253/EEG (Pb L 157 van 9 juni 2006, p. 87). Richtlijn 2006/43/EG is laatstelijk gewijzigd met Richtlijn nr. 2014/56/EU van 16 april 2014 (PbEU 2014, L 158).

⁵ Besluit van 26 juli 2008 tot uitvoering van artikel 41 van Richtlijn nr. 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen nr. 78/660/EEG en nr. 83/349/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen en houdende intrekking van Richtlijn nr. 84/253/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen (Stb. 2008, 323).

Zwarte tekst	Tekst Code 2022 identiek aan Code 2016	<u>Zwarte tekst blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022 overgenomen uit het Voorstel 2022	Roed doergestreepte tekst blauw ondertreep	Geschrapte tekst uit Voorstel 2022
<u>Blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022	Roed doergestreepte tekst	Geschrapte tekst uit Code 2016	Groene tekst	Verplaatste tekst

dergelijke commissie wordt vaak een sustainability commissie of corporate responsibility commissie genoemd. Indien een vennootschap een dergelijke commissie heeft ingesteld kan de voorbereiding van de besluitvorming in het kader van het toezicht op integriteit en kwaliteit van de duurzaamheidsverslaggeving ook worden uitgevoerd door een dergelijke commissie in plaats van de auditcommissie.

1.5.2 Aanwezigheid bestuur, interne auditor en externe accountant bij overleg auditcommissie

De bestuurder verantwoordelijk voor financiële zaken, de interne auditor en de externe accountant zijn aanwezig bij de vergaderingen van de auditcommissie, tenzij de auditcommissie anders bepaalt. De auditcommissie bepaalt of en wanneer de voorzitter van het bestuur bij haar vergaderingen aanwezig is.

1.5.3 Verslag auditcommissie

De auditcommissie brengt verslag uit aan de raad van commissarissen over de beraadslaging en bevindingen. In dit verslag wordt in ieder geval vermeld:

- i. de wijze waarop de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 is beoordeeld;
- ii. de wijze waarop de effectiviteit van het interne en externe audit proces is beoordeeld;
- iii. materiële overwegingen inzake de financiële ~~verslaggeving~~ en duurzaamheidsverslaggeving; en
- iv. de wijze waarop de materiële risico's en onzekerheden, bedoeld in best practice bepalingen 1.4.2 en 1.4.3, zijn geanalyseerd en besproken en wat de belangrijkste bevindingen van de auditcommissie zijn.

Toelichting

Indien de vennootschap een afzonderlijke commissie heeft ingesteld die zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken met betrekking tot de vennootschap, kan deze commissie in plaats van de auditcommissie verslag uitbrengen aan de raad van commissarissen over de beraadslaging en bevindingen van de commissie en de materiële overwegingen inzake de duurzaamheidsverslaggeving.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Duurzaamheidsverslaggeving en verantwoordelijkheden raad van commissarissen en audit commissie - principe 1.5 en best practice bepaling 1.5.1 en 1.5.3

Meerdere respondenten hebben aangegeven dat de rol van de raad van commissarissen en de audit commissie ten aanzien van duurzaamheid ook gecodificeerd zou moeten worden in de Code. Om die reden heeft de Commissie in principe 1.5 opgenomen dat de raad van commissarissen zich ook dient te richten op de integriteit en kwaliteit van de duurzaamheidsverslaggeving. In best practice bepalingen 1.5.1 en 1.5.3 is de verantwoordelijkheid van de auditcommissie ten aanzien van de duurzaamheidsverslaggeving opgenomen. Bij best practice bepaling 1.5.1 is er rekening mee gehouden dat een andere externe partij dan de externe accountant betrokken kan zijn bij de controle van de duurzaamheidsverslaggeving.

In de Code wordt nu nog onderscheid gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving. In lijn met de ontwikkelingen in Europa heeft de Commissie gekozen voor de term duurzaamheidsverslaggeving, in plaats van niet-financiële verslaggeving. De verslaggevingsverplichtingen zijn echter volop in ontwikkeling en langzaam wordt bewogen naar integrated reporting, waarbij niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving. De Commissie moedigt vennootschappen aan om de ontwikkelingen ten aanzien van integrated reporting te volgen en daar waar mogelijk verder mee aan de slag te gaan.

1.54 Raad van commissarissen

De raad van commissarissen bespreekt de onderwerpen waarover de auditcommissie op basis van best practice bepaling 1.5.3 verslag uitbrengt.

Principe 1.6 Benoeming en beoordeling functioneren externe accountant

De raad van commissarissen doet de voordracht tot benoeming van de externe accountant aan de algemene vergadering en houdt toezicht op het functioneren van de externe accountant.

1.6.1 Functioneren & benoeming

De auditcommissie rapporteert jaarlijks aan de raad van commissarissen over het functioneren van en de ontwikkelingen in de relatie met de externe accountant. De auditcommissie geeft advies aan de raad van commissarissen over de voordracht van benoeming of herbenoeming danwel ontslag van de externe accountant en bereidt de selectie van de externe accountant voor. Bij voornoemde werkzaamheden betreft de auditcommissie de observaties van het bestuur. Mede op grond hiervan bepaalt de raad van commissarissen zijn voordracht aan de algemene vergadering tot benoeming van de externe accountant.

1.6.2 Informeren externe accountant over functioneren

De raad van commissarissen licht de externe accountant op hoofdlijnen in over de rapportages omtrent zijn functioneren.

1.6.3 Opdracht

De auditcommissie doet een voorstel aan de raad van commissarissen voor de opdracht voor controle van de jaarrekening aan de externe accountant. Het bestuur faciliteert dit. Bij het formuleren van de opdracht is aandacht voor de reikwijdte van het accountantsonderzoek, de te hanteren materialiteit en het honorarium van het accountantsonderzoek. De raad van commissarissen stelt de opdracht vast.

1.6.4 Verantwoording

De belangrijkste conclusies van de raad van commissarissen over de voordracht en de uitkomsten van het selectieproces van de externe accountant worden aan de algemene vergadering meegedeeld.

1.6.5 Vertrek van de externe accountant

De vennootschap publiceert een persbericht bij een tussentijds beëindiging van de relatie met de externe accountantsorganisatie. In het persbericht wordt de reden van de tussentijdse beëindiging toegelicht.

Principe 1.7 Uitvoering werkzaamheden externe accountant

De auditcommissie bespreekt met de externe accountant het auditplan en de bevindingen van de externe

accountant naar aanleiding van zijn uitgevoerde werkzaamheden. Het bestuur en de raad van commissarissen onderhouden reguliere contacten met de externe accountant.

1.7.1 Informatievoorziening aan externe accountant

Het bestuur draagt zorg voor dat de externe accountant tijdig alle informatie ontvangt die nodig is voor de uitvoering van zijn werkzaamheden. Het bestuur stelt de externe accountant in de gelegenheid om op de verstrekte informatie te reageren.

1.7.2 Auditplan en bevindingen externe accountant

De externe accountant bespreekt het concept auditplan met het bestuur, alvorens het aan de auditcommissie voor te leggen. De auditcommissie bespreekt jaarlijks met de externe accountant:

- i. de reikwijdte en materialiteit van het auditplan en de belangrijkste risico's van de jaarverslaggeving die de externe accountant heeft benoemd in het auditplan; en
- ii. mede aan de hand van de daaraan ten grondslag liggende documenten, de bevindingen en de uitkomsten van de controlewerkzaamheden bij de jaarrekening en de management letter.

1.7.3 Publicatie financiële berichten

De auditcommissie beoordeelt of, en zo ja op welke wijze de externe accountant wordt betrokken bij de inhoud en publicatie van financiële berichten anders dan de jaarrekening.

1.7.4 Overleg met externe accountant buiten aanwezigheid bestuur

De auditcommissie overlegt zo vaak als zij dit noodzakelijk acht, doch ten minste eenmaal per jaar, buiten aanwezigheid van het bestuur met de externe accountant.

1.7.5 Inzage discussiepunten tussen externe accountant en bestuur

De raad van commissarissen krijgt inzage in de belangrijkste discussiepunten tussen de externe accountant en het bestuur naar aanleiding van de concept management letter dan wel het concept accountantsverslag.

1.7.6 Aanwezigheid externe accountant bij vergaderingen raad van commissarissen

De externe accountant woont in ieder geval de vergadering van de raad van commissarissen bij waarin het verslag van de externe accountant van het onderzoek van de jaarrekening wordt besproken.

HOOFDSTUK 2.

EFFECTIEF BESTUUR EN TOEZICHT

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Geslacht of genderidentiteit

De Commissie vindt het belangrijk om in deze tijd niet meer alleen te spreken over geslacht, maar ook over genderidentiteit. Het is echter te vergaand om alleen te spreken over genderidentiteit, het is immers ook mogelijk dat iemand zijn genderidentiteit niet wil aangeven. De Commissie heeft dan ook besloten om in de Code uit te gaan van geslacht of naar de wens van de persoon genderidentiteit. Op deze wijze wordt de mogelijkheid geboden om genderidentiteit aan te geven, maar hoeft de vennootschap hier geen actieve uitvraag naar te doen. Indien niet anders wordt aangegeven kan de vennootschap uitgaan van het geslacht van de persoon.

Principe 2.1 Samenstelling en omvang

Het bestuur ~~en~~, de raad van commissarissen en het executive committee (indien aanwezig) zijn zodanig samengesteld dat ~~benodigde er een goede balans is tussen de~~ er sprake is van een voor de vennootschap passende mate van diversiteit op het gebied van deskundigheid, ~~achtergrond~~ er ervaring, competenties, overige persoonlijke kwaliteiten, leeftijd, geslacht of genderidentiteit, ~~nationaliteit~~ en (culturele) achtergrond, ~~en in het geval van de raad van commissarissen benodigde onafhankelijkheid aanwezig zijn om, dat zij hun taken naar behoren te kunnen vervullen. De omvang van beide organen is daarop toegesneden.~~

Toelichting

Een diverse samenstelling van het bestuur, de raad van commissarissen en het executive committee (indien ~~van toepassing~~ aanwezig), draagt bij aan effectief bestuur en toezicht. Voor een waardevolle discussie zijn diversiteit van opvattingen, tegenspraak maar ook teamwork en cohesie essentiële voorwaarden. Diversiteit in deskundigheid, ervaring, competenties, persoonlijke kwaliteiten, leeftijd, geslacht of genderidentiteit, nationaliteit en (culturele) achtergrond leidt tot verschillende perspectieven die op hun beurt mogelijke ~~group think~~ groepsdenken kunnen helpen voorkomen. ~~Waar een grote mate van diversiteit aanwezig is, zal evenwel extra oog moeten zijn voor de cohesie binnen een orgaan.~~

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Samenstelling en omvang - principe 2.1

De term 'een balans tussen', in samenhang met de zin 'de omvang van beide organen is daarop toegesneden', zou de indruk kunnen wekken dat de omvang van de organen flink kan worden uitgebreid om aan een dergelijke balans te voldoen. Dit zou vennootschappen de ruimte kunnen bieden zonder aanpassingen in de bestaande invulling van de organen te voldoen aan de passende diversiteitseisen. De Commissie heeft de bepaling zo niet bedoeld en heeft om die reden de term 'een balans tussen' vervangen en de zin 'de omvang van beide organen is daarop

toegesneden' verwijderd. De Commissie heeft daarnaast de zinsnede over de onafhankelijkheid van de raad van commissarissen verwijderd aangezien dit geregeld is in best practice bepalingen 2.1.7 en 2.1.8.

De zin 'waar een grote mate van diversiteit aanwezig is, zal evenwel extra oog moeten zijn voor de cohesie binnen een orgaan' leek te impliceren dat een meer divers samengesteld orgaan tot minder cohesie binnen dat orgaan zou kunnen leiden. Ook dat is niet beoogd door de Commissie en om die reden is deze zin verwijderd uit de toelichting bij het principe. Daarnaast is de Engelse term 'group think' vervangen door 'groepsdenken'.

2.1.1 Profielschets

De raad van commissarissen stelt een profielschets op, rekening houdend met de aard en de activiteiten van de met de vennootschap verbonden onderneming.

In de profielschets wordt ingegaan op:

- i. de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen;
- ii. de gewenste gemengde samenstelling van de raad van commissarissen, bedoeld in best practice bepaling 2.1.5;
- iii. de omvang van de raad van commissarissen; en
- iv. de onafhankelijkheid van de commissarissen.

De profielschets wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

2.1.2 Personalia

Van elke commissaris wordt in het verslag van de raad van commissarissen opgave gedaan van:

- i. geslacht of naar wens van de persoon genderidentiteit; ~~(voor zover een commissaris dit wenst aan te geven)~~
- ~~ii.~~ leeftijd;
- ~~iii.~~ nationaliteit; ~~iv. hoofdfunctie~~;
- iv. hoofdfunctie (indien aanwezig);
- ~~iii.~~ ~~v.~~ ~~iv. hoofd- en~~ nevenfuncties voor zover deze relevant zijn voor de vervulling van de taak als commissaris;
- ~~iv.~~ ~~vi.~~ v. tijdstip van eerste benoeming; en
- ~~v.~~ ~~vii.~~ vi. de lopende termijn waarvoor de commissaris is benoemd.

2.1.3 Executive committee

Indien het bestuur werkt met een executive committee, houdt het bestuur rekening met de *checks and balances* die onderdeel uitmaken van het *two-tier* systeem. Dit betekent onder meer het waarborgen van deskundigheid en verantwoordelijkheden van het bestuur en een adequate informatievoorziening aan de raad van commissarissen. De raad van commissarissen houdt hier toezicht op en heeft daarbij specifiek aandacht voor de dynamiek en de verhouding tussen het bestuur en het *executive committee*.

In het bestuursverslag wordt verantwoording afgelegd over:

- i. de keuze voor het werken met een *executive committee*;

- ii. de rol, taak en samenstelling van het *executive committee*; en
- iii. de wijze waarop het contact tussen de raad van commissarissen en het *executive committee* is vormgegeven.

Toelichting

Onder *executive committee* wordt verstaan een commissie die nauw betrokken is bij de besluitvorming van het bestuur en waar naast leden van het bestuur ook leden van het senior management deel van uitmaken. Best practice bepaling 2.1.3 en de overige bepalingen waar de term *executive committee* wordt gebruikt, zijn eveneens van toepassing in het geval een andere benaming wordt gebruikt dan *executive committee*, maar de functie in feite dezelfde is.

2.1.4 Deskundigheid

Elke commissaris en elke bestuurder beschikt over de specifieke deskundigheid die noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak. Elke commissaris dient geschikt te zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid te beoordelen.

Toelichting

~~Van belang is dat in het bestuur en de raad van commissarissen ook voldoende deskundigheid aanwezig is om tijdig kansen en risico's te signaleren die gepaard kunnen gaan met vernieuwingen in business modellen en technologieën.~~

Onze samenleving ondergaat een transformatie op zowel het gebied van duurzaamheid als digitalisering. Om deze transformatie in goede banen te leiden dienen bij het bestuur en bij de raad van commissarissen diepgaande kennis en ervaring aanwezig te zijn om deze dimensies in de onderneming op te kunnen bouwen en toe te zien op de kwaliteit ervan. Duurzaamheid en digitalisering zijn geen aparte of ondersteunende processen, maar raken de kern van de strategie en de bedrijfsvoering van de onderneming. Vennootschappen zijn vrij in de keuze om al dan niet een specifieke digitaliserings- en duurzaamheidscommissaris en/of een specifieke bestuurder met kennis op dit vlak te benoemen. Een dergelijke benoeming ontslaat de overige bestuurders en commissarissen niet van nauwe betrokkenheid bij deze thema's. Omdat de genoemde transformaties zo ingrijpend zijn, behoort het tot de taak van iedere bestuurder en commissaris om de afwegingen hieromtrent te maken. Het is van belang om hier aandacht aan te geven bij zowel de samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen, alsook bij de periodieke opleiding en educatie ingevolge best practice bepaling 2.4.6.

De eis van financiële deskundigheid binnen de raad van commissarissen is opgenomen in wetgeving. Op basis van Europese Audit Richtlijn 2006/43/EG⁶ is ten minste één lid van de auditcommissie deskundig met betrekking tot het opstellen en de controle van de jaarrekening. Dit artikel wordt geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving: artikel 2, derde lid, van het Besluit van 26 juli 2008.⁷

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Deskundigheid & ontwikkeling - best practice bepaling 2.1.4 en 2.4.6

Net als diverse respondenten onderkent de Commissie het belang van aantoonbare kennis van het bestuur en de raad van commissarissen op het gebied van digitalisering en cybersecurity.

⁶ Idem voetnoot 2

⁷ Idem voetnoot 3

Dergelijke kennis is ook op het gebied van duurzaamheid onontbeerlijk. Duurzaamheid en digitalisering zijn geen aparte of ondersteunende processen, maar raken de kern van de strategie en de bedrijfsvoering van de onderneming. Omdat deze transformaties zo ingrijpend zijn, mag nauwe betrokkenheid van iedere bestuurder en commissaris worden verwacht. Dat laat onverlet dat binnen een orgaan sprake kan zijn van een taakverdeling en dat leden van een orgaan kunnen beschikken over een verschillende mate van kennis over deze onderwerpen. Het is van belang om hier aandacht aan te geven bij zowel de samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen, alsook bij de periodieke opleiding en educatie ingevolge best practice bepaling 2.4.6. Vennootschappen zijn vrij in de keuze om al dan niet een specifieke digitaliserings- en duurzaamheidscommissaris en/of een specifieke bestuurder met kennis op dit vlak te benoemen.

2.1.5 ~~Diversiteitsbeleid~~ Beleid inzake Diversiteit en Inclusie (D&I beleid)

De vennootschap heeft een D&I beleid voor de onderneming. Het D&I beleid stelt ~~onder meer in ieder geval concrete~~, passende en ambitieuze doelen om een goede balans te bereiken in genderdiversiteit en ~~bevat concrete doelstellingen ten aanzien van de andere~~ voor de vennootschap relevante aspecten van D&I voor ~~wat betreft~~ de samenstelling van het bestuur, de raad van commissarissen, het *executive committee* (indien aanwezig), en, ~~indien deze groep breder is,~~ een nader door het bestuur te bepalen categorie werknemers in leidinggevende functies (“subtop”).

De raad van commissarissen stelt ~~een diversiteitsbeleid op het D&I beleid vast~~ voor de samenstelling van het bestuur, ~~en de raad van commissarissen en, indien aanwezig, het executive committee. In het beleid wordt ingegaan op de concrete doelstellingen ten aanzien van diversiteit en de voor de vennootschap relevante aspecten van diversiteit, zoals nationaliteit, leeftijd, geslacht en achtergrond inzake opleiding en beroepservaring. (indien aanwezig).~~ Het bestuur stelt het D&I beleid vast voor ~~het executive committee (indien aanwezig), de subtop en het overige werknemersbestand, onder toezicht van na voorafgaande goedkeuring door de raad van commissarissen.~~

2.1.6 Verantwoording over ~~diversiteit~~ ~~D&I~~ ~~D&I~~ beleid

In de corporate governance verklaring worden het ~~diversiteitsbeleid~~ ~~D&I~~ ~~beleid~~ en de uitvoering daarvan toegelicht. Hierbij wordt ~~ingegaan op de volgende informatie opgenomen~~:

- i. de ~~doelstellingen~~ ~~doelen~~ van het ~~D&I~~ ~~beleid~~;
- ii. ~~de wijze waarop het plan om de doelen van het D&I beleid is uitgevoerd te bereiken; en~~
- iii. de resultaten van het ~~D&I~~ ~~beleid~~ in het afgelopen boekjaar en - waar relevant en mogelijk - inzicht in instroom, doorstroom en retentie van ~~divers talent in de organisatie~~ ~~werknemers; en~~
- iv. ~~de samenstelling wat betreft geslacht van het bestuur, de raad van commissarissen, het executive committee (indien aanwezig) en de subtop aan het einde van het afgelopen boekjaar.~~

Indien ~~één of meer doelen voor~~ de samenstelling van het bestuur ~~en~~, de raad van commissarissen, het *executive committee* (indien aanwezig) en/of de subtop, ~~afwijkt van de doelstellingen van het diversiteitsbeleid~~ ~~D&I~~ ~~beleid~~ van de vennootschap en/of van het streefcijfer voor de verhouding man-vrouw, ~~indien en voorzover dit bij of krachtens de wet is bepaald niet worden bereikt~~, wordt in de corporate governance verklaring tevens toegelicht wat de ~~stand van zaken is,~~ ~~redenen hiervoor zijn en~~ welke maatregelen worden genomen om de ~~nagestreefde situatie~~ ~~wel~~ ~~doelstellingen~~ ~~doelen~~ ~~wel~~ te bereiken en op welke termijn.

Toelichting 2.1.5 Diversiteitsbeleid (D&I beleid) en 2.1.6 (Verantwoording over Diversiteit D&I beleid)

Diversiteit wordt ook geadresseerd in de Richtlijn inzake bekendmaking niet-financiële informatie en diversiteit. Deze richtlijn wordt geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving. De Code gaat echter verder dan voornoemde richtlijn. Best practice bepaling 2.1.5 bepaalt dat vennootschappen moeten verantwoorden welke maatregelen zijn en worden genomen indien de doelstellingen van het diversiteitsbeleid niet zijn behaald. Daarnaast vallen alleen grote vennootschappen die onder de reikwijdte van de Code vallen onder de reikwijdte van voornoemde richtlijn. Het wettelijk vastgelegde streefcijfer van ten minste dertig procent man-vrouw diversiteit in het bestuur en de raad van commissarissen is per 1 januari 2016 vervallen. Thans is wetgeving aanhangig om het wettelijk streefcijfer in artikel 2:166 BW opnieuw in te stellen tot 2020.

Artikel 2:166 BW verplicht grote vennootschappen om passende en ambitieuze streefcijfers te formuleren voor de verhouding tussen mannen en vrouwen in het bestuur, de raad van commissarissen en de subtop. Daarover moet worden gerapporteerd aan de Sociaal-Economische Raad (SER) en in het bestuursverslag. Bovendien geldt voor vennootschappen waarvan aandelen of certificaten van aandelen zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt als bedoeld in artikel 1:1 Wft in Nederland, een wettelijk quotum van ten minste een derde mannen en ten minste een derde vrouwen (artikel 2:142b BW). Het ligt in de rede om deze man-vrouw verhouding — die naar haar aard een minimum is — ook richtinggevend te laten zijn voor de vast te stellen streefcijfers voor het bestuur, het executive committee (indien aanwezig) en de subtop.

Best practice bepalingen 2.1.5 en 2.1.6 gaan verder dan de wettelijke vereisten, aangezien wordt verwacht dat vennootschappen niet alleen genderdiversiteit nastreven voor bestuur, raad van commissarissen, executive committee (indien aanwezig) en subtop, maar een breder D&I beleid voeren voor de gehele onderneming.

Best practice bepalingen 2.1.5 en 2.1.6 gaan verder dan de wettelijke vereisten, van artikel 2:142b BW (inzake het wettelijk quotum van ten minste een derde mannen en een derde vrouwen in de raad van commissarissen van vennootschappen waarvan aandelen en certificaten zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt in Nederland) en artikel 2:166 BW (de streefcijferregeling voor het aantal mannen en vrouwen in het bestuur, de raad van commissarissen en de nader door de vennootschap te bepalen categorieën werknemers in leidinggevende functies). Op basis van best practice bepaling 2.1.5 wordt verwacht dat vennootschappen een breder D&I beleid voeren voor de gehele onderneming. Onderdeel van dit D&I beleid zijn in ieder geval concrete, passende en ambitieuze doelen om een goede balans te bereiken in genderdiversiteit en andere voor de vennootschap relevante aspecten van D&I voor wat betreft de samenstelling van het bestuur, de raad van commissarissen, en een nader door het bestuur te bepalen categorie werknemers in leidinggevende functies ("subtop").

Diversiteit betreft daarbij alle aspecten en persoonskenmerken waarop mensen van elkaar verschillen, waaronder zichtbare kenmerken zoals ~~geslacht en~~ genderidentiteit leeftijd, ~~en~~, etniciteit, maar ook minder zichtbare kenmerken zoals ~~arbeidshandicaps en seksuele oriëntatie.~~

Inclusie heeft betrekking op het vermogen van een organisatie om een cultuur te scheppen waarin elke medewerker zich gewaardeerd en gerespecteerd voelt, zodat medewerkers ongeacht hun identiteit dezelfde kansen krijgen en de diversiteit in doorstroming van ~~divers talent werknemers~~ naar de top wordt gefaciliteerd. Inclusie betreft tevens sociale veiligheid binnen de onderneming, waaronder de aanpak van grensoverschrijdend gedrag.

Van bestuur en raad van commissarissen wordt verwacht dat ze zich de vraag stellen wat de maatschappelijke rol van de vennootschap is op het gebied van D&I, wat de relevantie daarvan is voor de cultuur van de onderneming en hoe daaraan invulling kan worden gegeven in de leiderschapsontwikkeling. D&I beleid begint met bewustwording en doelstellingen, ook indien het nog te prematuur is om specifieke streefcijfers te stellen. Bewustwording begint met het verkrijgen van inzicht waar relevant en mogelijk in instroom, doorstroom en retentie van **divers talent in de organisatie** werknemers. Vennootschappen kunnen in dit verband kennisnemen van de laatste inzichten ter bevordering van diversiteit die ter beschikking worden gesteld door de SER (waaronder via het Programma Diversiteit en Inclusie) ~~en op het diversiteitsportaal van de SER⁸~~ en best practices voor het op geaggregeerde wijze in kaart brengen van instroom, doorstroom en retentie van werknemers. Voor internationaal opererende vennootschappen met werknemers in diverse landen kan per land verschillen welke mate van inzicht in instroom, doorstroom en retentie kan worden gegeven.

De verantwoordingsverplichting van best practice bepaling 2.1.6 gaat verder dan de verantwoordingsverplichting die geldt op basis van artikel 2:166 BW en het Besluit van 22 april 2022 tot wijziging van het Besluit inhoud bestuursverslag in verband met de tijdelijke verplichting voor grote vennootschappen om in het bestuursverslag te rapporteren over de man-vrouwverhouding in de top en subtop en over de streefcijfers, aangezien het D&I beleid als bedoeld in deze best practice bepaling breder is dan de wettelijke streefcijferregeling. Voor wat betreft de onderwerpen waarover de vennootschap dient te rapporteren en de volgorde in de rapportage is zoveel mogelijk aangesloten bij het Besluit inhoud bestuursverslag. Van vennootschappen die conform het Besluit inhoud bestuursverslag rapporteren, wordt verwacht dat zij de aanvullende informatie die op basis van best practice bepaling 2.1.6 vereist is eveneens opnemen in hun verantwoording.

Tot slot geldt dat de hierboven genoemde wettelijke bepalingen zijn gebaseerd op het geslacht van de betrokken individuen en niet voorzien in een mogelijkheid voor betrokkenen om, op eigen initiatief en naar eigen wens, hun genderidentiteit op te geven. Het verdient aanbeveling dit wel mogelijk te maken.

~~Daarnaast wordt aanbevolen jaarlijks geaggregeerde informatie te publiceren over de diversiteit van het bestuur tezamen met de raad van commissarissen op basis van zelfidentificatie (diversiteitsmatrix). Zelfidentificatie is op vrijwillige basis en in de diversiteitsmatrix zal voor elke categorie (bijv. genderidentiteit, culturele achtergrond, LGBTQ+) worden gerapporteerd hoeveel leden geen opgave hebben gedaan.~~

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

D&I beleid en verantwoording over D&I beleid - best practice bepaling 2.1.5 en 2.1.6

Omdat inzicht in de instroom, doorstroom en retentie niet alleen voor het talent van de organisatie maar voor alle medewerkers relevant is, heeft de Commissie de term 'divers talent' vervangen door 'werknemers'. De Commissie is het met diverse respondenten eens dat het, gelet op de

⁸ <https://www.ser.nl/nl/thema/diversiteitsportaal>

verhouding van het bestuur tot de executive *committee*, logischer is om het D&I beleid voor de executive *committee* door het bestuur vast te laten stellen. Voorafgaand aan het vaststellen van het D&I beleid voor de executive *committee*, de subtop en het overige werknemersbestand, heeft het bestuur de goedkeuring van de raad van commissarissen nodig.

Er zijn door diverse partijen vraagtekens geplaatst bij de diversiteitsmatrix en zelfidentificatie die in het Voorstel waren opgenomen. Zo is gesteld dat de zelfidentificatie mogelijk kan leiden tot afvinkgedrag, dat het de vraag is of de hoogstpersoonlijke informatie die onderdeel is van de diversiteitsmatrix op basis van privacywetgeving wel geopenbaard mag worden, dat de matrix kan zorgen voor indirecte druk op de betreffende personen en dat kenbaarheid van genderdiversiteit gevaarlijk kan zijn bij het internationaal zakendoen. De Commissie kan zich vinden in de zorgen van deze partijen en heeft om die reden besloten de diversiteitsmatrix en zelfidentificatie uit de toelichting te verwijderen.

De Commissie is zich ervan bewust dat de verantwoordingsverplichting van best practice bepaling 2.1.6 verder gaat dan de verantwoordingsverplichting die geldt op basis van artikel 2:166 BW en het Besluit inhoud bestuursverslag. In best practice bepaling 2.1.6 is voor wat betreft de onderwerpen waarover de vennootschap dient te rapporteren en de volgorde in de rapportage wel zoveel mogelijk aangesloten bij het Besluit inhoud bestuursverslag. Van vennootschappen die conform het Besluit inhoud bestuursverslag rapporteren, wordt verwacht dat zij de aanvullende informatie die is vereist op basis van best practice bepaling 2.1.6 eveneens opnemen in hun verantwoording.

Door diverse respondenten is aangegeven dat er in de Code naast diversiteit en inclusie ook aandacht zou moeten zijn voor equity in best practice bepaling 2.1.5. Onder equity wordt volgens de respondenten verstaan dat 'anderszijden' gelijke toegang hebben tot kansen. De Commissie is echter van mening dat dit reeds onderdeel is van inclusie, hetgeen ook is opgenomen in de toelichting bij best practice bepalingen 2.1.5 en 2.1.6. Aangezien het begrip equity op dit moment onvoldoende is uitgekristalliseerd en de strekking van het begrip reeds onderdeel is van inclusie, heeft de Commissie ervoor gekozen equity geen apart onderdeel van best practice bepaling 2.1.5 en 2.1.6 te maken.

Bij de omschrijving van diversiteit heeft de Commissie het onderscheid tussen zichtbare kenmerken en minder zichtbare kenmerken verwijderd. In de toelichting heeft de Commissie ten slotte nog aangegeven dat sociale veiligheid binnen de onderneming, waaronder de aanpak van grensoverschrijdend gedrag, eveneens een onderdeel is van inclusie.

2.1.7 Onafhankelijkheid raad van commissarissen

De raad van commissarissen is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en welk deelbelang dan ook onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Om de onafhankelijkheid te borgen, is de raad van commissarissen samengesteld met inachtneming van het volgende:

- i. op maximaal één commissaris is een van de criteria van toepassing zoals bedoeld in best practice bepaling 2.1.8 onderdelen i. tot en met v.;
- ii. het aantal commissarissen waarop de criteria van toepassing zijn zoals bedoeld in best practice bepaling 2.1.8 is tezamen minder dan de helft van het totaal aantal commissarissen; en

- iii. per aandeelhouder, of groep van verbonden aandeelhouders, die direct of indirect meer dan tien procent van de aandelen in het kapitaal van de vennootschap houdt, is maximaal één commissaris die kan gelden als met hem verbonden of hem vertegenwoordigend als bedoeld in best practice bepaling 2.1.8, onderdelen vi. en vii.

Toelichting

Best practice bepaling 2.1.7, onderdeel ii, bepaalt dat de meerderheid van de commissarissen onafhankelijk is. Dit voorschrift mag niet worden ondermijnd door stemverhoudingen binnen de raad van commissarissen, indien wordt gewerkt met een regeling voor meervoudig stemrecht op grond van artikel 2:140, vierde lid, BW.

2.1.8 Onafhankelijkheid commissarissen

Een commissaris is niet onafhankelijk indien de betrokken commissaris, dan wel zijn echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel, pleegkind of bloed- of aanverwant tot in de tweede graad:

- i. in de vijf jaar voorafgaand aan de benoeming werknemer of bestuurder van de vennootschap ~~(inclusief of van een aan de vennootschap gelieerde vennootschappen uitgevende instelling~~ als bedoeld in artikel 5:48 Wet op het financieel toezicht) is geweest;
- ii. een persoonlijke financiële vergoeding van de vennootschap of van een aan haar gelieerde ~~vennootschap-entiteit~~ ontvangt, anders dan de vergoeding die voor de als commissaris verrichte werkzaamheden wordt ontvangen en voor zover zij niet past in de normale uitoefening van het bedrijf;
- iii. in het jaar voorafgaand aan de benoeming een belangrijke zakelijke relatie met de vennootschap of een aan haar gelieerde ~~vennootschap heeft entiteit heeft~~ gehad. Daaronder worden in ieder geval begrepen het geval dat de commissaris, of een kantoor waarvan hij aandeelhouder, vennoot, medewerker of adviseur is, is opgetreden als adviseur van de vennootschap (consultant, externe accountant, notaris of advocaat) en het geval dat de commissaris bestuurder of medewerker is geweest van een bankinstelling waarmee de vennootschap een duurzame en significante relatie onderhoudt;
- iv. bestuurder is van een vennootschap waarin een bestuurder van de vennootschap waarop hij toezicht houdt commissaris is;
- v. gedurende de voorgaande twaalf maanden tijdelijk heeft voorzien in het bestuur bij belet en ontstentenis van bestuurders;
- vi. een aandelenpakket in de vennootschap houdt van ten minste tien procent, daarbij meegerekend het aandelenbezit van natuurlijke personen of juridische lichamen die met hem samenwerken op grond van een uitdrukkelijke of stilzwijgende, mondelinge of schriftelijke overeenkomst;
- vii. bestuurder of commissaris is bij of anderszins vertegenwoordiger is van een rechtspersoon die direct of indirect ten minste tien procent van de aandelen in de vennootschap houdt, tenzij het gaat om groepsmaatschappijen.

Toelichting

Onder een met de vennootschap gelieerde entiteit wordt verstaan:

- iedere rechtspersoon of vennootschap waarmee de vennootschap in een groep is verbonden;
- iedere rechtspersoon of vennootschap waarin de vennootschap een deelneming heeft

als bedoeld in artikel 2:24c BW, indien de meest recente omzet van die rechtspersoon of vennootschap ten minste 10% van de geconsolideerde omzet van de vennootschap bedraagt; of

- iedere rechtspersoon of vennootschap die meer dan 25% van het kapitaal van de vennootschap rechtstreeks of middellijk verschafte

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Onafhankelijkheid commissarissen - best practice bepaling 2.1.8

De Commissie is erop gewezen dat de onafhankelijkheidsvereisten zoals opgenomen in best practice bepaling 2.1.8 in de praktijk tot onduidelijkheid leiden. Aangezien dit een belangrijke bepaling is voor de praktijk, heeft de Commissie kritisch gekeken welke onduidelijkheden in dit stadium van de actualisatie van de Code weggenomen kunnen worden. Aanpassing van best practice bepaling 2.1.8 was immers niet voorzien in het Voorstel. Deze beoordeling heeft geleid tot aanpassingen in onderdeel i, onderdeel ii en onderdeel iii van best practice bepaling 2.1.8.

In onderdeel i werd in het Voorstel nog verwezen naar 'gelieerde vennootschappen als bedoeld in artikel 5:48 Wet op het financieel toezicht'. Artikel 5:48 Wft kent echter geen gelieerde vennootschap, alleen een gelieerde uitgevende instelling. Onderdelen ii en iii verwezen in het Voorstel naar 'gelieerde vennootschap'. De Commissie heeft de verkeerde verwijzing in onderdeel i aangepast door te verwijzen naar 'een gelieerde uitgevende instelling als bedoeld in artikel 5:48 Wet op het financieel toezicht'. In onderdelen ii en iii wordt nu gesproken over 'gelieerde entiteit' in plaats van 'gelieerde vennootschap'. Wat dient te worden verstaan onder een gelieerde entiteit heeft de Commissie opgenomen in de toelichting bij best practice bepaling 2.1.8.

In onderdeel iii heeft de Commissie aan de laatste zin 'geweest' toegevoegd. Uit de eerste zin van dit onderdeel "in het jaar voorafgaand aan de benoeming" dient volgens de Commissie te worden afgeleid dat onderdeel iii alleen ziet op de periode van een jaar voorafgaand aan de benoeming. Doordat in de laatste zin van dit onderdeel echter niet het woord 'geweest' was opgenomen, leek te kunnen worden afgeleid dat dit onderdeel ook ziet op het gelijktijdig vervullen van twee functies. Deze onduidelijkheid is weggenomen met de toevoeging van het woord 'geweest'.

Ook de overige onderdelen van best practice bepaling 2.1.8 dienen kritisch onder de loep genomen te worden en zullen wellicht aangepast moeten worden. Aangezien die onderdelen mogelijk onderhevig zullen zijn aan een meer ingrijpende inhoudelijke wijziging, heeft de Commissie besloten de voorstellen daarover te noteren voor de volgende Commissie en deze niet mee te nemen bij de huidige actualisatie van de Code.

SLOTDOCUMENT COMMISSIE 2022

Onafhankelijkheidsvereisten in best practice bepaling 2.1.8

In de publieke consultatie van het voorstel voor actualisatie van de Code is aangegeven dat bepaling 2.1.8 voor de praktijk onvoldoende duidelijk is. De Commissie heeft enkele niet complexe en niet controversiële, wijzigingen meegenomen in de actualisatie 2022. Vanwege het

feit dat wijzigingen aan best practice bepaling 2.1.8 geen onderdeel zijn geweest van de publieke consultatie, zijn de meer complexe en controversiële aandachtspunten niet meegenomen.

2.1.9 Onafhankelijkheid voorzitter raad van commissarissen

De voorzitter van de raad van commissarissen is geen voormalig bestuurder van de vennootschap en is onafhankelijk in de zin van best practice bepaling 2.1.8.

2.1.10 Verantwoording onafhankelijkheid commissarissen

Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt dat naar het oordeel van de raad is voldaan aan de eisen voor onafhankelijkheid, bedoeld in best practice bepalingen 2.1.7 tot en met 2.1.9 en geeft daarbij aan, indien van toepassing, welke commissaris(sen) de raad als niet-onafhankelijk beschouwt.

Principe 2.2 Benoeming, opvolging en evaluatie

De raad van commissarissen draagt zorg voor een formele en transparante procedure voor het benoemen en herbenoemen van bestuurders en commissarissen en voor een gedegen plan voor opvolging. ~~Daarbij wordt rekening gehouden met het diversiteitsbeleid.~~ in overeenstemming met het D&I beleid. Het functioneren van het bestuur en de raad van commissarissen als collectief en het functioneren van individuele bestuurders en commissarissen wordt regelmatig geëvalueerd.

2.2.1 Benoemings- en herbenoemingstermijnen bestuurders

Een bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden en wordt tijdig voorbereid. Bij voorbereiding van de benoeming of herbenoeming worden de doelstellingen ten aanzien van ~~diversiteit~~ D&I uit best practice bepaling 2.1.5 in overweging genomen.

2.2.2 Benoemings- en herbenoemingstermijnen commissarissen

Een commissaris wordt benoemd voor een periode van vier jaar en kan daarna éénmalig voor een periode van vier jaar worden herbenoemd. De commissaris kan nadien wederom worden herbenoemd voor een benoemingstermijn van twee jaar die daarna met maximaal twee jaar kan worden verlengd. Herbenoeming na een periode van acht jaar wordt gemotiveerd in het verslag van de raad van commissarissen. Bij benoeming of herbenoeming wordt de profielschets, bedoeld in best practice bepaling 2.1.1, in acht genomen.

Toelichting

De effectiviteit van de raad van commissarissen wordt bepaald door de samenstelling, waarbij omvang, deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid bepalend zijn. Bij herbenoeming wordt kritisch gekeken of de betreffende commissaris met gepaste afstand toezicht houdt en of de nodige kennis en ervaring in de raad van commissarissen aanwezig zijn. Een benoemingstermijn van twee keer vier jaar voor commissarissen is het uitgangspunt, benoeming nadien wordt gemotiveerd in het verslag van de raad van commissarissen.

2.2.3 Tussentijds aftreden

Een commissaris of bestuurder treedt tussentijds af bij onvoldoende functioneren, structurele

onverenigbaarheid van belangen of wanneer dit anderszins naar het oordeel van de raad van commissarissen is geboden.

Bij tussentijds aftreden van een bestuurder of commissaris brengt de vennootschap een persbericht uit waarin de reden voor vertrek wordt genoemd.

Toelichting

Deze bepaling laat onverlet dat bij niet-structuurvennootschappen de algemene vergadering commissarissen te allen tijde kan schorsen of ontslaan. Op grond van de structuurregeling kan de algemene vergadering van structuurvennootschappen het vertrouwen in de gehele raad van commissarissen opzeggen. Het opzeggen van vertrouwen heeft het onmiddellijk ontslag van de leden van de raad tot gevolg.

2.2.4 Opvolging

De raad van commissarissen draagt zorg voor dat de vennootschap over een gedegen plan beschikt voor de opvolging van bestuurders en commissarissen, dat is gericht op het in balans houden van de benodigde deskundigheid, ervaring en diversiteit. Bij het opstellen van het plan wordt de profielschets van de raad van commissarissen, bedoeld in best practice bepaling 2.1.1, in acht genomen. Tevens stelt de raad van commissarissen een rooster van aftreden vast om zoveel mogelijk te voorkomen dat commissarissen tegelijk aftreden. Het rooster van aftreden wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

2.2.5 Taken selectie- en benoemingscommissie

De selectie- en benoemingscommissie bereidt de besluitvorming van de raad van commissarissen voor en brengt verslag uit aan de raad van commissarissen van haar beraadslagingen en bevindingen.

De selectie- en benoemingscommissie richt zich in ieder geval op:

- i. het opstellen van selectiecriteria en benoemingsprocedures inzake bestuurders en commissarissen;
- ii. de periodieke beoordeling van de omvang en samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen en het doen van een voorstel voor een profielschets van de raad van commissarissen;
- iii. de periodieke beoordeling van het functioneren van individuele bestuurders en commissarissen en de rapportage hierover aan de raad van commissarissen;
- iv. het opstellen van een plan voor de opvolging van bestuurders en commissarissen;
- v. het doen van voorstellen voor (her)benoemingen; en
- vi. het toezicht op het beleid van het bestuur inzake selectiecriteria en benoemingsprocedures voor het hoger management.

2.2.6 Evaluatie raad van commissarissen

De raad van commissarissen evalueert ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zijn eigen functioneren, het functioneren van de afzonderlijke commissies van de raad en dat van de individuele commissarissen, en bespreekt de conclusies die aan de evaluatie worden verbonden. Hierbij wordt aandacht besteed aan:

- i. inhoudelijke aspecten, gedrag en cultuur, de onderlinge interactie en samenwerking, en de interactie met het bestuur;
- ii. zaken die zich in de praktijk hebben voorgedaan waaruit lessen kunnen worden getrokken; en

- iii. het gewenste profiel, de samenstelling, competenties en deskundigheid van de raad van commissarissen.

[De evaluatie zal periodiek onder begeleiding van een externe deskundige plaatsvinden.](#)

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Evaluatie RvC en verantwoording evaluatie - best practice bepaling 2.2.6 en 2.2.8

In het Voorstel had de Commissie het voorschrift dat de evaluatie periodiek onder begeleiding van een externe deskundige zal plaatsvinden opgenomen in de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6. Dit voorschrift is verplaatst van de toelichting naar de best practice bepaling zelf. De Commissie heeft diverse suggesties ontvangen om dit voorschrift nader te verduidelijken, zoals het vervangen van de term periodiek door een concreet aantal jaar waarbij de evaluatie onder begeleiding van een externe deskundige zou moeten plaatsvinden. Vanuit het uitgangspunt de Code zoveel mogelijk principle based te formuleren, heeft de Commissie ervoor gekozen geen nadere eisen aan dit voorschrift toe te voegen. Het is aan vennootschappen zelf om te bepalen op welke wijze op een goede manier invulling kan worden gegeven aan deze best practice bepaling.

In het Voorstel had de Commissie in de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6 opgenomen dat in aansluiting op best practice bepaling 2.2.8 het verslag van de raad van commissarissen een samenvatting van het evaluatieproces en de hieruit voortvloeiende acties dient te bevatten. De Commissie kan zich vinden in de ontvangen reacties dat met 'de hieruit voortvloeiende acties' teveel detail wordt gevraagd en heeft dit vervangen door 'de belangrijkste bevindingen en conclusies'. Daarnaast is dit voorschrift verplaatst van de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6 naar best practice bepaling 2.2.8, zodat alle voorschriften met betrekking tot het verslag van de raad van commissarissen in één best practice bepaling staan.

2.2.7 Evaluatie bestuur

De raad van commissarissen evalueert ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zowel het functioneren van het bestuur als collectief als dat van de individuele bestuurders en bespreekt de conclusies die aan de evaluatie worden verbonden, zulks mede in het licht van opvolging van bestuurders. Ook het bestuur evalueert ten minste eenmaal per jaar zijn eigen functioneren als collectief en dat van de individuele bestuurders.

Toelichting 2.2.6 en 2.2.7

Doel van de evaluaties is een kritische reflectie op het functioneren van commissarissen en bestuurders. ~~Periodieke~~ Jaarlijkse evaluatie kan de kwaliteit van het functioneren van de raad van commissarissen en het bestuur bevorderen en eraan bijdragen dat bij voorbereiding van de (her)benoeming van een commissaris of een bestuurder de juiste keuzes worden gemaakt, ook in verband met de gepaste (diverse) samenstelling van de raad van commissarissen en het bestuur. De wijze waarop evaluatie zal plaatsvinden kan, naar keuze van de vennootschap, verschillen. Evaluatie kan collectief plaatsvinden, ~~of~~ op individuele basis tussen de voorzitter en de leden afzonderlijk, ~~of met hulp van een externe adviseur deskundige~~. De jaarlijkse evaluatie zal periodiek onder begeleiding van een externe deskundige plaatsvinden. Iedere commissaris en bestuurder moet zich tijdens de evaluatie in vertrouwen kunnen uitspreken. ~~Het wordt aanbevolen om de jaarlijkse evaluatie periodiek onder begeleiding van een externe deskundige te doen plaatsvinden. In~~

~~aansluiting op bepaling 2.2.8 bevat het verslag van de raad van commissarissen een samenvatting van het evaluatieproces en de hieruit voortvloeiende acties.~~

2.2.8 Verantwoording evaluatie

Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt:

- i. Op welke wijze de evaluatie van de raad van commissarissen, de afzonderlijke commissies en de individuele commissarissen heeft plaatsgevonden;
- ii. op welke wijze de evaluatie van het bestuur en de individuele bestuurders heeft plaatsgevonden;~~en~~

iii. de belangrijkste bevindingen en conclusies van de evaluaties; en

~~iii.~~iv. wat is of wordt gedaan met de conclusies van de evaluaties.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Evaluatie RvC en verantwoording evaluatie - best practice bepaling 2.2.6 en 2.2.8

In het Voorstel had de Commissie het voorschrift dat de evaluatie periodiek onder begeleiding van een externe deskundige zal plaatsvinden opgenomen in de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6. Dit voorschrift is verplaatst van de toelichting naar de best practice bepaling zelf. De Commissie heeft diverse suggesties ontvangen om dit voorschrift nader te verduidelijken, zoals het vervangen van de term periodiek door een concreet aantal jaar waarbij de evaluatie onder begeleiding van een externe deskundige zou moeten plaatsvinden. Vanuit het uitgangspunt de Code zoveel mogelijk principle based te formuleren, heeft de Commissie ervoor gekozen geen nadere eisen aan dit voorschrift toe te voegen. Het is aan vennootschappen zelf om te bepalen op welke wijze op een goede manier invulling kan worden gegeven aan deze best practice bepaling.

In het Voorstel had de Commissie in de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6 opgenomen dat in aansluiting op best practice bepaling 2.2.8 het verslag van de raad van commissarissen een samenvatting van het evaluatieproces en de hieruit voortvloeiende acties dient te bevatten. De Commissie kan zich vinden in de ontvangen reacties dat met 'de hieruit voortvloeiende acties' teveel detail wordt gevraagd en heeft dit vervangen door 'de belangrijkste bevindingen en conclusies'. Daarnaast is dit voorschrift verplaatst van de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6 naar best practice bepaling 2.2.8, zodat alle voorschriften met betrekking tot het verslag van de raad van commissarissen in één best practice bepaling staan.

Principe 2.3 Inrichting raad van commissarissen en verslag

De raad van commissarissen draagt zorg dat hij effectief functioneert. De raad van commissarissen stelt commissies in om de besluitvorming van de raad voor te bereiden. Het voorgaande doet geen afbreuk aan de verantwoordelijkheid van de raad van commissarissen als orgaan en van de individuele leden van de raad van commissarissen voor het inwinnen van informatie en het vormen van een onafhankelijk oordeel.

2.3.1 Reglement raad van commissarissen

De taakverdeling binnen de raad van commissarissen, alsmede de werkwijze van de raad worden

neergelegd in een reglement. De raad van commissarissen neemt in het reglement een passage op over zijn omgang met het bestuur, de algemene vergadering, indien aanwezig, het medezeggenschapsorgaan en, indien ingesteld, het *executive committee*. Het reglement wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

2.3.2 Instellen commissies

Indien de raad van commissarissen uit meer dan vier leden bestaat, stelt hij uit zijn midden een auditcommissie, een remuneratiecommissie en een selectie- en benoemingscommissie in. Onverlet de collegiale verantwoordelijkheid van de raad, is het de taak van deze commissies om de besluitvorming van de raad van commissarissen voor te bereiden. Indien de raad van commissarissen besluit om geen audit-, remuneratie- of een selectie- en benoemingscommissie in te stellen, dan gelden de best practice bepalingen die betrekking hebben op deze commissie(s) voor de gehele raad van commissarissen.

2.3.3 Reglementen commissies

De raad van commissarissen stelt voor de audit-, remuneratie en selectie- en benoemingscommissie een reglement op. Het reglement geeft aan wat de rol en verantwoordelijkheid van de desbetreffende commissie zijn, haar samenstelling is en op welke wijze zij haar taak uitoefent. De reglementen worden op de website van de vennootschap geplaatst.

2.3.4 Samenstelling commissies

Het voorzitterschap van de audit- of remuneratiecommissie wordt niet vervuld door de voorzitter van de raad van commissarissen, noch door een voormalig bestuurder van de vennootschap. Meer dan de helft van de leden van de commissies is onafhankelijk in de zin van best practice bepaling 2.1.8.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Samenstelling commissies - best practice bepaling 2.3.4

De Commissie heeft ook reacties ontvangen waarin is aangegeven dat bij best practice bepaling 2.3.4 toegevoegd zou kunnen worden dat alle voorzitters van commissies van de raad van commissarissen onafhankelijk moeten zijn. Hoewel de Commissie deze wens begrijpt, heeft de Commissie er voor gekozen best practice bepaling 2.3.4 niet aan te passen, nu het een ingrijpende wijziging betreft die geen onderdeel is geweest van de consultatie. De commissie is zich er bovendien van bewust dat dit een wijziging van de Code zou zijn die niet goed aansluit bij de huidige praktijk. De Commissie beveelt haar opvolgers aan hier verder naar te kijken bij een volgende vernieuwing van de Code.

2.3.5 Verslag commissies

De raad van commissarissen ontvangt van elk van de commissies een verslag van de beraadslagingen en bevindingen. In het verslag van de raad van commissarissen doet de raad verslag van de uitvoering van de taakopdracht van de commissies in het boekjaar. Daarin wordt vermeld de samenstelling van de commissies, het aantal vergaderingen van de commissies en de belangrijkste onderwerpen die in de vergaderingen aan de orde zijn gekomen.

Toelichting

In het verslag wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op de belangrijkste onderwerpen die in de vergaderingen van de commissies aan de orde zijn gekomen

2.3.6 Voorzitter raad van commissarissen

De voorzitter van de raad van commissarissen ziet er in ieder geval op toe dat:

- i. de contacten van de raad van commissarissen met het bestuur, indien aanwezig, het medezeggenschapsorgaan en de algemene vergadering naar behoren verlopen;
- ii. de raad van commissarissen een vicevoorzitter kiest;
- iii. voldoende tijd bestaat voor de beraadslaging en besluitvorming door de raad van commissarissen;
- iv. commissarissen tijdig alle informatie ontvangen die nodig is voor de goede uitoefening van hun taak;
- v. de raad en zijn commissies naar behoren functioneren;
- vi. individuele bestuurders en commissarissen ten minste jaarlijks worden beoordeeld op hun functioneren;
- vii. commissarissen en bestuurders hun introductieprogramma volgen;
- viii. commissarissen en bestuurders hun opleidings- of trainingsprogramma volgen;
- ix. het bestuur de activiteiten ten aanzien van cultuur uitvoert;
- x. de raad van commissarissen signalen uit de met de vennootschap verbonden onderneming opvangt en zorgt dat (vermoedens van) materiële misstanden en onregelmatigheden onverwijld aan de raad van commissarissen worden gerapporteerd;
- xi. de algemene vergadering ordelijk en efficiënt verloopt;
- xii. effectieve communicatie met aandeelhouders plaats kan vinden; en
- xiii. de raad van commissarissen tijdig en nauw betrokken wordt bij een fusie- of overnameproces.

De voorzitter van de raad van commissarissen heeft regelmatig overleg met de voorzitter van het bestuur.

2.3.7 Vicevoorzitter raad van commissarissen

De vicevoorzitter van de raad van commissarissen vervangt bij gelegenheid de voorzitter.

2.3.8 Gedelegeerd commissaris

Een gedelegeerd commissaris is een commissaris met een bijzondere taak. De delegatie kan niet verder gaan dan de taken die de raad van commissarissen zelf heeft en omvat niet het besturen van de vennootschap. Zij strekt tot intensiever toezicht en advies en meer geregeld overleg met het bestuur. Het gedelegeerd commissariaat is slechts van tijdelijke aard. De delegatie kan niet de taak en bevoegdheid van de raad van commissarissen wegnemen. De gedelegeerd commissaris blijft lid van de raad van commissarissen en doet regelmatig verslag van de uitvoering van zijn bijzondere taak aan de voltallige raad.

2.3.9 Tijdelijke bestuursfunctie commissaris

De commissaris die tijdelijk voorziet in het bestuur bij belet en ontstentenis van bestuurders treedt uit de

raad van commissarissen om de bestuurstaak op zich te nemen.

2.3.10 Secretaris van de vennootschap

De raad van commissarissen wordt ondersteund door de secretaris van de vennootschap.

De secretaris:

- i. ziet erop toe dat de juiste procedures worden gevolgd en dat wordt gehandeld in overeenstemming met de wettelijke en statutaire verplichtingen;
- ii. faciliteert de informatievoorziening van het bestuur en de raad van commissarissen; en
- iii. ondersteunt de voorzitter van de raad van commissarissen in de organisatie van de raad, waaronder de informatievoorziening, agendering van vergaderingen, evaluaties en opleidingsprogramma's. De secretaris wordt, al dan niet op initiatief van de raad van commissarissen, benoemd en ontslagen door het bestuur, na verkregen goedkeuring door de raad van commissarissen.

Indien de secretaris ook werkzaamheden verricht voor het bestuur en signaleert dat de belangen van het bestuur en de raad van commissarissen uiteenlopen, waardoor onduidelijk is welke belangen de secretaris dient te behartigen, meldt hij dit bij de voorzitter van de raad van commissarissen.

2.3.11 Verslag raad van commissarissen

Een verslag van de raad van commissarissen maakt deel uit van de jaarstukken van de vennootschap. In dit verslag legt de raad van commissarissen verantwoording af over het uitgeoefende toezicht in het afgelopen boekjaar, waarbij in ieder geval verslag wordt gedaan over de onderwerpen, bedoeld in de best practice bepalingen 1.1.3, 2.1.2, 2.1.10, 2.2.8, 2.3.5 en 2.4.4, en indien van toepassing over de onderwerpen, bedoeld in best practice bepalingen 1.3.6 en 2.2.2.

Principe 2.4 Besluitvorming en functioneren

Het bestuur en de raad van commissarissen dragen zorg voor een evenwichtige en effectieve besluitvorming waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van *stakeholders*. Door het bestuur wordt een goede en tijdige informatievoorziening opgezet. Het bestuur en de raad van commissarissen houden hun kennis en vaardigheden op peil en besteden voldoende tijd aan hun taken en verantwoordelijkheden. Zij zorgen ervoor dat zij bij de uitoefening van hun taken over informatie beschikken die nodig is voor een goede besluitvorming.

Toelichting

Van bestuurders wordt verlangd dat zij actief informatie verstrekken aan de raad van commissarissen. Evenzo wordt van commissarissen verlangd dat zij actief informatie verzamelen om hun toezichthoudende rol goed te kunnen vervullen.

2.4.1 Stimuleren openheid & aanspreekbaarheid

Het bestuur en de raad van commissarissen zijn elk verantwoordelijk voor het stimuleren van openheid en aanspreekbaarheid binnen het orgaan waar zij deel van uitmaken en de organen onderling.

2.4.2 Nevenfuncties

Bestuurders en commissarissen melden nevenfuncties vooraf aan de raad van commissarissen en minimaal jaarlijks worden de nevenfuncties in de vergadering van de raad van commissarissen besproken. De aanvaarding van een commissariaat door een bestuurder behoeft de goedkeuring van de raad van

commissarissen.

2.4.3 Aanspreekpunt voor functioneren van commissarissen en bestuurders

De voorzitter van de raad van commissarissen is namens de raad het voornaamste aanspreekpunt voor het bestuur, commissarissen en voor aandeelhouders over het functioneren van bestuurders en commissarissen. De vicevoorzitter fungeert als aanspreekpunt voor individuele commissarissen en bestuurders over het functioneren van de voorzitter.

2.4.4 Aanwezigheid bij vergaderingen raad van commissarissen

Commissarissen worden geacht aanwezig te zijn bij vergaderingen van de raad van commissarissen en bij vergaderingen van commissies waarvan zij deel uitmaken. Indien commissarissen frequent afwezig zijn bij deze vergaderingen, worden zij daarop aangesproken. Het verslag van de raad van commissarissen vermeldt het aanwezigheidspercentage van elke commissaris bij de vergaderingen van de raad van commissarissen en van de commissies.

2.4.5 Introductieprogramma commissarissen

Alle commissarissen volgen een op de functie toegesneden introductieprogramma. Het introductieprogramma besteedt in ieder geval aandacht aan algemene financiële, sociale en juridische zaken, de financiële ~~verslaggeving~~ - en duurzaamheidsverslaggeving door de vennootschap, de specifieke aspecten die eigen zijn aan de desbetreffende vennootschap en haar ondernemingsactiviteiten, de cultuur en - indien aanwezig - de relatie met het medezeggenschapsorgaan en de verantwoordelijkheden van een commissaris.

2.4.6 Ontwikkeling

Het bestuur en de raad van commissarissen beoordelen ieder jaarlijks voor hun eigen orgaan op welke onderdelen commissarissen en bestuurders gedurende hun benoemingsperiode behoefte hebben aan training of opleiding.

Toelichting

In verband met de wereldwijde transformatie op het gebied van duurzaamheid en digitalisering, dient te worden geborgd dat het bestuur en de raad van commissarissen ook ten aanzien van deze thema's voldoende training en opleiding ontvangen.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Deskundigheid & ontwikkeling - best practice bepaling 2.1.4 en 2.4.6

Net als diverse respondenten onderkent de Commissie het belang van aantoonbare kennis van het bestuur en de raad van commissarissen op het gebied van digitalisering en cybersecurity. Dergelijke kennis is ook op het gebied van duurzaamheid onontbeerlijk. Duurzaamheid en digitalisering zijn geen aparte of ondersteunende processen, maar raken de kern van de strategie en de bedrijfsvoering van de onderneming. Omdat deze transformaties zo ingrijpend zijn, mag nauwe betrokkenheid van iedere bestuurder en commissaris worden verwacht. Dat laat onverlet dat binnen een orgaan sprake kan zijn van een taakverdeling en dat leden van een orgaan kunnen beschikken over een verschillende mate van kennis over deze onderwerpen. Het is van belang om hier aandacht aan te geven bij zowel de samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen, alsook bij de periodieke opleiding en educatie ingevolge best practice bepaling

2.4.6. Vennootschappen zijn vrij in de keuze om al dan niet een specifieke digitaliserings- en duurzaamheidscommissaris en/of een specifieke bestuurder met kennis op dit vlak te benoemen.

2.4.7 Waarborgen informatievoorziening

Het bestuur draagt zorg voor het instellen en handhaven van interne procedures die ervoor zorgen dat alle relevante informatie tijdig bij het bestuur en bij de raad van commissarissen bekend is. De raad van commissarissen houdt toezicht op de instelling en uitvoering van deze procedures.

2.4.8 Verantwoordelijkheid commissarissen voor inwinnen informatie

De raad van commissarissen en iedere commissaris afzonderlijk heeft een eigen verantwoordelijkheid om van het bestuur, de interne audit functie, de externe accountant en – indien aanwezig – het medezeggenschapsorgaan de informatie in te winnen die de raad van commissarissen nodig heeft om zijn taak als toezichthoudend orgaan goed te kunnen uitoefenen.

2.4.9 Inwinnen informatie bij functionarissen en externen

Indien de raad van commissarissen dit geboden acht, kan hij informatie inwinnen van functionarissen en externe adviseurs van de vennootschap. De vennootschap stelt hiertoe de benodigde middelen ter beschikking. De raad van commissarissen kan verlangen dat bepaalde functionarissen en externe adviseurs bij zijn vergaderingen aanwezig zijn.

Principe 2.5 Cultuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het vormgeven van een cultuur die is gericht op [duurzame](#) lange termijn waardecreatie van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De raad van commissarissen houdt toezicht op de activiteiten van het bestuur ter zake.

Toelichting

Cultuur kan worden gedefinieerd als de normen en waarden die impliciet en expliciet leidend zijn bij het handelen en het gedrag dat daaruit voortvloeit. Cultuur is een referentiekader op basis waarvan het eigen handelen en dat van anderen wordt beoordeeld. Een gezonde cultuur helpt misstanden en onregelmatigheden te voorkomen.

De Code adresseert cultuur, maar schrijft niet voor wat cultuur precies is of zou moeten zijn. Het is aan het bestuur om invulling aan cultuur te geven. Bij het vormgeven van cultuur wordt rekening gehouden met het bestaan van verschillende subculturen binnen de onderneming.

2.5.1 Verantwoordelijkheid bestuur voor cultuur

Het bestuur stelt voor de vennootschap en de met haar verbonden onderneming waarden vast die bijdragen aan een cultuur gericht op [duurzame](#) lange termijn waardecreatie en bespreekt deze met de raad van commissarissen. Het bestuur is verantwoordelijk voor de inbedding en het onderhouden van de waarden in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. [Het bestuur stimuleert gedrag dat aansluit bij de waarden en draagt deze waarden uit door het tonen van voorbeeldgedrag.](#) Daarbij wordt onder meer aandacht besteed aan:

- i. de strategie en het bedrijfsmodel;
- ii. de omgeving waarin de onderneming opereert;~~en~~
- iii. de bestaande cultuur binnen de onderneming en of het gewenst is daar wijzigingen in aan te brengen;~~;~~ [en](#)

- iv. de sociale veiligheid binnen de onderneming en de bespreekbaarheid en mogelijkheid tot het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden.

~~Het bestuur stimuleert gedrag dat aansluit bij de waarden en draagt deze waarden uit door het tonen van voorbeeldgedrag.~~

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Verantwoordelijkheid bestuur voor cultuur en verantwoording over cultuur - best practice bepaling 2.5.1 en 2.5.4

In verschillende reacties is aangegeven dat er meer aandacht zou mogen zijn voor het bevorderen van de sociale veiligheid binnen ondernemingen en dat de cultuur van een onderneming ook steun zou dienen te bieden aan de bespreekbaarheid van en omgang met gesignaleerde misstanden en onregelmatigheden.

De Commissie deelt deze gedachten en heeft om die reden in best practice bepaling 2.5.1 toegevoegd dat het bestuur ook aandacht dient te besteden aan de sociale veiligheid binnen de onderneming en de bespreekbaarheid en mogelijkheid tot het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden.

Van het bestuur van een vennootschap mag tevens worden verwacht dat, indien het gewenst is om wijzigingen in de cultuur binnen de onderneming aan te brengen, ook verantwoording wordt afgelegd over de acties die door de vennootschap worden ondernomen om de cultuur van de vennootschap te verbeteren. De Commissie heeft deze toevoeging opgenomen in onderdeel ii van best practice bepaling 2.5.4.

2.5.2 Gedragscode

Het bestuur stelt een gedragscode op en ziet toe op de werking en de naleving ervan door zichzelf en de werknemers van de vennootschap. Het bestuur informeert de raad van commissarissen over de bevindingen en observaties ten aanzien van de werking en de naleving. De gedragscode wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

2.5.3 Medezeggenschap

Indien de vennootschap een medezeggenschapsorgaan heeft ingesteld, wordt in het overleg tussen het bestuur, de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan ook gesproken over:

- i. over gedrag en cultuur in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.
- ii. de door het bestuur op basis van best practice bepaling 2.5.1 vastgestelde waarden, en
- iii. het D&I beleid van de vennootschap.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Medezeggenschap - best practice bepaling 2.5.3

De Commissie heeft in best practice bepaling 2.5.3, die ziet op het gesprek over gedrag en cultuur tussen het bestuur, de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan, overleg over de door het bestuur vastgestelde waarden en over het D&I beleid van de vennootschap toegevoegd. De Commissie is van mening dat ook deze twee thema's onderdeel

dienen te zijn van het gesprek over gedrag en cultuur tussen het bestuur, de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan.

Door verschillende respondenten is ervoor gepleit om de rol van de medezeggenschap op meer plekken in de Code op te nemen. De Commissie is terughoudend geweest met wijzigen van de Code op dit punt, omdat deze onderwerpen niet waren opgenomen in het Voorstel. Behoudens de toevoegingen aan best practice bepaling 2.5.3 heeft de Commissie afgezien van verdere invulling van de rol van de medezeggenschap in de Code. Zoals reeds eerder is aangegeven zijn de kaders voor de rol van de medezeggenschap grotendeels al in wetgeving bepaald, in het bijzonder in de Wet op de ondernemingsraden en enkele artikelen in het BW. De Commissie houdt derhalve vast aan het uitgangspunt om overlap met wetgeving in de Code zoveel als mogelijk te vermijden. Nadere invulling van de rol van de medezeggenschap overstijgt het bestek van de huidige actualisatie.

2.5.4 Verantwoording over cultuur

In het bestuursverslag geeft het bestuur een toelichting op:

- i. de ~~waarden en de wijze waarop deze worden ingebed in de vennootschap en de met haar verbonden~~ cultuur binnen de onderneming; en of het gewenst is daar wijzigingen in aan te brengen;
- ii. hoe de cultuur ~~en~~, de onderliggende waarden en ~~gestimuleerd gedrag~~ gedragingen die binnen de onderneming worden bevorderd bijdragen aan duurzame lange termijn waardecreatie en, indien gewenst is daar wijzigingen in aan te brengen, welke initiatieven worden ondernomen om deze bijdrage verder te vergroten; en
- iii. de werking en naleving van de gedragscode.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Verantwoordelijkheid bestuur voor cultuur en verantwoording over cultuur - best practice bepaling 2.5.1 en 2.5.4

In verschillende reacties is aangegeven dat er meer aandacht zou mogen zijn voor het bevorderen van de sociale veiligheid binnen ondernemingen en dat de cultuur van een onderneming ook steun zou dienen te bieden aan de bespreekbaarheid van en omgang met gesignaleerde misstanden en onregelmatigheden.

De Commissie deelt deze gedachten en heeft om die reden in best practice bepaling 2.5.1 toegevoegd dat het bestuur ook aandacht dient te besteden aan de sociale veiligheid binnen de onderneming en de bespreekbaarheid en mogelijkheid tot het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden.

Van het bestuur van een vennootschap mag tevens worden verwacht dat, indien het gewenst is om wijzigingen in de cultuur binnen de onderneming aan te brengen, ook verantwoording wordt afgelegd over de acties die door de vennootschap worden ondernomen om de cultuur van de vennootschap te verbeteren. De Commissie heeft deze toevoeging opgenomen in onderdeel ii van best practice bepaling 2.5.4.

Principe 2.6 Misstanden en onregelmatigheden

Het bestuur en de raad van commissarissen zijn alert op signalen van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden. Het bestuur stelt een procedure in zodat meldingen van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden kunnen worden gedaan en geeft adequate opvolging aan deze meldingen. De raad van commissarissen houdt toezicht op het bestuur ter zake.

Toelichting

Principe 2.6 en bijbehorende best practice bepalingen zijn gericht op het melden van vermoedens van misstanden en onregelmatigheden. Verwacht wordt dat in de regeling voor het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden tot uitdrukking wordt gebracht dat dergelijke meldingen worden gezien als een bijdrage aan het verbeteren van het functioneren van de met de vennootschap verbonden onderneming, dat de melding serieus zal worden onderzocht, dat waar nodig maatregelen worden getroffen en dat de melder niet wordt benadeeld.

Op basis van de Wet huis voor klokkenluiders is een werkgever bij wie in de regel ten minste vijftig personen werkzaam zijn, ook verplicht een procedure vast te stellen voor het omgaan met het melden van een vermoeden van een misstand binnen zijn organisatie. De wet is van toepassing op vermoedens van misstanden waarbij een maatschappelijk belang in het geding is.⁹ De Wet huis voor klokkenluiders zal binnen afzienbare termijn worden vervangen door de Wet Bescherming Klokkenluiders. Met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders zullen naar verwachting nadere eisen worden gesteld aan het door de vennootschap te formuleren beleid met het oog op klokkenluiders. Ook met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders is de reikwijdte van het principe en de best practice bepalingen in de Code is breder dan de wettelijke regeling, omdat deze de Code ook gericht zijn is op het melden van onregelmatigheden. De mogelijkheid om meldingen te kunnen doen geldt voor alle onderdelen van de met de vennootschap verbonden onderneming, ongeacht of de activiteiten van de onderneming in Nederland of buiten Nederland plaatsvinden.

2.6.1 Regeling voor melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden

Het bestuur stelt een regeling op voor het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De regeling wordt op de website van de vennootschap geplaatst. Het bestuur draagt zorg dat werknemers zonder gevaar voor hun rechtspositie de mogelijkheid hebben een dergelijke melding te doen.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Regeling voor melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden - best practice bepaling 2.6.1

In de toelichting bij principe 2.6 is een verwijzing opgenomen naar de Wet huis voor klokkenluiders. Deze wet zal binnen afzienbare termijn worden vervangen door de Wet Bescherming Klokkenluiders. Met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders zullen naar verwachting nadere eisen worden gesteld aan het door de vennootschap te formuleren beleid met het oog op klokkenluiders. In de toelichting bij principe 2.6 heeft de Commissie toegevoegd dat verwacht wordt dat in een regeling voor het melden van (vermoedens

⁹ Artikel 1, onderdeel d, Wet huis voor klokkenluiders.

van) misstanden en onregelmatigheden tot uitdrukking wordt gebracht dat dergelijke meldingen worden gezien als een bijdrage aan het verbeteren van het functioneren van de met de vennootschap verbonden onderneming, dat de melding serieus zal worden onderzocht, dat waar nodig maatregelen worden getroffen en dat de melder niet benadeeld wordt.

Naar aanleiding van de aankomende Wet Bescherming Klokkenluiders heeft de Commissie beoordeeld of met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders de reikwijdte van principe 2.6 en de bijbehorende best practice bepalingen in de Code nog steeds breder zijn dan de wettelijke regeling. Aangezien de Code ook gericht is op het melden van onregelmatigheden is de reikwijdte van de Code ook met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders breder dan de wettelijke regeling en ziet de Commissie er meerwaarde in deze bepalingen in de Code te behouden.

2.6.2 Informeren voorzitter raad van commissarissen

De voorzitter van de raad van commissarissen wordt door het bestuur onverwijld geïnformeerd over signalen van (vermoedens van) materiële misstanden en onregelmatigheden binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Wanneer (het vermoeden van) een misstand of onregelmatigheid het functioneren van een bestuurder betreft, kan een werknemer dit rechtstreeks aan de voorzitter van de raad van commissarissen melden.

2.6.3 Melding externe accountant

De externe accountant informeert [het bestuur en](#) de voorzitter van de auditcommissie onverwijld wanneer hij bij de uitvoering van zijn opdracht een misstand of onregelmatigheid constateert of vermoedt. Wanneer (het vermoeden van) een misstand of onregelmatigheid het functioneren van ~~een bestuurder~~ [één of meerdere bestuurders](#) betreft, meldt de externe accountant dit aan voorzitter van de raad van commissarissen.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Melding externe accountant - best practice bepaling 2.6.3

In lijn met de nieuwe best practice bepaling 2.6.4 heeft de Commissie in best practice bepaling 2.6.3 opgenomen dat de externe accountant naast de voorzitter van de auditcommissie ook het bestuur onverwijld informeert wanneer hij bij de uitvoering van zijn opdracht een misstand of onregelmatigheid constateert of vermoedt.

2.6.4 Melding interne auditfunctie

De interne audit functie informeert het bestuur en de voorzitter van de auditcommissie onverwijld wanneer hij bij de uitvoering van zijn opdracht een materiële misstand of onregelmatigheid constateert of vermoedt. Wanneer (het vermoeden van) een materiële misstand of onregelmatigheid het functioneren van ~~een bestuurder~~ één of meerdere bestuurders betreft, meldt de interne audit functie dit aan de voorzitter van de raad van commissarissen.

2.6.5 ~~2.6.4~~ Toezicht door raad van commissarissen

De raad van commissarissen houdt toezicht op de werking van de meldingsprocedure van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden, op passend en onafhankelijk onderzoek naar signalen van misstanden en onregelmatigheden en, indien een misstand of onregelmatigheid is geconstateerd, een adequate opvolging van eventuele aanbevelingen tot herstelacties.

Om de onafhankelijkheid van onderzoek te borgen heeft de raad van commissarissen in gevallen waarin het bestuur zelf betrokken is, de mogelijkheid om zelf een onderzoek te initiëren naar signalen van misstanden en onregelmatigheden en dit onderzoek aan te sturen.

Principe 2.7 Voorkomen belangenverstremgeling

Elke vorm van belangenverstremgeling tussen de vennootschap en haar bestuurders of commissarissen wordt vermeden. Om te vermijden dat belangenverstremgeling plaats vindt, worden adequate maatregelen getroffen. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor de besluitvorming over de omgang met belangenverstremgeling bij bestuurders, commissarissen en grootaandeelhouders in relatie tot de vennootschap.

Toelichting

In Boek 2 BW¹⁰ is het begrip tegenstrijdig belang gedefinieerd als een situatie waarin in het geval van beraadslaging en besluitvorming een direct of indirect persoonlijk belang van een bestuurder of commissaris en het belang van de vennootschap strijdig zijn. Het begrip belangenverstremgeling in de Code richt zich op het voorkomen van belangenverstremgeling in het algemeen, ongeacht of er sprake is van beraadslaging of besluitvorming. Daarnaast wordt in de Code een verdere invulling gegeven aan de tegenstrijdig belangverstremgeling in de wet.

271 Voorkomen belangenverstremgeling

Bestuurders en commissarissen zijn alert op belangenverstremgeling en zullen in ieder geval:

- i. niet in concurrentie met de vennootschap treden;
- ii. geen (substantiële) schenkingen van de vennootschap voor zichzelf, voor hun echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind of bloed- of aanverwant tot in de tweede graad vorderen of aannemen;
- iii. ten laste van de vennootschap geen ongerechtvaardigde voordelen verschaffen aan derden;
- iv. geen zakelijke kansen die aan de vennootschap toekomen benutten voor zichzelf of voor hun echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind of bloed- of aanverwant tot in de tweede graad.

272 Reglement

Het reglement van de raad van commissarissen bevat regels voor de wijze waarop omgegaan dient te worden met belangenverstremgeling, waaronder tegenstrijdig belang, van bestuurders en commissarissen in relatie tot de vennootschap. Het reglement beschrijft voor welke transacties goedkeuring van de raad van commissarissen is vereist. Tevens stelt de vennootschap regels op voor het bezit van en transacties in effecten door bestuurders en commissarissen anders dan die uitgegeven door de vennootschap.

¹⁰ Artikel 2:129, zesde lid, BW en artikel 2:140, vijfde lid, BW.

273 Melding

Een tegenstrijdig belang kan bestaan wanneer de vennootschap voornemens is een transactie aan te gaan met een rechtspersoon:

- i. waarin een bestuurder of commissaris persoonlijk een materieel financieel belang houdt; of
- ii. waarvan een bestuurder of commissaris een familierechtelijke verhouding heeft met een bestuurder of commissaris van de vennootschap.

Een bestuurder meldt een potentieel tegenstrijdig belang bij een transactie die van materiële betekenis is voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende bestuurder onverwijld aan de voorzitter van de raad van commissarissen en aan de overige leden van het bestuur. De bestuurder verschaft daarover alle relevante informatie, inclusief de voor de situatie relevante informatie inzake zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind en bloed- en aanverwanten tot in de tweede graad.

Een commissaris meldt een potentieel tegenstrijdig belang bij een transactie die van materiële betekenis is voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende commissaris onverwijld aan de voorzitter van de raad van commissarissen en verschaft daarover alle relevante informatie, inclusief de voor de situatie relevante informatie inzake zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind en bloed- en aanverwanten tot in de tweede graad. Indien de voorzitter van de raad van commissarissen een potentieel tegenstrijdig belang heeft, meldt hij dit onverwijld aan de vicevoorzitter van de raad van commissarissen.

De raad van commissarissen besluit buiten aanwezigheid van de betrokken bestuurder of commissaris of sprake is van een tegenstrijdig belang.

274 Verantwoording transacties bestuurders en commissarissen

Alle transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders of commissarissen spelen, worden tegen op de markt gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders of commissarissen spelen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor de desbetreffende bestuurders of commissarissen behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het bestuursverslag, met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat best practice bepalingen 2.7.3 en 2.7.4 zijn nageleefd.

275 Verantwoording transacties grootaandeelhouder

Alle transacties tussen de vennootschap en natuurlijke of rechtspersonen die ten minste tien procent van de aandelen in de vennootschap houden, worden tegen op de markt gebruikelijke condities overeengekomen. Besluiten tot het aangaan van transacties met deze personen die van materiële betekenis zijn voor de vennootschap en/of voor deze personen behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het bestuursverslag, met de verklaring dat best practice bepaling 2.7.5 is nageleefd.

276 Persoonlijke leningen

De vennootschap verstrekt aan haar bestuurders en commissarissen geen persoonlijke leningen, garanties en dergelijke, tenzij in de normale uitoefening van het bedrijf en tegen de daarvoor voor het gehele personeel geldende voorwaarden en na goedkeuring van de raad van commissarissen. Leningen worden niet kwijtgescholden.

Principe 2.8 Overnamesituaties

Bij een overnamebod op de (certificaten van) aandelen in de vennootschap, bij een onderhands bod op een bedrijfsonderdeel of een deelneming waarvan de waarde de in artikel 2:107a, lid 1, onderdeel c, BW bedoelde grens overschrijdt, en/of bij andere ingrijpende wijzigingen in de structuur van de vennootschap, zorgen zowel het bestuur als de raad van commissarissen voor een zorgvuldige weging van de betrokken belangen van de *stakeholders* en het voorkomen van belangenverstremeling voor commissarissen of bestuurders. Het bestuur en de raad van commissarissen laten zich bij hun handelen leiden door het belang van de vennootschap en de daarmee verbonden onderneming.

2.8.1 Betrekken raad van commissarissen

Wanneer een overnamebod op de (certificaten van) aandelen in de vennootschap wordt voorbereid, bij een onderhands bod op een bedrijfsonderdeel of een deelneming waarvan de waarde de in artikel 2:107a, lid 1, onderdeel c, BW bedoelde grens overschrijdt, en/of bij een andere ingrijpende wijziging in de structuur van de vennootschap, draagt het bestuur zorg dat de raad van commissarissen tijdig en nauw wordt betrokken bij het overnameproces en/of de wijziging van de structuur.

2.8.2 Informeren raad van commissarissen over verzoek tot inzage door concurrerende bieder Indien op de (certificaten van) aandelen in de vennootschap een overnamebod is aangekondigd of uitgebracht en het bestuur een verzoek van een derde concurrerende bieder ontvangt om inzage te verschaffen in de gegevens van de vennootschap, dan bespreekt het bestuur dit verzoek onverwijld met de raad van commissarissen.

2.8.3 Standpunt bestuur ten aanzien van onderhands bod

Indien een onderhands bod op een bedrijfsonderdeel of een deelneming waarvan de waarde de in artikel 2:107a, lid 1, onderdeel c, BW bedoelde grens overschrijdt in de openbaarheid is gebracht, deelt het bestuur van de vennootschap zo spoedig mogelijk zijn standpunt over het bod, alsmede de motivering van dit standpunt, openbaar mede.

Toelichting

Een onderhands bod wordt in ieder geval als 'niet serieus' aangemerkt wanneer evident is dat de bieder niet over voldoende financiële middelen ter dekking van het bod beschikt of wanneer geen redelijk denkende en verstandige aandeelhouder zou willen dat het bestuur het bod aanvaardt, bijvoorbeeld omdat de hoogte van het bod in geen verhouding staat tot de werkelijke waarde of de marktwaarde van het bedrijfsonderdeel of de deelneming.

HOOFDSTUK 3. BELONINGEN

Principe 3.1 Beloningsbeleid bestuur

Het beloningsbeleid voor bestuurders is duidelijk en begrijpelijk, is gericht op duurzame lange termijn waardecreatie van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming en houdt rekening met de interne beloningsverhoudingen binnen de onderneming. Het beloningsbeleid zet bestuurders niet aan tot gedrag in hun eigen belang noch tot het nemen van risico's die niet passen binnen de geformuleerde strategie en de vastgestelde risicobereidheid. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het formuleren van het beloningsbeleid en de implementatie daarvan.

3.1.1 Voorstel beloningsbeleid

De remuneratiecommissie doet een duidelijk en begrijpelijk voorstel aan de raad van commissarissen betreffende het te voeren beloningsbeleid voor het bestuur. De raad van commissarissen legt het beleid ter vaststelling voor aan de algemene vergadering.

3.1.2 Beloningsbeleid

Bij het formuleren van het beloningsbeleid worden in ieder geval de volgende aspecten in overweging genomen:

- i. de doelstellingen voor de strategie ter uitvoering van duurzame lange termijn waardecreatie, zoals bedoeld in best practice bepaling 1.1.1;
- ii. vooraf uitgevoerde scenarioanalyses;
- iii. de beloningsverhoudingen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming;
- iv. de ontwikkeling van de beurskoers van de aandelen;
- v. een passende verhouding van het variabele deel van de beloning ten opzichte van het vaste deel. Het variabele deel van de beloning is gekoppeld aan vooraf vastgestelde en meetbare prestatiecriteria, die overwegend een lange termijn karakter hebben;
- vi. indien aandelen worden toegekend, de voorwaarden waaronder dit gebeurt. Aandelen worden ten minste voor een periode van vijf jaar na toekenning aangehouden; en
- vii. indien opties worden toegekend, de voorwaarden waaronder dit gebeurt en de voorwaarden waaronder de opties vervolgens kunnen worden uitgeoefend. Opties worden in ieder geval de eerste drie jaar na toekenning niet uitgeoefend.

Toelichting

Met ingang van 1 december 2019 is artikel 2:135a BW van kracht geworden. Dat artikel bevat gedetailleerde voorschriften voor het beloningsbeleid van vennootschappen waarvan aandelen of met medewerking van de vennootschap uitgegeven certificaten zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht. Er is sprake van overlap tussen artikel 2:135a BW en best practice bepaling 3.1.2 van de Code. Omdat de reikwijdte van de Code breder is dan de reikwijdte van de wet, kan best practice bepaling 3.1.2 desalniettemin worden gehandhaafd. Voor vennootschappen waarvoor de wettelijke regeling en de Code gelden, vormt de Code een aanvulling op hetgeen in de wet is voorgeschreven. Zo wordt op basis van de Code, in aanvulling op de wettelijke regeling, van vennootschappen verlangd dat zij bij het formuleren van het beloningsbeleid de vooraf uitgevoerde scenarioanalyses en de ontwikkeling van de beurskoers van de aandelen in overweging nemen. Tevens geldt in aanvulling op de wettelijke regeling dat aandelen voor een periode van ten minste vijf jaar na toekenning worden

aangehouden en opties in ieder geval de eerste drie jaar na toekenning niet worden uitgeoefend. Voor vennootschappen die niet onder de gewijzigde wettelijke regeling vallen, wijzigt er niets en blijft best practice bepaling 3.1.2 gelden als belangrijkste richtsnoer voor het beloningsbeleid.

Waar het gaat om doelstellingen voor de strategie ter uitvoering van duurzame lange termijn waardecreatie (best practice bepaling 3.1.2 onderdeel i), wordt in het bijzonder aandacht gegeven aan het integreren van de ~~ESG~~-duurzaamheid gerelateerde doelstellingen in het beloningsbeleid en de relevante criteria voor het behalen van die doelstellingen.

Onder scenarioanalyses wordt verstaan dat de raad van commissarissen bij het opstellen van het beloningsbeleid en voorafgaand aan de vaststelling van de beloning van individuele bestuurders een analyse maakt van mogelijke uitkomsten van de variabele beloningscomponenten en de gevolgen daarvan voor de beloning van de bestuurders. De raad van commissarissen stelt vast of de uitkomst van de scenarioanalyses leidt tot een passende beloning en of er maatregelen nodig zijn om de beloning te begrenzen.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Beloningsbeleid - best practice bepaling 3.1.2

De Commissie is door diverse respondenten verzocht in de toelichting op best practice bepaling 3.1.2 de overlap tussen de wettelijke regeling en best practice bepaling 3.1.2 duidelijker toe te lichten. De Commissie heeft aan deze oproep gehoor gegeven door in de toelichting bij best practice bepaling 3.1.2 op te nemen welke aanvullende informatie vanuit de Code wordt verlangd van vennootschappen die reeds op basis van de wettelijke regeling rapporteren.

3.1.3 Beloning executive committee

Indien het bestuur werkt met een executive committee, informeert het bestuur de raad van commissarissen over de beloning van de leden van het executive committee, niet zijnde statutair bestuurders. Het bestuur bespreekt deze beloning jaarlijks met de raad van commissarissen.

Principe 3.2 Vaststelling beloningen bestuur

De raad van commissarissen stelt de beloning van de individuele bestuurders vast, binnen de grenzen van het door de algemene vergadering vastgestelde beloningsbeleid. De remuneratiecommissie bereidt de besluitvorming van de raad van commissarissen voor over de vaststelling van beloningen. Een ontoereikende vervulling van taken wordt niet beloond.

3.2.1 Voorstel remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie doet een voorstel aan de raad van commissarissen inzake de beloningen van individuele bestuurders. Het voorstel wordt in overeenstemming met het beloningsbeleid opgesteld en gaat in ieder geval in op de beloningsstructuur, de hoogte van de vaste en variabele beloningscomponenten, de gehanteerde prestatiecriteria, de uitgevoerde scenarioanalyses en de beloningsverhoudingen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

3.2.2 Visie bestuurders eigen beloning

Bij het formuleren van het voorstel voor de beloningen van bestuurders neemt de remuneratiecommissie

kennis van de visie van de individuele bestuurders met betrekking tot de hoogte en structuur van hun eigen beloning. De remuneratiecommissie vraagt de bestuurders hierbij aandacht te besteden aan de aspecten, bedoeld in best practice bepaling 3.1.2.

Toelichting

De visie van bestuurders op hun eigen beloning is bestemd voor de remuneratiecommissie en maakt geen onderdeel uit van de verantwoording over de uitvoering van het beloningsbeleid.

3.2.3 Ontslagvergoeding

De vergoeding bij ontslag bedraagt maximaal eenmaal het jaarsalaris (het “vaste” deel van de beloning). Een ontslagvergoeding wordt niet uitgekeerd wanneer de overeenkomst voortijdig wordt beëindigd op initiatief van de bestuurder of wanneer de bestuurder ernstig verwijtbaar dan wel nalatig heeft gehandeld.

Principe 3.3 Beloning raad van commissarissen

De raad van commissarissen doet aan de algemene vergadering een duidelijk en begrijpelijk voorstel voor een passende eigen beloning. De beloning voor commissarissen stimuleert een adequate uitoefening van de functie en is niet afhankelijk van de resultaten van de vennootschap.

3.3.1 Tijdsbesteding en verantwoordelijkheid

De beloning van de commissarissen reflecteert de tijdsbesteding en de verantwoordelijkheden van de functie.

3.3.2 Beloning commissarissen

Aan een commissaris worden bij wijze van beloning geen aandelen en/of rechten op aandelen toegekend.

3.3.3 Aandelenbezit

Het aandelenbezit van een commissaris in de vennootschap waarvan hij commissaris is, is ter belegging op de lange termijn.

Principe 3.4 Verantwoording uitvoering beloningsbeleid

In het remuneratierapport legt de raad van commissarissen op een inzichtelijke wijze verantwoording af over de uitvoering van het beloningsbeleid. Het rapport wordt geplaatst op de website van de vennootschap.

3.4.1 Remuneratierapport

De remuneratiecommissie bereidt het remuneratierapport voor. In dit rapport wordt, naast hetgeen de wet vereist, op inzichtelijke wijze in ieder geval verslag gedaan:

- i. van de wijze waarop het beloningsbeleid in het afgelopen boekjaar in praktijk is gebracht;
- ii. van de wijze waarop de uitvoering van het beloningsbeleid bijdraagt aan duurzame lange termijn waardecreatie;
- iii. ~~dat van~~ van de wijze waarop scenarioanalyses in overweging zijn genomen;
- iv. van de beloningsverhoudingen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming en indien van toepassing de wijzigingen in deze verhoudingen ten opzichte van ten minste vijf voorgaande ~~boekjaar~~ boekjaren;

- v. indien een bestuurder een variabele beloning ontvangt, van de wijze waarop deze beloning bijdraagt aan duurzame lange termijn waardecreatie, de vooraf vastgestelde en meetbare prestatiecriteria waarvan de variabele beloning afhankelijk is gesteld en de relatie tussen de beloning en de prestatie; en
- vi. indien een (voormalig) bestuurder een ontslagvergoeding ontvangt, van de reden voor deze vergoeding.

Toelichting

De ~~wettelijk~~ eisen aan het ~~remuneratierapport~~ wettelijke bezoldigingsverslag zijn neergelegd in artikel 2:135b en indien van toepassing de artikelen 2:383c tot en met 2:383e BW. Van vennootschappen die een wettelijk bezoldigingsverslag opstellen wordt verwacht dat zij tevens verslag doen van de onderdelen opgenomen in best practice bepaling 3.4.1. Deze onderdelen kunnen worden meegenomen in het bezoldigingsverslag dat op basis van artikel 2:135b BW wordt opgesteld.

Best practice bepaling 3.1.4 3.4.1, onderdeel ii iv, bepaalt dat in informatie over de beloningsverhoudingen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming onderdeel is van het ~~remuneratierapport~~ in het het remuneratierapport wordt toegelicht hoe de uitvoering van het beloningsbeleid bijdraagt aan duurzame lange termijn waardecreatie.

Toegelicht wordt ~~wat de verhouding is tussen de beloning van de bestuurders en een door de vennootschap vast te stellen representatieve referentiegroep, onder meer hoe de totale bezoldiging beloning van bestuurders strookt met het bezoldigingsbeleid beloningsbeleid en hoe bij de uitvoering van het beloningsbeleid rekening is gehouden met ESG-duurzaamheid gerelateerde doelstellingen en op welke wijze daarmee wordt bijgedragen aan het creëren van waarde op de lange termijn.~~

Van vennootschappen wordt niet verwacht dat de scenarioanalyses in het remuneratierapport inhoudelijk openbaar worden gemaakt.

Onder het begrip beloningsverhoudingen als bedoeld in best practice bepaling 3.4.1- ~~onderdeel iv~~ wordt verstaan de verhouding tussen (i) de totale jaarlijkse beloning van de CEO en (ii) de gemiddelde jaarlijkse beloning van de werknemers van de vennootschap en de groepsmaatschappijen waarvan de vennootschap de financiële gegevens consolideert, waarbij:

- i. de totale jaarlijkse beloning van de CEO alle beloningscomponenten omvat (zoals vaste beloning, variabele beloning in cash (bonus), het op aandelen gebaseerde deel van de beloning, sociale premies, pensioen, onkostenvergoeding, et cetera), zoals opgenomen in de (geconsolideerde) jaarrekening ~~op IFRS-grondslag;~~
- ii. de gemiddelde jaarlijkse beloning van de werknemers wordt vastgesteld door de totale loonkosten in het boekjaar (zoals opgenomen in de (geconsolideerde) jaarrekening ~~op IFRS-grondslag~~) te delen door het gemiddeld aantal FTE gedurende het boekjaar. ~~Daarbij wordt pro rato rekening gehouden met inhuur van externe medewerkers, voor zover deze worden ingehuurd voor ten minste drie maanden gedurende het boekjaar; en~~
- iii. de waarde van het op aandelen gebaseerde deel van de beloning wordt bepaald op het moment van toekenning in lijn met de daarop toepasselijke voorschriften ~~voorschriften onder IFRS onder de toegepaste verslaggevingsvoorschriften.~~

Ook wordt toegelicht of er wijzigingen zijn in ~~deze verhoudingen~~ de beloningsverhoudingen ten opzichte van ~~het ten minste vijf~~ voorgaande ~~boekjaar~~ boekjaren. Naast de informatie die ten minste mag worden

verwacht op basis van de voormelde invulling van het begrip beloningsverhoudingen als bedoeld in best practice bepaling 3.4.1, onderdeel iv, kan aanvullende informatie worden verstrekt. Bijvoorbeeld de beloningsverhoudingen voor andere bestuurders (naast de CEO), de beloningsverhoudingen uitgesplitst naar de belangrijkste regio's waar de vennootschap actief is en/of de beloningsverhoudingen voor bepaalde referentiegroepen van werknemers.

~~Ook materiële vergoedingen die in uitzonderlijke gevallen worden toegekend, maken onderdeel uit van het remuneratierapport.~~

~~Voor de invulling van het remuneratierapport kunnen vennootschappen verder de Guidelines on the standardised presentation of the remuneration report under Directive 2007/36/EC, as amended by Directive (EU) 2017/828 als leidraad gebruiken, ook als die nog niet in definitieve vorm zijn gepubliceerd.~~

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Remuneratierapport - best practice bepaling 3.4.1

De Commissie heeft diverse reacties ontvangen op het opnemen van de berekeningswijze van de beloningsverhoudingen in de toelichting bij best practice bepaling 3.4.1. Deze berekeningswijze van de beloningsverhoudingen is door de Commissie al opgenomen in het monitoringsrapport over boekjaar 2019 en is bedoeld om te zorgen voor reflectie over de beloningsverhoudingen in de bestuurskamer en te zorgen dat beloningsverhoudingen vergelijkbaar zijn. Om ervoor te zorgen dat de toelichting bij best practice bepaling 3.4.1 zo duidelijk en volledig mogelijk is, is deze berekeningswijze ook opgenomen in de toelichting. In diverse reacties is naar voren gekomen dat deze berekeningswijze niet geheel aansluit bij de berekening van beloningsverhoudingen op basis van de *draft guidelines on the standardised presentation of the remuneration report under Directive 2007/36/EC*. De Commissie is het eens met de respondenten dat het wenselijk is om de berekeningswijze van de beloningsverhoudingen zoals bedoeld in de Code zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de berekeningswijze zoals opgenomen in de draft guidelines. Dit heeft de Commissie ertoe gebracht om de verplichting om pro rata rekening te houden met de inhuur van externe medewerkers die voor ten minste drie maanden worden ingehuurd uit de berekeningswijze te verwijderen. De groep ten aanzien waarvan de beloningsverhoudingen dienen te worden berekend blijft wel gelijk aan het Voorstel. In lijn met het bepaalde in artikel 2:135b lid 3 sub e heeft de Commissie in onderdeel iv van best practice bepaling 3.4.1 opgenomen dat de wijzigingen in de beloningsverhoudingen in plaats van over ten minste één boekjaar, over vijf voorafgaande boekjaren moeten worden opgenomen. De Commissie heeft er eveneens voor gekozen om de verwijzing naar IFRS in de berekeningswijze te vervangen door de toegepaste verslaggevingsvoorschriften zodat de vennootschap gebruik kan maken van de verslaggevingsvoorschriften die door de vennootschap worden toegepast.

De Commissie heeft daarnaast in de toelichting bij best practice bepaling 3.4.1 opgenomen dat van vennootschappen die een bezoldigingsverslag conform artikel 2:135b BW opstellen wordt verwacht dat zij tevens verslag doen van de onderdelen die zijn opgenomen in deze best practice bepaling. Verduidelijkt is dat deze onderdelen meegenomen kunnen worden in het bezoldigingsverslag dat op basis van de wettelijke regeling wordt opgesteld. In de toelichting is tevens verduidelijkt dat niet van vennootschappen wordt verwacht dat de scenarioanalyses inhoudelijk openbaar worden gemaakt in het remuneratierapport.

SLOTDOCUMENT COMMISSIE 2022***Verantwoording over beloningsverhoudingen***

De Commissie beveelt de volgende commissie aan om nogmaals te kijken naar de best practice bepaling die ziet op de verantwoording over beloningsverhoudingen binnen de vennootschap, opdat het verschil tussen wat maatschappelijk verantwoord wordt geacht en wat schragende partijen bereid zijn aan regulering af te spreken, niet te groot wordt. Deze in 2016 geïntroduceerde bepaling beoogde vennootschappen aan te zetten tot reflectie op en bewustwording van de beloningsverhoudingen tussen met name bestuurders en werknemers. Onder meer werd van individuele bestuurders verwacht dat zij hun visie op de verticale beloningsverhoudingen zouden geven. In de praktijk lijkt hier echter niet veel van terecht te komen, hetgeen herbezinning op deze bepaling vergt.

3.4.2 Overeenkomst bestuurder

De belangrijkste elementen van de overeenkomst van een bestuurder met de vennootschap worden na het sluiten daarvan op de website van de vennootschap geplaatst in een inzichtelijk overzicht, uiterlijk bij de oproeping voor de algemene vergadering waar de benoeming van de bestuurder wordt voorgesteld.

Zwarte tekst	Tekst Code 2022 identiek aan Code 2016	<u>Zwarte tekst blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022 overgenomen uit het Voorstel 2022	Roed doergestreepte tekst blauw ondertreep	Geschrapte tekst uit Voorstel 2022
<u>Blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022	Roed doergestreepte tekst	Geschrapte tekst uit Code 2016	Groene tekst	Verplaatste tekst

HOOFDSTUK 4. ALGEMENE VERGADERING

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

'Pas toe of leg uit' bij bepalingen gericht tot aandeelhouders

Verschillende respondenten hebben de vraag gesteld hoe vennootschappen de best practice bepalingen moeten zien die gericht zijn op aandeelhouders en hoe deze bepalingen zich verhouden tot de verantwoordelijkheid van het bestuur en de raad van commissarissen voor de naleving van de Code. Vennootschappen kunnen de naleving van dergelijke best practice bepalingen door aandeelhouders niet afdwingen. Om te verduidelijken dat het 'pas toe of leg uit' beginsel buiten toepassing kan worden gelaten voor zover het bestuur en de raad van commissarissen geen invloed kunnen uitoefenen op de naleving van best practice bepalingen door de aandeelhouders, heeft de Commissie dit expliciet opgenomen in de toelichting bij principe 4.1.

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van **checks and balances** binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Toelichting

Zoals aangegeven in de preambule, zijn het bestuur en de raad van commissarissen verantwoordelijk voor de corporate governance van de vennootschap en de naleving van de Code, waarbij geldt dat naleving is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit'-principe. In hoofdstuk 4 van de Code zijn diverse best practice bepalingen opgenomen die zich richten op aandeelhouders. Voor zover het bestuur en de raad van commissarissen geen invloed kunnen uitoefenen op de naleving van best practice bepalingen door aandeelhouders, kan de 'pas toe of leg uit' benadering buiten toepassing worden gelaten door het bestuur respectievelijk de raad van commissarissen.

4.1.1 Toezicht raad van commissarissen

Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.2 Vergaderorde

De voorzitter van de algemene vergadering is verantwoordelijk voor een goede vergaderorde teneinde een zinvolle discussie in de vergadering te faciliteren.

4.1.3 Agenda

Op de agenda van de algemene vergadering wordt vermeld, welke punten ter bespreking en welke punten ter stemming zijn. De volgende onderwerpen worden als aparte agendapunten behandeld:

- i. materiële wijzigingen in de statuten;

- ii. voorstellen omtrent de benoeming van bestuurders en commissarissen;
- iii. het reservering- en dividendbeleid van de vennootschap (de hoogte en bestemming van reserveringen, de hoogte van het dividend en de dividendvorm);
- iv. het voorstel tot uitkering van dividend;
- v. de goedkeuring van het door het bestuur gevoerde beleid (décharge van bestuurders);
- vi. de goedkeuring van het door de raad van commissarissen uitgeoefende toezicht (décharge van commissarissen);
- vii. elke substantiële verandering in de corporate governance structuur van de vennootschap en in de naleving van deze Code; en
- viii. de benoeming van de externe accountant.

4.1.4 Voorstel tot goedkeuring of machtiging

Een voorstel tot goedkeuring of machtiging door de algemene vergadering wordt schriftelijk toegelicht. Het bestuur gaat in de toelichting in op alle feiten en omstandigheden die relevant zijn voor de te verlenen goedkeuring of machtiging. De toelichting bij de agenda wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

4.1.5 Toelichting aandeelhouder bij uitoefening agenderingsrecht

Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Agendering door aandeelhouder

Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het invoeren van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

4.1.7 Inroepen responstijd

Indien het bestuur een responstijd inroept, is dit een redelijke periode die niet langer duurt dan 180 dagen, gerekend vanaf het moment waarop het bestuur door één of meer aandeelhouders op de hoogte wordt gesteld van het voornemen tot agendering tot aan de dag van de algemene vergadering waarop het onderwerp zou moeten worden behandeld. Het bestuur gebruikt de responstijd voor nader beraad en constructief overleg, in ieder geval met de desbetreffende aandeelhouder(s), en verkent de alternatieven. Aan het einde van de responstijd doet het bestuur verslag van dit overleg en de verkenning aan de algemene vergadering. De raad van commissarissen ziet hierop toe.

De responstijd wordt per algemene vergadering slechts eenmaal ingeroepen, ~~en~~ geldt niet ten aanzien van een aangelegenheid waarvoor reeds eerder een responstijd of een wettelijke bedenktijd als bedoeld in artikel 2:114b BW is ingeroepen en geldt evenmin wanneer een aandeelhouder als gevolg van een geslaagd openbaar bod over ten minste driekwart van het geplaatst kapitaal beschikt.

Toelichting

De wettelijke bedenktijd die per 1 mei 2021 in het Burgerlijk Wetboek is ingevoerd (artikel 2:114b BW), kan worden beschouwd als een gedeeltelijke codificatie van de responstijd uit de Code. Tussen beide regelingen bestaan voldoende verschillen om de responstijd te handhaven. Zo kan de responstijd vaak al in een eerder stadium en voor meer onderwerpen dan de wettelijke bedenktijd worden ingeroepen, en zijn de gevolgen van oproeping verschillend (indien de vennootschap de responstijd oproept, dan hoeft een voorstel niet te worden geagendeerd (ook niet als bespreekpunt), hetgeen bij de wettelijke bedenktijd wel het geval is)). Uitgangspunt van de wettelijke regeling is ook dat beide regelingen naast elkaar kunnen bestaan. De wettelijke regeling laat het aan de rechter om te oordelen over onwenselijke samenloop van de wettelijke bedenktijd en andere beschermingsmaatregelen.

Uitgangspunt van de Code is dat waar het dezelfde aangelegenheid betreft, overlappende of opeenvolgende toepassing in de tijd van de responstijd en de wettelijke bedenktijd niet wenselijk is. Daartoe is in de Code toegevoegd dat de responstijd niet kan worden ingeroepen indien voor dezelfde aangelegenheid eerder de wettelijke bedenktijd is ingeroepen. In de omgekeerde situatie dat eerst de responstijd is ingeroepen en vervolgens de bedenktijd, ligt het in de rede dat de duur van de inmiddels verstreken responstijd in mindering wordt gebracht op de duur van de wettelijke bedenktijd.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE***Inroepen responstijd - best practice bepaling 4.1.7***

De Commissie heeft met betrekking tot het behoud van de responstijd zeer uiteenlopende reacties ontvangen. Sommige respondenten geven om de volgende redenen aan dat de responstijd uit de Code verwijderd zou moeten worden:

- het instrument is niet langer nodig als zelfregulering omdat er een wettelijke regeling is gekomen;
- de responstijd en de wettelijke bedenktijd kunnen voor dezelfde onderwerpen worden ingeroepen;
- de wezenlijke gevolgen van beide instrumenten zijn identiek;
- de responstijd staat in de weg aan het principe van aandeelhoudersbetrokkenheid en dat de algemene vergadering een volwaardige rol moet kunnen spelen in de checks and balances van de vennootschap;
- stapeling van beschermingsconstructies is onnodig en ongewenst.

De Commissie kan zich niet in al deze redenen vinden. Er bestaan op dit moment wel degelijk verschillen tussen de onderwerpen waarvoor de responstijd en de wettelijke bedenktijd kunnen worden ingeroepen. Afhankelijk van de statuten van een vennootschap zou een aandeelhouder bijvoorbeeld voorstellen tot uitgifte van nieuwe aandelen, kapitaalvermindering of uitkering in nature kunnen doen. Dergelijke voorstellen kunnen ook de strategie van de vennootschap raken en kunnen met de responstijd, in tegenstelling tot de wettelijke bedenktijd, tijdelijk worden geweerd van de agenda van de algemene vergadering. De Commissie blijft van mening dat er voldoende verschillen bestaan tussen de wettelijke bedenktijd en de responstijd om de responstijd te handhaven in de Code. Dit wordt ook door diverse respondenten onderkend. De Commissie heeft wel aan de volgende commissie meegegeven om het nut en het gebruik van de responstijd te blijven monitoren en waar nodig aanpassingen te doen.

SLOTDOCUMENT COMMISSIE 2022**Responstijd**

In reactie op de publieke consultatie van het voorstel tot actualisatie heeft de Commissie kritische reacties ontvangen op het handhaven van de responstijd in de Code naast de wettelijke bedenktijd. De Commissie blijft van mening dat er voldoende verschillen bestaan tussen de wettelijke bedenktijd en de responstijd om de responstijd op dit moment te handhaven in de Code. Aanbeveling aan een volgende commissie is om in de komende jaren te evalueren hoe de stapeling van de responstijd en de wettelijke bedenktijd in de praktijk uitwerkt en of het wenselijk is daar alsnog aanpassingen in te doen. Deze evaluatie zou kunnen samenvallen met de evaluatie van de wettelijke bedenktijd die over een aantal jaar zal plaatsvinden.

4.1.8 Aanwezigheid voorgedragen bestuurders en commissarissen

Bestuurders en commissarissen die worden voorgedragen voor benoeming zijn aanwezig tijdens de algemene vergadering waar over hun voordacht wordt gestemd.

4.1.9 Aanwezigheid externe accountant

De externe accountant kan over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening worden bevraagd door de algemene vergadering. De externe accountant woont daartoe deze vergadering bij en is bevoegd daarin het woord te voeren.

Toelichting

De voorzitter van de algemene vergadering ziet er op toe dat er ruimte is om de externe accountant te bevragen. De aanwezigheid van de externe accountant in de algemene vergadering doet geen afbreuk aan de algemene verantwoordingsplicht van het bestuur en de raad van commissarissen aan de algemene vergadering, alsmede hun plicht om – tenzij een zwaarwegend belang zich daartegen verzet – aan de algemene vergadering alle gevraagde inlichtingen te verschaffen. De externe accountant kan alleen bevraagd worden over zijn controlewerkzaamheden en over zijn verklaring bij de jaarrekening. De inhoud van de jaarrekening is de primaire verantwoordelijkheid van het bestuur. Het ligt in de rede dat de externe accountant participeert in de voorbereiding van de algemene vergadering. Verwezen wordt naar praktijkhandreiking 1118 van de NBA over het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering.

4.1.10 Verslag algemene vergadering

Het verslag van de algemene vergadering wordt uiterlijk drie maanden na afloop van de vergadering op verzoek ter beschikking gesteld aan de aandeelhouders, waarna aandeelhouders gedurende de daaropvolgende drie maanden de gelegenheid hebben op het verslag te reageren. Het verslag wordt vervolgens vastgesteld op de wijze die in de statuten is bepaald.

Principe 4.2 Informatieverschaffing en voorlichting

Het bestuur en de raad van commissarissen dragen zorg voor een adequate informatieverschaffing en voorlichting aan de algemene vergadering.

4.2.1 Motivering beroep zwaarwichtig belang

Indien het bestuur en de raad van commissarissen met een beroep op een zwaarwichtig belang der vennootschap de algemene vergadering niet alle verlangde informatie verstrekken, wordt dit beroep gemotiveerd toegelicht.

Toelichting

Artikel 2:107, tweede lid, BW bepaalt dat het bestuur en de raad van commissarissen de algemene vergadering alle verlangde inlichtingen verschaffen, tenzij een zwaarwichtig belang der vennootschap zich daartegen verzet. In aanvulling daarop bepaalt best practice bepaling 4.2.1 dat een beroep op zwaarwichtig belang gemotiveerd wordt toegelicht.

4.2.2 ~~Beleid bilaterale contacten~~ Contacten en dialoog met aandeelhouders

De vennootschap formuleert een beleid op hoofdlijnen inzake bilaterale contacten met aandeelhouders en plaatst dit beleid op haar website. Aandeelhouders en de vennootschap zijn bereid met elkaar in dialoog te gaan, indien passend en naar eigen inzicht.

Van de vennootschap wordt verwacht dat zij de dialoog faciliteert, tenzij dit naar het oordeel van het bestuur niet in het belang is van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Van aandeelhouders wordt verwacht dat zij bereid zijn een constructieve dialoog aan te gaan met de vennootschap. Indien een aandeelhouder buiten de context van een algemene vergadering in dialoog gaat met de vennootschap, maakt de aandeelhouder op verzoek van de vennootschap zijn volledige aandelenpositie (long en short en middels derivaten) bekend.

Toelichting

Volgens Nederlands vennootschapsrecht dienen vennootschappen en aandeelhouders zich jegens elkaar te gedragen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. ~~In die context wordt van aandeelhouders verwacht dat zij bereid zijn een constructieve dialoog aan te gaan met vennootschappen. Het is aan het bestuur om een beleid op hoofdlijnen op te stellen voor contact en dialoog met aandeelhouders buiten de algemene vergadering van aandeelhouders en om te bepalen of de dialoog in het belang is van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.~~

De in deze best practice bepaling bedoelde dialoog ziet op meer onderwerpen dan de stakeholder-dialoog bedoeld in best practice bepaling 1.1.5, welke specifiek gericht is op de duurzaamheidsaspecten van de strategie van de vennootschap.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Contacten en dialoog met aandeelhouders - best practice bepaling 4.2.2

De Commissie heeft de inhoud van best practice bepaling 4.2.2 in verschillende alinea's opgesplitst en duidelijker opgenomen wat van vennootschappen wordt verwacht en wat van aandeelhouders wordt verwacht. Van vennootschappen wordt verwacht dat zij de dialoog faciliteren en van aandeelhouders wordt verwacht dat zij bereid zijn een constructieve dialoog aan te gaan. Het is en blijft echter aan het bestuur van de vennootschap om te bepalen of de dialoog in het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming is.

Met de toevoeging van derivaten bij de bekendmaking van de aandelenpositie door een aandeelhouder die buiten de context van de algemene vergadering in dialoog gaat met de vennootschap, heeft de Commissie tot uitdrukking gebracht dat van een dergelijke aandeelhouder wordt verwacht dat deze zijn werkelijke en potentieel te verkrijgen economische en juridische positie bekend maakt. Ook de complexere financiële instrumenten, anders dan een long en short aandelenpositie, zullen hierbij meegenomen moeten worden.

4.2.3 Bijeenkomsten en presentaties

Analistenbijeenkomsten, analistenpresentaties, presentaties aan (institutionele) beleggers en persconferenties worden vooraf via de website van de vennootschap en persberichten aangekondigd. Analistenbijeenkomsten en presentaties aan beleggers vinden niet plaats kort voor de publicatie van de reguliere financiële informatie. Alle aandeelhouders kunnen deze bijeenkomsten en presentaties gelijktijdig volgen door middel van webcasting, telefoon, of anderszins. De presentaties worden na afloop van de bijeenkomsten op de website van de vennootschap geplaatst.

4.2.4 Plaatsing informatie op afzonderlijk gedeelte website

De vennootschap plaatst en actualiseert de voor aandeelhouders relevante informatie die zij krachtens het op haar van toepassing zijnde vennootschapsrecht en effectenrecht dient te publiceren of deponeren op een afzonderlijk gedeelte van de website van de vennootschap.

4.2.5 Contacten bestuur met pers en analisten

De contacten tussen het bestuur enerzijds en de pers en financieel analisten anderzijds worden zorgvuldig en met inachtneming van de toepasselijke wet- en regelgeving behandeld en gestructureerd. De vennootschap verricht geen handelingen die de onafhankelijkheid van analisten ten opzichte van de vennootschap en vice versa aantasten.

4.2.6 Overzicht beschermingsmaatregelen

Het bestuur geeft in het bestuursverslag een overzicht van alle uitstaande of potentieel inzetbare beschermingsmaatregelen tegen een overname van zeggenschap over de vennootschap en geeft daarbij aan onder welke omstandigheden en door wie deze beschermingsmaatregelen naar verwachting kunnen worden ingezet.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de *checks and balances* van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

4.3.1 Stemmen naar eigen inzicht

~~Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembelief of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.~~

Aandeelhouders, waaronder institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders), oefenen hun stemrecht geïnformeerd en naar eigen

inzicht uit. Institutionele beleggers die gebruik maken van stemadviseurs (i) stimuleren dat deze stemadviseurs bereid zijn met de vennootschap in dialoog te gaan omtrent hun stembeleid ~~en~~ stemrichtlijnen en stemadviezen, en (ii) zorgen ervoor dat hun stemmen in lijn met hun eigen stembeleid worden uitgebracht.

Toelichting

Voor zover een aandeelhouder bij de uitoefening van zijn stemrecht gebruik maakt van een stemadviseur, ligt het in de rede dat hij zich ervan vergewist dat de stemadviseur het principe van hoor en wederhoor respecteert.

4.3.2 Verstrekken stemvolmachten of steminstructies

De vennootschap biedt aandeelhouders en andere stemgerechtigden de mogelijkheid om voorafgaand aan de algemene vergadering stemvolmachten respectievelijk steminstructies aan een onafhankelijke derde te verstrekken.

4.3.3 Ontnemen bindende karakter voordracht of ontslag

De algemene vergadering van een niet-structuurvennootschap kan een besluit tot het ontnemen van het bindende karakter aan een voordracht tot benoeming van een bestuurder of commissaris en/of een besluit tot ontslag van een bestuurder of commissaris nemen bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen. Aan deze meerderheid kan de eis worden gesteld dat zij een bepaald gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigt, welk deel niet hoger dan een derde wordt gesteld. Indien dit gedeelte ter vergadering niet is vertegenwoordigd, maar een volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen het besluit tot het ontnemen van het bindende karakter aan de voordracht of tot het ontslag steunt, dan kan in een nieuwe vergadering die wordt bijeengeroepen het besluit bij volstreekte meerderheid van stemmen worden genomen, onafhankelijk van het op deze vergadering vertegenwoordigd gedeelte van het kapitaal.

4.3.4 Stemrecht financieringspreferente aandelen

Het stemrecht op financieringspreferente aandelen wordt gebaseerd op de reële waarde van de kapitaalbreng.

Toelichting

Best practice bepaling 4.3.4 is met name bedoeld voor toekomstige uitgiftes van financieringspreferente aandelen. Dat neemt niet weg dat het bestuur en de raad van commissarissen met de houders van de bestaande financieringspreferente aandelen kunnen overeenkomen om de huidige zeggenschap op de financieringspreferente aandelen aan te passen.

4.3.5 Publiceren ~~stembeleid~~ betrokkenheidsbeleid institutionele beleggers

~~Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen geven invulling aan best practice bepaling 1.1.5~~ geven invulling aan principe 4.4 bij het opstellen van hun betrokkenheidsbeleid. Institutionele beleggers plaatsen hun betrokkenheidsbeleid op hun website.

4.3.6 Verslag uitvoering ~~stembeleid~~ betrokkenheidsbeleid institutionele beleggers

Institutionele beleggers plaatsen ten minste jaarlijks op hun website ~~en/of in hun bestuursverslag~~ een

verslag van de uitvoering van hun ~~beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar~~-betrokkenheidsbeleid. Daarin wordt in ieder geval een algemene beschrijving gegeven van hun stemgedrag, alsmede een toelichting op de belangrijkste stemmingen en het gebruik van de diensten van stemadviseurs.

Onder belangrijkste stemmingen wordt in ieder geval verstaan:

- i. stemmingen over aangelegenheden die veel media-aandacht hebben gekregen of stemmingen over punten die in aanloop naar het algemene vergaderingseizoen door de institutionele belegger als speerpunt zijn aangemerkt;
- ii. stemmingen over een voorstel op de agenda van een algemene vergadering (a) dat van strategisch belang is, of (b) ten aanzien waarvan de institutionele belegger het niet eens is met het voorstel van het bestuur; of
- iii. stemmingen in algemene vergaderingen van vennootschappen waarin de institutionele belegger een grote positie heeft in vergelijking met de posities die door de institutionele belegger worden gehouden in andere vennootschappen waarin is belegd.¹¹

Daarnaast brengen zij institutionele beleggers ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd ~~op algemene vergaderingen~~, per individuele vennootschap en per stempunt. ~~Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.~~ In het verslag geven institutionele beleggers inzicht in de kernpunten van de dialogen die zij met vennootschappen hebben gevoerd.

Indien een institutionele belegger een stem uitbrengt tegen een voorstel van het bestuur of zich onthoudt van stemming bij een voorstel van het bestuur, dan legt de institutionele belegger, op eigen initiatief of op verzoek van de vennootschap, de redenen voor zijn stemgedrag uit aan het bestuur.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Verslag uitvoering betrokkenheidsbeleid institutionele beleggers - best practice bepaling 4.3.6

Zoals hiervoor reeds is aangegeven, zullen voorschriften voor vennootschappen en de uitleg van begrippen worden verplaatst van de toelichting naar de tekst van de best practice bepaling zelf. Om die reden is de uitleg van het begrip 'belangrijke stemming' verplaatst van de toelichting naar best practice bepaling 4.3.6.

De Commissie is het eens met de respondenten die hebben aangegeven dat betrokkenheid van institutionele beleggers breder is dan het stemgedrag van de institutionele beleggers en het gebruik van stemadviseurs. Ook het voeren van een zinvolle dialoog met de vennootschap is daar onderdeel van. Vanuit het oogpunt van transparantie wordt dan ook van institutionele beleggers verwacht dat zij per kwartaal inzicht geven in de kernpunten van de dialogen die zij met beursvennootschappen hebben gevoerd.

¹¹ Stibbe: deze tweede zin stond in het Voorstel 2022 in de toelichting.

4.3.7 Onthouden stemming bij grotere shortpositie dan longpositie

Aandeelhouders zullen zich van stemming onthouden indien hun shortpositie in de vennootschap groter is dan hun longpositie.

4.3.8 Uitgeleende aandelen

Aandeelhouders dienen hun uitgeleende aandelen vóór de registratiedatum van een algemene vergadering van de vennootschap voor stemming terug te halen, als de agenda voor deze vergadering een of meer significante zaken bevat.

De aandeelhouder bepaalt wat wordt beschouwd als een significante zaak, maar hieronder valt in ieder geval een voorstel op de agenda van een algemene vergadering:

- i. dat van economisch of strategisch belang is;
~~— waarvan wordt verwacht dat de uitkomst van de stemming onzeker of controversieel zal zijn;~~
- ii. ten aanzien waarvan de aandeelhouder het niet eens is met het advies voorstel van het bestuur van de vennootschap.¹²

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Uitgeleende aandelen - best practice bepaling 4.3.8

De Commissie is door diverse respondenten opgeroepen om deze best practice bepaling te heroverwegen omdat deze bepaling mogelijk belangrijke negatieve gevolgen kan hebben voor de liquiditeit van de Nederlandse aandelenmarkt. Met de voorgestelde best practice bepaling zou het voor marktpartijen onduidelijk worden tot wanneer zij de aandelen kunnen lenen, omdat een aandeelhouder voorafgaand aan een algemene vergadering mogelijk zijn uitgeleende aandelen moet terughalen. De Commissie heeft uitgebreid stilgestaan bij de mogelijke effecten van deze best practice bepaling op de liquiditeit van de Nederlandse aandelenmarkt. De Commissie is het eens met diverse respondenten dat deze best practice bepaling tot meer complexe uitleenovereenkomsten kan leiden en dat het is te verwachten dat deze best practice bepaling het lastiger maakt om short te gaan rondom de jaarlijkse algemene vergadering. Dat neemt niet weg dat het mogelijk is voor marktpartijen om hier contractueel afspraken over te maken. Daarnaast geldt dat de Commissie veel belang hecht aan het stemmen door aandeelhouders op belangrijke voorstellen die op de agenda van de algemene vergadering staan. De Commissie heeft besloten deze bepaling niet aan te passen vanwege mogelijke negatieve gevolgen voor liquiditeit van de markt en ingewikkelde leendocumentatie.

In het Voorstel was, conform de Stewardship Code, als één van de voorbeelden van een significante zaak opgenomen een voorstel op de agenda van een algemene vergadering waarvan wordt verwacht dat de uitkomst van de stemming onzeker of controversieel zal zijn. De Commissie is gewezen op uitdagingen in de praktische uitvoerbaarheid hiervan. Regelmatig blijkt pas na ontvangst van de adviezen van de stemadviesbureaus en een alert van Eumedion of de uitkomst van de stemming over een bepaald voorstel onzeker of controversieel is. Deze berichten volgen in de regel 20 tot 25 dagen voor de algemene vergadering en komen daarmee, als gevolg van de registratiedatum die 28 dagen voor de dag van de algemene vergadering ligt, te laat om

¹² Stibbe: onder ii. stond in het Voorstel 2022 in de toelichting.

uitgeleende aandelen terug te halen. De Commissie kan zich hierin vinden en heeft om die reden besloten om dergelijke aangelegenheden niet langer als een significante zaak aan te merken. Een ander voorbeeld van een significante zaak, eveneens conform de Stewardship Code, was een voorstel van economisch belang. Ook dit voorbeeld is door de Commissie verwijderd als voorbeeld van een significante zaak. Een voorstel van economisch belang is een breed begrip waar in beginsel ieder besluit met financiële impact onder kan vallen. Een dergelijke brede reikwijdte van het begrip significante zaak is niet beoogd door de Commissie. Conform het eerder vermelde uitgangspunt heeft de Commissie ten slotte besloten de uitleg van een significante zaak te verplaatsen van de toelichting naar de tekst van de best practice bepaling.

Principe 4.4 Onderkennen van belang strategie vennootschap 1.1.5 Rol aandeelhouders

Aandeelhouders, waaronder institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders), onderkennen het belang van een strategie gericht op duurzame lange termijn waardecreatie van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

VERANTWOORDINGSDOCUMENT ACTUALISTIE CODE

Onderkennen van belang strategie vennootschap - principe 4.4

De Commissie heeft best practice bepaling 1.1.5 uit het Voorstel verplaatst naar een nieuw principe 4.4 in de Code, zodat alle bepalingen die zien op aandeelhouders in één hoofdstuk zijn opgenomen.

Principe 4.4 Principe 4.5 Certificering van aandelen

Certificering van aandelen kan een middel zijn om te voorkomen dat door absenteïsme ter algemene vergadering een (toevallige) meerderheid van aandeelhouders de besluitvorming naar haar hand zet. Certificering van aandelen wordt niet gebruikt als beschermingsmaatregel. Het bestuur van het administratiekantoor verleent aan certificaathouders die daarom vragen onder alle omstandigheden en onbeperkt stemvolmachten. De aldus gevolmachtigde certificaathouders kunnen het stemrecht naar eigen inzicht uitoefenen. Het bestuur van het administratiekantoor geniet het vertrouwen van de certificaathouders. Certificaathouders hebben de mogelijkheid om kandidaten voor het bestuur van het administratiekantoor aan te bevelen. De vennootschap verstrekt aan het administratiekantoor geen informatie die niet openbaar is gemaakt.

4.5.1 Bestuur administratiekantoor

Het bestuur van het administratiekantoor geniet het vertrouwen van certificaathouders en opereert onafhankelijk van de vennootschap die de certificaten heeft uitgegeven. De administratievoorwaarden bepalen in welke gevallen en onder welke voorwaarden certificaathouders het administratiekantoor kunnen verzoeken een vergadering van certificaathouders bijeen te roepen.

4.5.2 Benoeming bestuurders

De bestuurders van het administratiekantoor worden benoemd door het bestuur van het administratiekantoor, na aankondiging van de vacature op de website van het administratiekantoor. De vergadering van certificaathouders kan aan het bestuur van het administratiekantoor personen voor benoeming tot bestuurder aanbevelen. In het bestuur van het administratiekantoor nemen geen (voormalig) bestuurders, (voormalig) commissarissen, werknemers of vaste adviseurs van de vennootschap zitting.

4.5.3 Benoemingstermijn bestuur

Een bestuurder kan tweemaal voor een periode van vier jaar zitting hebben in het bestuur van het administratiekantoor en nadien tweemaal voor een periode van twee jaar. Herbenoeming na een periode van acht jaar wordt gemotiveerd in het verslag van het bestuur van het administratiekantoor.

4.5.4 Aanwezigheid op de algemene vergadering

Het bestuur van het administratiekantoor is aanwezig op de algemene vergadering en geeft daarin, desgewenst, een verklaring over zijn voorgenomen stemgedrag.

4.5.5 Uitoefening stemrecht

Bij de uitoefening van zijn stemrechten richt het administratiekantoor zich primair naar het belang van de certificaathouders en houdt het rekening met het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

4.5.6 Periodiek verslag

Het administratiekantoor doet periodiek, doch ten minste eenmaal per jaar, verslag van zijn activiteiten. Het verslag wordt op de website van de vennootschap geplaatst.

4.5.7 Inhoud verslag

In het onder best practice bepaling ~~4.4.6~~ 4.5.6 bedoelde verslag wordt ten minste aandacht besteed aan:

- i. het aantal gecertificeerde aandelen, alsmede een toelichting op wijzigingen daarin;
- ii. de in het boekjaar verrichte werkzaamheden;
- iii. het stemgedrag in de gedurende het boekjaar gehouden algemene vergaderingen;
- iv. het door het administratiekantoor vertegenwoordigde percentage van de uitgebrachte stemmen tijdens de ~~onder iii. bedoelde~~ vergaderingen als bedoeld in onderdeel iii;
- v. de beloning van de bestuursleden van het administratiekantoor;
- vi. het aantal gehouden vergaderingen van het bestuur alsmede de belangrijkste onderwerpen die daarbij aan de orde zijn geweest;
- vii. de kosten van de activiteiten van het administratiekantoor;
- viii. de eventueel door het administratiekantoor ingewonnen externe adviezen;
- ix. de (neven)functies van de bestuurders; en
- x. de contactgegevens van het administratiekantoor.

4.5.8 Stemvolmachten

Het administratiekantoor verleent zonder enige beperkingen en onder alle omstandigheden stemvolmachten aan certificaathouders die daar om vragen. Iedere certificaathouder kan het administratiekantoor een bindende steminstructie geven voor de aandelen die het administratiekantoor voor hem houdt.

HOOFDSTUK 5. ONE-TIER BESTUURSSTRUCTUUR

Principe 5.1 One-tier bestuursstructuur

De samenstelling en het functioneren van het bestuur waarvan zowel uitvoerende als niet uitvoerende bestuurders deel uitmaken moeten zodanig zijn dat het toezicht door niet uitvoerende bestuurders naar behoren kan worden uitgevoerd en onafhankelijk toezicht is gewaarborgd.

Toelichting

De Code is toegeschreven op vennootschappen met een two-tier bestuursstructuur, maar is ook van toepassing op vennootschappen met een one-tier bestuursstructuur. In aanvulling op hoofdstukken 1 tot en met 4, bevat hoofdstuk 5 een principe en vijf best practice bepalingen die specifiek van toepassing zijn op vennootschappen met een one-tier bestuursstructuur.

Bepalingen in de Code die betrekking hebben op commissarissen zijn van toepassing op niet uitvoerende bestuurders, onverminderd de overige verantwoordelijkheden die deze niet uitvoerende bestuurders hebben. Waar dat niet mogelijk is, geldt het 'pas toe of leg uit'-principe.

5.1.1 Samenstelling bestuur

Het bestuur bestaat in meerderheid uit niet uitvoerende bestuurders. De onafhankelijkheidsvereisten in de zin van best practice bepalingen 2.1.7 en 2.1.8 zijn van toepassing op de niet uitvoerende bestuurders.

Toelichting

De onafhankelijkheidsvereisten voor commissarissen gelden onverkort voor niet uitvoerende bestuurders. In best practice bepaling 2.1.8, onderdeel i, is bepaald dat een commissaris niet onafhankelijk is, wanneer hij in de vijf jaar voorafgaand aan benoeming werknemer of bestuurder is geweest. Voor de vennootschap met een one-tier board bestuursstructuur wordt met 'bestuurder' bedoeld 'uitvoerende bestuurder'.

5.1.2 Voorzitter van het bestuur

De voorzitter van het bestuur leidt de vergaderingen van het bestuur. Hij ziet er op toe dat het bestuur als collectief alsmede de commissies van het bestuur evenwichtig zijn samengesteld en naar behoren functioneren.

Toelichting

*Taken die in hoofdstukken 1 tot en met 4 van de Code specifiek aan de voorzitter van de raad van commissarissen zijn toebedeeld, komen bij een vennootschap met een **one-tier** bestuursstructuur toe aan de voorzitter van het bestuur.*

5.1.3 Onafhankelijkheid voorzitter van het bestuur

De voorzitter van het bestuur is geen uitvoerende bestuurder (geweest) van de vennootschap en is onafhankelijk in de zin van best practice bepaling 2.1.8.

5.1.4 Samenstelling commissies

Uitsluitend niet uitvoerende bestuurders maken deel uit van de commissies, bedoeld in best practice bepaling 2.3.2. Het voorzitterschap van de audit- of remuneratiecommissie wordt niet vervuld door de voorzitter van het bestuur, noch door een voormalig uitvoerende bestuurder van de vennootschap.

Toelichting

Van belang is dat een weloverwogen keuze wordt gemaakt over de rapportagelijnen van commissies.

5.1.5 Verantwoording toezicht niet uitvoerende bestuurders

De niet uitvoerende bestuurders leggen verantwoording af over het uitgeoefende toezicht in het afgelopen boekjaar, waarbij in ieder geval verslag wordt gedaan over de onderwerpen, bedoeld in de best practice bepalingen 1.1.3, 2.1.2, 2.1.10, 2.2.8, 2.3.5 en 2.4.4, en indien van toepassing van de onderwerpen, bedoeld in best practice bepalingen 1.3.6 en 2.2.2.

Toelichting

De verantwoording door niet uitvoerende bestuurders kan deel uitmaken van het bestuursverslag dan wel in een apart verslag worden opgenomen. Het verslag wordt bij of met de jaarstukken gepubliceerd.

SLOTDOCUMENT COMMISSIE 2022

One-tier board

De one-tier board is onderbelicht in de Code. Het huidige hoofdstuk 5 doet onvoldoende recht aan de verschillen tussen vennootschappen met een two-tier board en vennootschappen met een one-tier board. Naleving door one-tier vennootschappen zou gebaat zijn bij speciaal voor deze vennootschappen uitgeschreven best practice bepalingen.

INWERKINGTREDING

Deze Code treedt in werking vanaf het boekjaar beginnend op of na 1 januari ~~2017~~2023. De Commissie beveelt vennootschappen aan het hoofdstuk in het bestuursverslag over de hoofdlijnen van de corporate governance structuur en de naleving van deze Code als afzonderlijk agendapunt ter bespreking aan de algemene vergadering in ~~2018~~2024 voor te leggen.

Waar principes respectievelijk best practice bepalingen in deze Code ten opzichte van de Code die in ~~2008~~2016 is vastgesteld, wijzigingen verlangen in regelingen, reglementen, procedures of anderszins schriftelijke vastleggingen, wordt een vennootschap geacht onderhavige Code na te leven, indien deze wijzigingen uiterlijk op 31 december ~~2017~~2023 zijn geïmplementeerd.

~~De benoemingstermijn van commissarissen, zoals opgenomen in best practice bepaling 2.2.2, is gewijzigd ten opzichte van de Code die in 2008 is vastgesteld. Best practice bepaling 2.2.2 geldt niet:~~

~~!~~

~~voor commissarissen die op de datum van inwerkingtreding van onderhavige Code reeds zitting hebben voor een termijn langer dan acht jaar, zolang voldaan wordt aan best practice bepaling III.3.5 van de Code die in 2008 is vastgesteld; en
voor commissarissen die tijdens een algemene vergadering in 2017 voor herbenoeming van een derde termijn van vier jaren zullen opgaan, zolang voldaan wordt aan best practice bepaling III.3.5 van de Code die in 2008 is vastgesteld.~~

Zwarte tekst	Tekst Code 2022 identiek aan Code 2016	<u>Zwarte tekst blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022 overgenomen uit het Voorstel 2022	Roed doergestreepte tekst blauw ondertreep	Geschrapte tekst uit Voorstel 2022
<u>Blauw onderstreept</u>	Nieuwe tekst in Code 2022	Roed doergestreepte tekst	Geschrapte tekst uit Code 2016	Groene tekst	Verplaatste tekst

Monitoring Commissie

CORPORATE GOVERNANCE CODE

**VERANTWOORDINGSDOCUMENT
ACTUALISTIE CODE**

december 2022

secretariaat:

Postbus 20401, 2500 EK Den Haag

www.mccg.nl

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	4
PREAMBULE	7
HOOFDSTUK 1. LANGE TERMIJN WAARDECREATIE	8
HOOFDSTUK 2. EFFECTIEF BESTUUR EN TOEZICHT	13
HOOFDSTUK 3. BELONINGEN	17
HOOFDSTUK 4. ALGEMENE VERGADERING	18
NALEVING VAN DE CODE	20
SAMENSTELLING MONITORING COMMISSIE CORPORATE GOVERNANCE CODE	21

INLEIDING

De Corporate Governance Code (hierna: de Code) is geactualiseerd. De actualisatie is mede tot stand gekomen dankzij de vele waardevolle reacties op de ter consultatie voorgelegde wijzigingen van de Code die in 2016 door de Commissie Van Manen is vastgesteld. In onderhavig document wordt – op hoofdlijnen – toegelicht op welke onderdelen de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (hierna: de Commissie) aanleiding heeft gezien om de ter consultatie voorgestelde principes en best practice bepalingen te wijzigen.

In de geactualiseerde Code is de nummering van principes en best practice bepalingen op enkele plaatsen aangepast ten opzichte van de ter consultatie voorgelegde tekst. Tenzij anders is vermeld, verwijst onderhavig document naar de nummering zoals deze in de op 20 december 2022 gepubliceerde geactualiseerde Code is opgenomen. Om de leesbaarheid van de Code te verbeteren is daarnaast de toelichting op de best practice bepalingen in de geactualiseerde versie van de Code onder het betreffende principe of de betreffende best practice bepaling geplaatst.

Proces totstandkoming actualisatie Code

De Code is voor het eerst vastgesteld in 2003 en gewijzigd in 2008 en 2016. In de jaren na de laatste herziening van de Code in 2016 zijn er op het gebied van governance een aantal belangrijke ontwikkelingen waar te nemen, zoals de grotere nadruk op duurzaamheid en digitalisering en diversiteit en inclusie. Vanaf haar aantreden is de Commissie dan ook in gesprek geweest met de schragende partijen, bestuurders en commissarissen van beursvennootschappen en andere belanghebbenden om de Code actueel, toekomstgericht en relevant te houden. Uit die gesprekken bleek dat er behoefte bestond aan actualisatie van de Code op gebieden als lange termijn waardecreatie, diversiteit en de rol van aandeelhouders. Daarnaast was actualisatie nodig op een aantal onderwerpen vanwege gewijzigde wet en regelgeving, zoals de invoering van de wettelijke bedenktijd en de nieuwe regels op het gebied van het bezoldigingsbeleid en het bezoldigingsverslag in Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Verder heeft de Commissie op verzoek van de Minister van Financiën beoordeeld of en in hoeverre de aanbevelingen in het onderzoeksrapport ‘Versterking Verantwoordingsketen’ van de Universiteit Leiden konden worden meegenomen in de actualisering en nadere duiding van de Code.

De voorstellen voor actualisatie van de Code heeft de Commissie op 21 februari 2022 gepresenteerd in een consultatiedocument (hierna: het Voorstel). Het Voorstel lag vanaf 21 februari 2022 tot en met 17 april 2022 ter consultatie. Op het Voorstel zijn 47 uiteenlopende reacties ontvangen. Ook tijdens bijeenkomsten in verschillende gremia, in de pers en in vaktijdschriften zijn opvattingen en suggesties naar voren gebracht.

De Commissie heeft daarnaast zowel voorafgaand aan de presentatie van het Voorstel als daarna gesprekken gevoerd met de schragende partijen van de Code: het CNV, Eumedion, Euronext NV, de FNV, de Vereniging van Effectenbezitters, de Vereniging van Effecten Uitgevende Ondernemingen en de Vereniging VNO-NCW.

De Commissie is dankbaar dat zo velen vanuit verschillende invalshoeken de tijd en moeite hebben genomen hun opvattingen kenbaar te maken. De reacties zijn met veel interesse bestudeerd en hebben aanleiding gegeven om het Voorstel op onderdelen te wijzigen. Deze wijzigingen worden toegelicht in dit document. Hierbij is de volgorde van de hoofdstukken in de Code aangehouden.

De ontvangen reacties op het Voorstel zijn te raadplegen op de website van de Commissie: www.mccg.nl, tenzij is aangegeven dat de betrokkene daar bezwaar tegen heeft.

Uitgangspunten actualisatie Code

De Commissie is terughoudend geweest om ten opzichte van het Voorstel verdere vernieuwingen aan te brengen, omdat deze vernieuwingen niet ter consultatie zijn voorgelegd. Suggesties voor verdere vernieuwing zijn echter wel ter harte genomen en zijn in kaart gebracht om mee te nemen bij toekomstige werkzaamheden van de volgende Commissie. Het gaat hierbij onder andere om het in *control statement*.

Bij het formuleren van de voorstellen en bij het verwerken van de reacties heeft de Commissie als uitgangspunt gehanteerd de Code zo veel als mogelijk principle based te formuleren. Niet de uitleg van de Commissie, maar de rapportage en verantwoording door de vennootschappen is van groot belang voor de invulling van de principes en best practice bepalingen van de Code. Waar nodig heeft de Commissie wel richtinggevende aanwijzingen in de Code opgenomen.

Andere door de Commissie zoveel als mogelijk gehanteerde uitgangspunten zijn het vermijden van overlap met (toekomstige) wetgeving en het houden van aansluiting bij de nationale en internationale context waarin de Code zich bevindt en waarin vennootschappen en aandeelhouders opereren. Naar aanleiding van diverse ontvangen reacties heeft de Commissie tevens kritisch gekeken naar voorschriften die in het Voorstel in de toelichting bij best practice bepalingen waren opgenomen in plaats van in de best practice bepalingen zelf. In de geactualiseerde Code zijn deze voorschriften verplaatst naar de best practice bepalingen.

PREAMBULE

Wet op de ondernemingsraden

De Commissie heeft in de preambule een expliciete verwijzing naar de Wet op de ondernemingsraden (WOR) opgenomen. Hierbij heeft de Commissie verduidelijkt dat, indien de WOR goed gebruikt wordt, deze wet de verhouding tussen de vennootschap en haar werknemers (-vertegenwoordigers) voldoende borgt. In aanvulling op de WOR wordt in de Code wel aandacht besteed aan de verhouding tussen de vennootschap en haar werknemers (-vertegenwoordigers) in bepalingen die betrekking hebben op cultuur en de contacten tussen de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan.

Stakeholderbegrip

Het stakeholderbegrip is reeds in de Code opgenomen. Op basis van de versie van de code uit 2016 zijn *Stakeholders* groepen en individuen die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap beïnvloeden of er door worden beïnvloed: werknemers, aandeelhouders en andere kapitaalverschaffers, toeleveranciers, afnemers en andere belanghebbenden. In de geactualiseerde Code heeft de Commissie het begrip stakeholders uitgebreid door toe te voegen dat het bij het begrip stakeholders ook gaat om groepen en individuen die direct of indirect door het bereiken van de doelstellingen van de vennootschap kunnen worden beïnvloed. De gevolgen van het handelen van de vennootschap, zowel vanuit sociaal als ecologisch perspectief, kunnen zich tot ver buiten de kring van de direct bij de vennootschap betrokkenen uitstrekken en een ingrijpende impact hebben. De Commissie is van mening dat het bestuur en de raad van commissarissen in de huidige tijdgeest bij hun besluitvorming ook onder ogen moeten zien welke groepen of individuen door het bereiken van de doelstelling van de vennootschap kunnen worden beïnvloed en dit bij hun besluitvorming moeten betrekken. De Commissie heeft zich daarnaast laten inspireren door de definitie van belanghebbenden in het concept van de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (de CSDD(D)). In die definitie is ook 'of kunnen worden beïnvloed' opgenomen.

Meer diverse groep van beursvennootschappen

De groep beursvennootschappen die onder de werking van de Code vallen wordt steeds diverser. Er zijn immers steeds meer beursvennootschappen met een hoofdnotering in het buitenland en ook het aantal *special purpose acquisition companies* (SPACs) is de afgelopen jaren gestegen. Van deze vennootschappen wordt verwacht dat zij de Code naleven. De preambule van de Code gaat hier op in.

Voor wat betreft de SPACs wordt opgemerkt dat een gedeelte van de bepalingen van de Code pas relevant wordt op het moment dat de SPAC een overname heeft gedaan, maar dat er ook diverse bepalingen zijn die juist relevant zijn voordat een SPAC een overname heeft gedaan. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan principe 2.7 en de onderliggende best practice bepalingen inzake het voorkomen van belangenverstremgeling.

HOOFDSTUK 1.

LANGE TERMIJN WAARDECREATIE

Duurzame lange termijn waardecreatie - principe 1.1

Bij bestudering van de ontvangen reacties ten aanzien van het begrip lange termijn waardecreatie en de aandacht die in de Code moet uitgaan naar duurzaamheid, heeft de Commissie besloten om in de Code en bij het begrip lange termijn waardecreatie duidelijker tot uitdrukking te brengen dat duurzaamheid een onderdeel is van lange termijn waardecreatie. Van bestuurders en commissarissen wordt niet alleen verwacht dat zij aandacht besteden aan de consequenties van beslissingen op de lange termijn en de impact op stakeholders, maar ook dat zij duurzaam handelen vanuit ecologisch, sociaal en economisch perspectief. Om die reden wordt in de geactualiseerde Code gesproken over duurzame lange termijn waardecreatie. Wat in dit verband moet worden verstaan onder duurzaam wordt gekleurd door nationale en internationale ontwikkelingen en regelgeving. Hoewel de Commissie in diverse reacties is opgeroepen om de invulling van het begrip lange termijn waardecreatie nader te definiëren, heeft de Commissie na zorgvuldige afweging ervoor gekozen om dat niet te doen. Wel heeft de Commissie in de toelichting de context geschetst van duurzame lange termijn waardecreatie. De exacte invulling van dit begrip verschilt per vennootschap. Het is aan de vennootschappen om de door de Code geboden ruimte te gebruiken om zelf invulling te geven aan de wijze waarop zij duurzaam lange termijn waarde creëren en om hierover verantwoording af te leggen.

Het grote belang van duurzame lange termijn waardecreatie heeft de Commissie eveneens tot uitdrukking gebracht door in principe 1.1 te bepalen dat het bestuur verantwoordelijk is voor duurzame lange termijn waardecreatie. In de toelichting heeft de Commissie nader uiteengezet dat deze verantwoordelijkheid, zoals in het algemeen geldt voor de taakuitoefening van bestuurders, geen resultaatsverplichting oplevert. Er wordt niet voorgeschreven wat in concrete gevallen de uitkomst van de afweging van relevante belangen en externe gevolgen moet zijn. De verantwoordelijkheid die van bestuurders bij hun taakuitoefening mag worden verwacht, moet bovendien niet op een lijn worden gesteld met aansprakelijkheid.

In principe 1.1 heeft de Commissie de zinsnede ‘geeft zich rekenschap van de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming in de productie- en waardeketen’ vervangen door ‘Het bestuur houdt rekening met de effecten van het handelen van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming op mens en milieu.’ De Commissie is van mening dat dit beter aansluit bij het voorstel van de *Corporate Sustainability Reporting Directive* (CSRD) en het voorstel voor de CSDD(D).

Digitalisering en cybersecurity - principe 1.1 en best practice bepaling 1.1.1

De Commissie heeft in de toelichting bij principe 1.1 verduidelijkt dat bewustzijn van en anticiperen op ontwikkelingen in nieuwe technologieën en veranderingen in business modellen mede omvat de daaraan verbonden risico's waaronder cybersecurity, leveranciers- en ketenafhankelijkheden, data protectie en ethisch verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën (bijvoorbeeld 'Responsible AI'). De Commissie heeft hiermee opvolging gegeven aan de suggestie van verschillende respondenten om in de Code explicieter aandacht te besteden aan digitalisering en cybersecurity. In best practice bepaling 1.1.1 is daarnaast in onderdeel viii toegevoegd dat bij het vormgeven van de strategie voor duurzame lange termijn waardecreatie aandacht moet worden besteed aan de impact van nieuwe technologieën en veranderende businessmodellen voor de vennootschap.

Strategie voor duurzame lange termijn waardecreatie - best practice bepaling 1.1.1

Het gebruik van de term ESG-strategie kan het beeld oproepen dat vennootschappen een aparte ESG-strategie moeten ontwikkelen, in plaats van integratie daarvan in de strategie gericht op duurzame lange termijn waardecreatie. Om dat te voorkomen heeft de Commissie de verwijzing naar de ESG-strategie uit best practice bepaling 1.1.1 gehaald. In de toelichting is verduidelijkt dat duurzaamheid een belangrijk aspect is bij de ontwikkeling van een visie op duurzame lange termijn waardecreatie en een daarbij passende strategie. Tevens is verduidelijkt dat het van belang is dat bij de ontwikkeling van de visie, strategie en concrete doelstellingen rekening wordt gehouden met de (potentiële) impact van de vennootschap op mens en milieu en met de (potentiële) impact van duurzaamheidsvraagstukken op de vennootschap.

In de geactualiseerde versie van de Code heeft de Commissie er tevens voor gekozen de term ESG te vervangen door duurzaamheid. Met de vervanging van de term ESG door duurzaamheid heeft de Commissie, naast de ecologische, sociale en governance factoren, ook de economische aspecten van het ondernemen meegenomen. Hiermee wordt meer aangesloten bij de ontwikkeling naar integrated reporting.

De Commissie is van mening dat de wijze waarop vennootschappen omgaan met de betaling van belastingen onderdeel dient te zijn van een visie en strategie gericht op duurzame lange termijn waardecreatie. Van vennootschappen wordt verwacht dat zij een bijdrage leveren aan een verdeling van belastinginkomsten uit grensoverschrijdende activiteiten op een manier die aanvaardbaar is voor alle landen. Met de aanpassing in best practice bepaling 1.1.1 heeft de Commissie duidelijker tot uitdrukking willen brengen dat vennootschappen deze bijdrage dienen te leveren door het betalen van een billijk aandeel (een fair share) van belastingen in de landen waarin zij daadwerkelijk hun bedrijfsactiviteiten ontplooiën en winst maken.

In de toelichting bij best practice bepaling 1.1.1 was ten slotte opgenomen dat vennootschappen ervoor kunnen kiezen een *purpose* te definiëren. De Commissie is van mening dat het, o.a. gelet op de wereldwijde transformatie ten aanzien van duurzaamheid, voor vennootschappen steeds belangrijker wordt om, naast het statutaire doel van de vennootschap, de doelstellingen die de vennootschap ten behoeve van de samenleving nastreeft, te concretiseren. De Commissie wil vennootschappen dan ook stimuleren om met een *purpose* aan de slag te gaan. Respondenten gaven in diverse reacties echter aan dat het slechts in de toelichting opnemen dat vennootschappen ervoor kunnen kiezen een *purpose* te definiëren weinig toevoegt aan de Code.

Verantwoording bestuur - best practice bepaling 1.1.4

Van beursvennootschappen mag verwacht worden dat zij het thema duurzaamheid hoog op de agenda hebben staan en gedegen inzicht geven in de wijze waarop zij invulling geven aan de duurzaamheidsaspecten van het ondernemen. De komende jaren zal EU-wetgeving in dat kader ook steeds meer eisen gaan stellen aan vennootschappen. Om besturen van beursvennootschappen voor te bereiden op gedetailleerder en betekenisvoller rapporteren over hun inspanningen op het terrein van duurzaamheid en de resultaten daarvan is in best practice bepaling 1.1.4 tot uitdrukking gebracht dat het bestuur tevens verslag dient te doen van de ter zake van duurzame lange termijn waardecreatie geformuleerde doelstellingen en welke effecten de producten, diensten en activiteiten van de onderneming hebben gehad op mens en milieu. Naar aanleiding van de input van diverse respondenten dat het op dit moment te vroeg is om duurzaamheidsresultaten te moneteriseren, heeft de Commissie dit onderdeel uit de best practice bepaling gehaald. Dat neemt niet weg dat in de praktijk wel richting kwantificeren en moneteriseren wordt bewogen. De Commissie beveelt vennootschappen dan ook aan om waar mogelijk hier al mee aan de slag te gaan.

Aangezien de Commissie met de toevoegingen aan best practice bepaling 1.1.4 beoogt vennootschappen te stimuleren om zich voor te bereiden op toekomstige wet en regelgeving op het gebied van duurzaam-

heidsverslaggeving en er uit de CSRD binnen afzienbare tijd nieuwe voorschriften zullen volgen, heeft de Commissie in best practice bepaling 1.1.4 tot uitdrukking gebracht dat voor vennootschappen die rapporteren conform de vereisten die voortvloeien uit de CSRD, de tweede zin van best practice bepaling 1.1.4 buiten toepassing blijft.

Dialogo met *stakeholders* - best practice bepaling 1.1.5

In best practice bepaling 1.1.5 is tot uitdrukking gebracht dat van zowel de relevante *stakeholders* als van de vennootschap wordt verwacht dat zij bereid zijn met elkaar in dialoog te gaan met betrekking in ieder geval tot de aspecten van de strategie die betrekking hebben op duurzaamheid. Vooropgesteld wordt dat niet iedere *stakeholder* van de vennootschap voor elk duurzaamheidsaspect van de strategie als even relevant kan worden aangemerkt en dat het aan het bestuur van de vennootschap is om te bepalen wie de relevante *stakeholders* zijn. Er wordt met deze best practice bepaling niet beoogd om een recht op dialoog met de vennootschap voor de *stakeholders* in het leven te roepen. Het is aan het bestuur om te bepalen of de dialoog in het belang is van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Duurzaamheidsverslaggeving en verantwoordelijkheden raad van commissarissen en audit commissie - principe 1.5 en best practice bepaling 1.5.1 en 1.5.3

Meerdere respondenten hebben aangegeven dat de rol van de raad van commissarissen en de audit commissie ten aanzien van duurzaamheid ook gecodificeerd zou moeten worden in de Code. Om die reden heeft de Commissie in principe 1.5 opgenomen dat de raad van commissarissen zich ook dient te richten op de integriteit en kwaliteit van de duurzaamheidsverslaggeving. In best practice bepalingen 1.5.1 en 1.5.3 is de verantwoordelijkheid van de auditcommissie ten aanzien van de duurzaamheidsverslaggeving opgenomen. Bij best practice bepaling 1.5.1 is er rekening mee gehouden dat een andere externe partij dan de externe accountant betrokken kan zijn bij de controle van de duurzaamheidsverslaggeving.

In de Code wordt nu nog onderscheid gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving. In lijn met de ontwikkelingen in Europa heeft de Commissie gekozen voor de term duurzaamheidsverslaggeving, in plaats van niet-financiële verslaggeving. De verslaggevingsverplichtingen zijn echter volop in ontwikkeling en langzaam wordt bewogen naar *integrated reporting*, waarbij niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving. De Commissie moedigt vennootschappen aan om de ontwikkelingen ten aanzien van *integrated reporting* te volgen en daar waar mogelijk verder mee aan de slag te gaan.

In control statement - best practice bepaling 1.4.2 en 1.4.3

De Commissie is nog steeds van mening dat het opnemen van een in control statement zoals bedoeld in het rapport 'Versterking Verantwoordingsketen' een controversieel onderwerp is waaraan ruimschoots tijd en aandacht moet worden besteed. Dit is geen onderdeel geweest van de consultatie en zou een te ingrijpende inhoudelijke verandering zijn ten opzichte van het Voorstel. Het valt daarom buiten het bestek van de actualisatie. De ontvangen reacties over dit onderwerp zijn wel ter harte genomen en zullen worden meegegeven aan de volgende Commissie.

Voorgaande neemt niet weg dat de Commissie naar aanleiding van de ontvangen reacties nog eens kritisch heeft gekeken naar de tekst van best practice bepalingen 1.4.2 en 1.4.3 en deze, in samenhang met de best practice bepalingen die zien op risicobeheersing, heeft verduidelijkt. Zo is in onderdeel i en onderdeel iv van best practice bepaling 1.4.3, op basis van hetgeen reeds in het verantwoordingsdocument van de herziening van de Code in 2016 was opgenomen, verduidelijkt dat deze verklaringen zien op zowel de verslaggevingsrisico's als ook de strategische, operationele en compliance risico's.

Risicobeheersing - best practice bepalingen 1.2.1, 1.2.2 en 1.2.3

Met de verplaatsing van de strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's van best practice bepaling 1.2.3 naar best practice bepaling 1.2.1 heeft de Commissie tot uitdrukking willen brengen dat het bestuur in het gehele proces van risicobeheersing in ieder geval deze risico's dient mee te nemen. In de toelichting bij best practice bepaling 1.2.1 heeft de Commissie een nadere toelichting gegeven op wat moet worden verstaan onder strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Hierbij is ook expliciet aandacht besteed aan de risico's die meekomen met de wereldwijde transformatie op het gebied van duurzaamheid en digitalisering. In best practice bepaling 1.2.3 is verduidelijkt dat het bestuur niet alleen de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen dient te monitoren, maar ook de opzet daarvan.

Verantwoording in het bestuursverslag en verklaring van het bestuur - best practice bepaling 1.4.2 en 1.4.3
 Uit de ontvangen reacties op het consultatiedocument maakt de Commissie op dat er onduidelijkheid bestaat over de reikwijdte van de verantwoording die op basis van best practice bepaling 1.4.2 in het bestuursverslag wordt afgelegd over de risicobeoordeling en de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Zoals hiervoor reeds is toegelicht dient het gehele proces van risicobeheersing in ieder geval te zien op de strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Hetzelfde geldt voor de verantwoording daarover in het bestuursverslag. Deze verantwoording is dus niet beperkt tot verslaggevingsrisico's.

Zoals hiervoor reeds is aangegeven heeft de Commissie geen verdere wijziging in het in control statement geïntroduceerd in de Code. Wel heeft de Commissie in best practice bepaling 1.4.3 verduidelijkt dat zowel onderdeel i als onderdeel iv van de verklaring van het bestuur ziet op de strategische, operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Onderdelen ii en iii van deze best practice bepaling zijn wel beperkt tot de financiële verslaggevingsrisico's. In de toelichting heeft de Commissie hierbij opgemerkt dat dit thema volop in ontwikkeling is en integrated reporting (waarbij niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving) in opkomst is.

De Commissie is er verder op gewezen dat er in de praktijk onduidelijkheid bestaat over wat er in de verklaring van het bestuur dient te worden opgenomen indien er geen risico's bestaan die de continuïteit van de vennootschap bedreigen. Met de toevoeging van de woorden 'voor zover' in onderdeel iv van best practice bepaling 1.4.3 heeft de Commissie tot uitdrukking willen brengen dat er alleen melding dient te worden gedaan van materiële risico's en onzekerheden met betrekking tot de continuïteit van de vennootschap indien er daadwerkelijk risico's zijn die de continuïteit van de vennootschap bedreigen.

Beoordeling interne audit functie en werkplan van de interne audit functie - best practice bepaling 1.3.2 en 1.3.3

De Commissie heeft 'in overleg' in best practice bepaling 1.3.2 en in best practice bepaling 1.3.3 in de Code gewijzigd in 'na overleg'. De beoordeling van de wijze waarop de interne audit functie de taak uitoefent is een bevoegdheid van het bestuur, niet een gezamenlijke bevoegdheid van het bestuur en de auditcommissie. Uiteraard moet het bestuur hierbij wel het oordeel van de auditcommissie betrekken. Dat is geborgd door op te nemen dat het bestuur 'na overleg' met de auditcommissie de interne audit functie beoordeelt. Voor het werkplan van de interne audit functie geldt dat de interne audit functie deze zelf opstelt na overleg met het bestuur, de auditcommissie en de externe accountant. Vervolgens dient het werkplan ter goedkeuring te worden voorgelegd aan het bestuur en de raad van commissarissen.

Rapportages bevindingen - best practice bepaling 1.3.5

De Commissie heeft uiteenlopende reacties ontvangen met betrekking tot de hiërarchische verantwoording van de interne audit functie aan een lid van het bestuur, bij voorkeur de CEO. Door diverse partijen is aan-

gegeven dat 'bij voorkeur' weggelaten zou moeten worden omdat de interne audit functie altijd aan de CEO zou moeten rapporteren. Andere respondenten hebben echter aangegeven dat het bij vennootschappen juist gepast kan zijn om aan een ander bestuurslid dan de CEO te rapporteren en dat om die reden 'bij voorkeur aan de CEO' in zijn geheel uit deze best practice bepaling zou moeten worden verwijderd. De Commissie is van mening dat het in de meeste gevallen wenselijk is dat de interne audit functie rapporteert aan de CEO. Er kunnen echter situaties zijn waarbij de interne audit functie beter aan een ander bestuurslid kan rapporteren. De Commissie heeft dan ook geen wijzigingen aangebracht. Conform het eerder vermelde uitgangspunt heeft de Commissie wel besloten dit voorschrift te verplaatsen van de toelichting naar de tekst van de best practice bepaling.

Diverse respondenten hebben daarnaast aangegeven dat de auditcommissie vaak alleen de kernpunten wil ontvangen en dat het aan de auditcommissie zelf zou moeten worden overgelaten welke mate van detail aan informatie ze van de interne audit functie wil ontvangen. Met het verwijderen van 'de kern van de onderzoeksresultaten' uit best practice bepaling 1.3.5 heeft de Commissie in deze best practice bepaling reeds de ruimte gelaten aan partijen om zelf te bepalen hoe aan de auditcommissie wordt gerapporteerd. De Code schrijft immers niet voor hoe de rapportage eruit moet zien en of de rapportage aan het bestuur en de auditcommissie hetzelfde moet zijn. Gelet op de onduidelijkheid die in de praktijk was ontstaan over deze aanpassing in best practice bepaling 1.3.5 heeft de Commissie een toelichting opgenomen waar voorgaande in is verduidelijkt.

HOOFDSTUK 2.

EFFECTIEF BESTUUR EN TOEZICHT

Geslacht of genderidentiteit

De Commissie vindt het belangrijk om in deze tijd niet meer alleen te spreken over geslacht, maar ook over genderidentiteit. Het is echter te vergaand om alleen te spreken over genderidentiteit, het is immers ook mogelijk dat iemand zijn genderidentiteit niet wil aangeven. De Commissie heeft dan ook besloten om in de Code uit te gaan van geslacht of naar de wens van de persoon genderidentiteit. Op deze wijze wordt de mogelijkheid geboden om genderidentiteit aan te geven, maar hoeft de vennootschap hier geen actieve uitdraag naar te doen. Indien niet anders wordt aangegeven kan de vennootschap uitgaan van het geslacht van de persoon.

Samenstelling en omvang - principe 2.1

De term 'een balans tussen', in samenhang met de zin 'de omvang van beide organen is daarop toegesneden', zou de indruk kunnen wekken dat de omvang van de organen flink kan worden uitgebreid om aan een dergelijke balans te voldoen. Dit zou vennootschappen de ruimte kunnen bieden zonder aanpassingen in de bestaande invulling van de organen te voldoen aan de passende diversiteitseisen. De Commissie heeft de bepaling zo niet bedoeld en heeft om die reden de term 'een balans tussen' vervangen en de zin 'de omvang van beide organen is daarop toegesneden' verwijderd. De Commissie heeft daarnaast de zinsnede over de onafhankelijkheid van de raad van commissarissen verwijderd aangezien dit geregeld is in best practice bepalingen 2.1.7 en 2.1.8.

De zin 'waar een grote mate van diversiteit aanwezig is, zal evenwel extra oog moeten zijn voor de cohesie binnen een orgaan' leek te impliceren dat een meer divers samengesteld orgaan tot minder cohesie binnen dat orgaan zou kunnen leiden. Ook dat is niet beoogd door de Commissie en om die reden is deze zin verwijderd uit de toelichting bij het principe. Daarnaast is de Engelse term 'group think' vervangen door 'groepsdenken'.

Deskundigheid & ontwikkeling - best practice bepaling 2.1.4 en 2.4.6

Net als diverse respondenten onderkent de Commissie het belang van aantoonbare kennis van het bestuur en de raad van commissarissen op het gebied van digitalisering en cybersecurity. Dergelijke kennis is ook op het gebied van duurzaamheid onontbeerlijk. Duurzaamheid en digitalisering zijn geen aparte of ondersteunende processen, maar raken de kern van de strategie en de bedrijfsvoering van de onderneming. Omdat deze transformaties zo ingrijpend zijn, mag nauwe betrokkenheid van iedere bestuurder en commissaris worden verwacht. Dat laat onverlet dat binnen een orgaan sprake kan zijn van een taakverdeling en dat leden van een orgaan kunnen beschikken over een verschillende mate van kennis over deze onderwerpen. Het is van belang om hier aandacht aan te geven bij zowel de samenstelling van het bestuur en de raad van commissarissen, alsook bij de periodieke opleiding en educatie ingevolge best practice bepaling 2.4.6. Vennootschappen zijn vrij in de keuze om al dan niet een specifieke digitaliserings- en duurzaamheidscommissaris en/of een specifieke bestuurder met kennis op dit vlak te benoemen.

D&I beleid en verantwoording over D&I beleid - best practice bepaling 2.1.5 en 2.1.6

Omdat inzicht in de instroom, doorstroom en retentie niet alleen voor het talent van de organisatie maar voor alle medewerkers relevant is, heeft de Commissie de term 'divers talent' vervangen door 'werknemers'.

De Commissie is het met diverse respondenten eens dat het, gelet op de verhouding van het bestuur tot de executive *committee*, logischer is om het D&I beleid voor de executive *committee* door het bestuur vast te laten stellen. Voorafgaand aan het vaststellen van het D&I beleid voor de executive *committee*, de subtop en het overige werknemersbestand, heeft het bestuur de goedkeuring van de raad van commissarissen nodig.

Er zijn door diverse partijen vraagtekens geplaatst bij de diversiteitsmatrix en zelfidentificatie die in het Voorstel waren opgenomen. Zo is gesteld dat de zelfidentificatie mogelijk kan leiden tot afvinkgedrag, dat het de vraag is of de hoogstpersoonlijke informatie die onderdeel is van de diversiteitsmatrix op basis van privacy-wetgeving wel geopenbaard mag worden, dat de matrix kan zorgen voor indirecte druk op de betreffende personen en dat kenbaarheid van genderdiversiteit gevaarlijk kan zijn bij het internationaal zakendoen. De Commissie kan zich vinden in de zorgen van deze partijen en heeft om die reden besloten de diversiteitsmatrix en zelfidentificatie uit de toelichting te verwijderen.

De Commissie is zich ervan bewust dat de verantwoordingsverplichting van best practice bepaling 2.1.6 verder gaat dan de verantwoordingsverplichting die geldt op basis van artikel 2:166 BW en het Besluit inhoud bestuursverslag. In best practice bepaling 2.1.6 is voor wat betreft de onderwerpen waarover de vennootschap dient te rapporteren en de volgorde in de rapportage wel zoveel mogelijk aangesloten bij het Besluit inhoud bestuursverslag. Van vennootschappen die conform het Besluit inhoud bestuursverslag rapporteren, wordt verwacht dat zij de aanvullende informatie die is vereist op basis van best practice bepaling 2.1.6 eveneens opnemen in hun verantwoording.

Door diverse respondenten is aangegeven dat er in de Code naast diversiteit en inclusie ook aandacht zou moeten zijn voor equity in best practice bepaling 2.1.5. Onder equity wordt volgens de respondenten verstaan dat 'anderszijden' gelijke toegang hebben tot kansen. De Commissie is echter van mening dat dit reeds onderdeel is van inclusie, hetgeen ook is opgenomen in de toelichting bij best practice bepalingen 2.1.5 en 2.1.6. Aangezien het begrip equity op dit moment onvoldoende is uitgekristalliseerd en de strekking van het begrip reeds onderdeel is van inclusie, heeft de Commissie ervoor gekozen equity geen apart onderdeel van best practice bepaling 2.1.5 en 2.1.6 te maken.

Bij de omschrijving van diversiteit heeft de Commissie het onderscheid tussen zichtbare kenmerken en minder zichtbare kenmerken verwijderd. In de toelichting heeft de Commissie ten slotte nog aangegeven dat sociale veiligheid binnen de onderneming, waaronder de aanpak van grensoverschrijdend gedrag, eveneens een onderdeel is van inclusie.

Onafhankelijkheid commissarissen - best practice bepaling 2.1.8

De Commissie is erop gewezen dat de onafhankelijkheidsvereisten zoals opgenomen in best practice bepaling 2.1.8 in de praktijk tot onduidelijkheid leiden. Aangezien dit een belangrijke bepaling is voor de praktijk, heeft de Commissie kritisch gekeken welke onduidelijkheden in dit stadium van de actualisatie van de Code weggenomen kunnen worden. Aanpassing van best practice bepaling 2.1.8 was immers niet voorzien in het Voorstel. Deze beoordeling heeft geleid tot aanpassingen in onderdeel i, onderdeel ii en onderdeel iii van best practice bepaling 2.1.8.

In onderdeel i werd in het Voorstel nog verwezen naar 'gelieerde vennootschappen als bedoeld in artikel 5:48 Wet op het financieel toezicht'. Artikel 5:48 Wft kent echter geen gelieerde vennootschap, alleen een gelieerde uitgevende instelling. Onderdelen ii en iii verwezen in het Voorstel naar 'gelieerde vennootschap'. De Commissie heeft de verkeerde verwijzing in onderdeel i aangepast door te verwijzen naar 'een gelieerde uitgevende instelling als bedoeld in artikel 5:48 Wet op het financieel toezicht'. In onderdelen ii en iii wordt nu gesproken over 'gelieerde entiteit' in plaats van 'gelieerde vennootschap'. Wat dient te

worden verstaan onder een gelieerde entiteit heeft de Commissie opgenomen in de toelichting bij best practice bepaling 2.1.8.

In onderdeel iii heeft de Commissie aan de laatste zin ‘geweest’ toegevoegd. Uit de eerste zin van dit onderdeel “in het jaar voorafgaand aan de benoeming” dient volgens de Commissie te worden afgeleid dat onderdeel iii alleen ziet op de periode van een jaar voorafgaand aan de benoeming. Doordat in de laatste zin van dit onderdeel echter niet het woord ‘geweest’ was opgenomen, leek te kunnen worden afgeleid dat dit onderdeel ook ziet op het gelijktijdig vervullen van twee functies. Deze onduidelijkheid is weggenomen met de toevoeging van het woord ‘geweest’.

Ook de overige onderdelen van best practice bepaling 2.1.8 dienen kritisch onder de loep genomen te worden en zullen wellicht aangepast moeten worden. Aangezien die onderdelen mogelijk onderhevig zullen zijn aan een meer ingrijpende inhoudelijke wijziging, heeft de Commissie besloten de voorstellen daarover te noteren voor de volgende Commissie en deze niet mee te nemen bij de huidige actualisatie van de Code.

Evaluatie RvC en verantwoording evaluatie - best practice bepaling 2.2.6 en 2.2.8

In het Voorstel had de Commissie het voorschrift dat de evaluatie periodiek onder begeleiding van een externe deskundige zal plaatsvinden opgenomen in de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6. Dit voorschrift is verplaatst van de toelichting naar de best practice bepaling zelf. De Commissie heeft diverse suggesties ontvangen om dit voorschrift nader te verduidelijken, zoals het vervangen van de term periodiek door een concreet aantal jaar waarbij de evaluatie onder begeleiding van een externe deskundige zou moeten plaatsvinden. Vanuit het uitgangspunt de Code zoveel mogelijk principle based te formuleren, heeft de Commissie ervoor gekozen geen nadere eisen aan dit voorschrift toe te voegen. Het is aan vennootschappen zelf om te bepalen op welke wijze op een goede manier invulling kan worden gegeven aan deze best practice bepaling.

In het Voorstel had de Commissie in de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6 opgenomen dat in aansluiting op best practice bepaling 2.2.8 het verslag van de raad van commissarissen een samenvatting van het evaluatieproces en de hieruit voortvloeiende acties dient te bevatten. De Commissie kan zich vinden in de ontvangen reacties dat met ‘de hieruit voortvloeiende acties’ teveel detail wordt gevraagd en heeft dit vervangen door ‘de belangrijkste bevindingen en conclusies’. Daarnaast is dit voorschrift verplaatst van de toelichting bij best practice bepaling 2.2.6 naar best practice bepaling 2.2.8, zodat alle voorschriften met betrekking tot het verslag van de raad van commissarissen in één best practice bepaling staan.

Samenstelling commissies - best practice bepaling 2.3.4

De Commissie heeft ook reacties ontvangen waarin is aangegeven dat bij best practice bepaling 2.3.4 toegevoegd zou kunnen worden dat alle voorzitters van commissies van de raad van commissarissen onafhankelijk moeten zijn. Hoewel de Commissie deze wens begrijpt, heeft de Commissie er voor gekozen best practice bepaling 2.3.4 niet aan te passen, nu het een ingrijpende wijziging betreft die geen onderdeel is geweest van de consultatie. De commissie is zich er bovendien van bewust dat dit een wijziging van de Code zou zijn die niet goed aansluit bij de huidige praktijk. De Commissie beveelt haar opvolgers aan hier verder naar te kijken bij een volgende vernieuwing van de Code.

Verantwoordelijkheid bestuur voor cultuur en verantwoording over cultuur - best practice bepaling 2.5.1 en 2.5.4

In verschillende reacties is aangegeven dat er meer aandacht zou mogen zijn voor het bevorderen van de sociale veiligheid binnen ondernemingen en dat de cultuur van een onderneming ook steun zou dienen te bieden aan de bespreekbaarheid van en omgang met gesignaleerde misstanden en onregelmatigheden.

De Commissie deelt deze gedachten en heeft om die reden in best practice bepaling 2.5.1 toegevoegd dat het bestuur ook aandacht dient te besteden aan de sociale veiligheid binnen de onderneming en de bespreekbaarheid en mogelijkheid tot het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden.

Van het bestuur van een vennootschap mag tevens worden verwacht dat, indien het gewenst is om wijzigingen in de cultuur binnen de onderneming aan te brengen, ook verantwoording wordt afgelegd over de acties die door de vennootschap worden ondernomen om de cultuur van de vennootschap te verbeteren. De Commissie heeft deze toevoeging opgenomen in onderdeel ii van best practice bepaling 2.5.4.

Medezeggenschap - best practice bepaling 2.5.3

De Commissie heeft in best practice bepaling 2.5.3, die ziet op het gesprek over gedrag en cultuur tussen het bestuur, de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan, overleg over de door het bestuur vastgestelde waarden en over het D&I beleid van de vennootschap toegevoegd. De Commissie is van mening dat ook deze twee thema's onderdeel dienen te zijn van het gesprek over gedrag en cultuur tussen het bestuur, de raad van commissarissen en het medezeggenschapsorgaan.

Door verschillende respondenten is ervoor gepleit om de rol van de medezeggenschap op meer plekken in de Code op te nemen. De Commissie is terughoudend geweest met wijzigen van de Code op dit punt, omdat deze onderwerpen niet waren opgenomen in het Voorstel. Behoudens de toevoegingen aan best practice bepaling 2.5.3 heeft de Commissie afgezien van verdere invulling van de rol van de medezeggenschap in de Code. Zoals reeds eerder is aangegeven zijn de kaders voor de rol van de medezeggenschap grotendeels al in wetgeving bepaald, in het bijzonder in de Wet op de ondernemingsraden en enkele artikelen in het BW. De Commissie houdt derhalve vast aan het uitgangspunt om overlap met wetgeving in de Code zoveel als mogelijk te vermijden. Nadere invulling van de rol van de medezeggenschap overstijgt het bestek van de huidige actualisatie.

Regeling voor melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden - best practice bepaling 2.6.1

In de toelichting bij principe 2.6 is een verwijzing opgenomen naar de Wet huis voor klokkenluiders. Deze wet zal binnen afzienbare termijn worden vervangen door de Wet Bescherming Klokkenluiders. Met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders zullen naar verwachting nadere eisen worden gesteld aan het door de vennootschap te formuleren beleid met het oog op klokkenluiders. In de toelichting bij principe 2.6 heeft de Commissie toegevoegd dat verwacht wordt dat in een regeling voor het melden van (vermoedens van) misstanden en onregelmatigheden tot uitdrukking wordt gebracht dat dergelijke meldingen worden gezien als een bijdrage aan het verbeteren van het functioneren van de met de vennootschap verbonden onderneming, dat de melding serieus zal worden onderzocht, dat waar nodig maatregelen worden getroffen en dat de melder niet benadeeld wordt.

Naar aanleiding van de aankomende Wet Bescherming Klokkenluiders heeft de Commissie beoordeeld of met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders de reikwijdte van principe 2.6 en de bijbehorende best practice bepalingen in de Code nog steeds breder zijn dan de wettelijke regeling. Aangezien de Code ook gericht is op het melden van onregelmatigheden is de reikwijdte van de Code ook met de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Klokkenluiders breder dan de wettelijke regeling en ziet de Commissie er meerwaarde in deze bepalingen in de Code te behouden.

Melding externe accountant - best practice bepaling 2.6.3

In lijn met de nieuwe best practice bepaling 2.6.4 heeft de Commissie in best practice bepaling 2.6.3 opgenomen dat de externe accountant naast de voorzitter van de auditcommissie ook het bestuur onverwijld informeert wanneer hij bij de uitvoering van zijn opdracht een misstand of onregelmatigheid constateert of vermoedt.

HOOFDSTUK 3.

BELONINGEN

Beloningsbeleid - best practice bepaling 3.1.2

De Commissie is door diverse respondenten verzocht in de toelichting op best practice bepaling 3.1.2 de overlap tussen de wettelijke regeling en best practice bepaling 3.1.2 duidelijker toe te lichten. De Commissie heeft aan deze oproep gehoor gegeven door in de toelichting bij best practice bepaling 3.1.2 op te nemen welke aanvullende informatie vanuit de Code wordt verlangd van vennootschappen die reeds op basis van de wettelijke regeling rapporteren.

Remuneratierapport - best practice bepaling 3.4.1

De Commissie heeft diverse reacties ontvangen op het opnemen van de berekeningswijze van de beloningsverhoudingen in de toelichting bij best practice bepaling 3.4.1. Deze berekeningswijze van de beloningsverhoudingen is door de Commissie al opgenomen in het monitoringsrapport over boekjaar 2019 en is bedoeld om te zorgen voor reflectie over de beloningsverhoudingen in de bestuurskamer en te zorgen dat beloningsverhoudingen vergelijkbaar zijn. Om ervoor te zorgen dat de toelichting bij best practice bepaling 3.4.1 zo duidelijk en volledig mogelijk is, is deze berekeningswijze ook opgenomen in de toelichting. In diverse reacties is naar voren gekomen dat deze berekeningswijze niet geheel aansluit bij de berekening van beloningsverhoudingen op basis van de *draft guidelines on the standardised presentation of the remuneration report under Directive 2007/36/EC*. De Commissie is het eens met de respondenten dat het wenselijk is om de berekeningswijze van de beloningsverhoudingen zoals bedoeld in de Code zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de berekeningswijze zoals opgenomen in de draft guidelines. Dit heeft de Commissie ertoe gebracht om de verplichting om pro rata rekening te houden met de inhuur van externe medewerkers die voor ten minste drie maanden worden ingehuurd uit de berekeningswijze te verwijderen. De groep ten aanzien waarvan de beloningsverhoudingen dienen te worden berekend blijft wel gelijk aan het Voorstel. In lijn met het bepaalde in artikel 2:135b lid 3 sub e heeft de Commissie in onderdeel iv van best practice bepaling 3.4.1 opgenomen dat de wijzigingen in de beloningsverhoudingen in plaats van over ten minste één boekjaar, over vijf opeenvolgende boekjaren moeten worden opgenomen. De Commissie heeft er eveneens voor gekozen om de verwijzing naar IFRS in de berekeningswijze te vervangen door de toegepaste verslaggevingsvoorschriften zodat de vennootschap gebruik kan maken van de verslaggevingsvoorschriften die door de vennootschap worden toegepast.

De Commissie heeft daarnaast in de toelichting bij best practice bepaling 3.4.1 opgenomen dat van vennootschappen die een bezoldigingsverslag conform artikel 2:135b BW opstellen wordt verwacht dat zij tevens verslag doen van de onderdelen die zijn opgenomen in deze best practice bepaling. Verduidelijkt is dat deze onderdelen meegenomen kunnen worden in het bezoldigingsverslag dat op basis van de wettelijke regeling wordt opgesteld. In de toelichting is tevens verduidelijkt dat niet van vennootschappen wordt verwacht dat de scenarioanalyses inhoudelijk openbaar worden gemaakt in het remuneratierapport.

HOOFDSTUK 4.

ALGEMENE VERGADERING

'Pas toe of leg uit' bij bepalingen gericht tot aandeelhouders

Verschillende respondenten hebben de vraag gesteld hoe vennootschappen de best practice bepalingen moeten zien die gericht zijn op aandeelhouders en hoe deze bepalingen zich verhouden tot de verantwoordelijkheid van het bestuur en de raad van commissarissen voor de naleving van de Code. Vennootschappen kunnen de naleving van dergelijke best practice bepalingen door aandeelhouders niet afdwingen. Om te verduidelijken dat het 'pas toe of leg uit' beginsel buiten toepassing kan worden gelaten voor zover het bestuur en de raad van commissarissen geen invloed kunnen uitoefenen op de naleving van best practice bepalingen door de aandeelhouders, heeft de Commissie dit expliciet opgenomen in de toelichting bij principe 4.1.

Inroepen responstijd - best practice bepaling 4.1.7

De Commissie heeft met betrekking tot het behoud van de responstijd zeer uiteenlopende reacties ontvangen. Sommige respondenten geven om de volgende redenen aan dat de responstijd uit de Code verwijderd zou moeten worden:

- het instrument is niet langer nodig als zelfregulering omdat er een wettelijke regeling is gekomen;
- de responstijd en de wettelijke bedenktijd kunnen voor dezelfde onderwerpen worden ingeroepen;
- de wezenlijke gevolgen van beide instrumenten zijn identiek;
- de responstijd staat in de weg aan het principe van aandeelhoudersbetrokkenheid en dat de algemene vergadering een volwaardige rol moet kunnen spelen in de checks and balances van de vennootschap;
- stapeling van beschermingsconstructies is onnodig en ongewenst.

De Commissie kan zich niet in al deze redenen vinden. Er bestaan op dit moment wel degelijk verschillen tussen de onderwerpen waarvoor de responstijd en de wettelijke bedenktijd kunnen worden ingeroepen. Afhankelijk van de statuten van een vennootschap zou een aandeelhouder bijvoorbeeld voorstellen tot uitgifte van nieuwe aandelen, kapitaalvermindering of uitkering in nature kunnen doen. Dergelijke voorstellen kunnen ook de strategie van de vennootschap raken en kunnen met de responstijd, in tegenstelling tot de wettelijke bedenktijd, tijdelijk worden geweerd van de agenda van de algemene vergadering. De Commissie blijft van mening dat er voldoende verschillen bestaan tussen de wettelijke bedenktijd en de responstijd om de responstijd te handhaven in de Code. Dit wordt ook door diverse respondenten onderkend. De Commissie heeft wel aan de volgende commissie meegegeven om het nut en het gebruik van de responstijd te blijven monitoren en waar nodig aanpassingen te doen.

Contacten en dialoog met aandeelhouders - best practice bepaling 4.2.2

De Commissie heeft de inhoud van best practice bepaling 4.2.2 in verschillende alinea's opgesplitst en duidelijker opgenomen wat van vennootschappen wordt verwacht en wat van aandeelhouders wordt verwacht. Van vennootschappen wordt verwacht dat zij de dialoog faciliteren en van aandeelhouders wordt verwacht dat zij bereid zijn een constructieve dialoog aan te gaan. Het is en blijft echter aan het bestuur van de vennootschap om te bepalen of de dialoog in het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming is.

Met de toevoeging van derivaten bij de bekendmaking van de aandelenpositie door een aandeelhouder die buiten de context van de algemene vergadering in dialoog gaat met de vennootschap, heeft de Commissie tot uitdrukking gebracht dat van een dergelijke aandeelhouder wordt verwacht dat deze zijn werkelijke en

potentieel te verkrijgen economische en juridische positie bekend maakt. Ook de complexere financiële instrumenten, anders dan een long en short aandelenpositie, zullen hierbij meegenomen moeten worden.

Verslag uitvoering betrokkenheidsbeleid institutionele beleggers - best practice bepaling 4.3.6

Zoals hiervoor reeds is aangegeven, zullen voorschriften voor vennootschappen en de uitleg van begrippen worden verplaatst van de toelichting naar de tekst van de best practice bepaling zelf. Om die reden is de uitleg van het begrip ‘belangrijke stemming’ verplaatst van de toelichting naar best practice bepaling 4.3.6.

De Commissie is het eens met de respondenten die hebben aangegeven dat betrokkenheid van institutionele beleggers breder is dan het stemgedrag van de institutionele beleggers en het gebruik van stemadviseurs. Ook het voeren van een zinvolle dialoog met de vennootschap is daar onderdeel van. Vanuit het oogpunt van transparantie wordt dan ook van institutionele beleggers verwacht dat zij per kwartaal inzicht geven in de kernpunten van de dialogen die zij met beursvennootschappen hebben gevoerd.

Uitgeleende aandelen - best practice bepaling 4.3.8

De Commissie is door diverse respondenten opgeroepen om deze best practice bepaling te heroverwegen omdat deze bepaling mogelijk belangrijke negatieve gevolgen kan hebben voor de liquiditeit van de Nederlandse aandelenmarkt. Met de voorgestelde best practice bepaling zou het voor marktpartijen onduidelijk worden tot wanneer zij de aandelen kunnen lenen, omdat een aandeelhouder voorafgaand aan een algemene vergadering mogelijk zijn uitgeleende aandelen moet terughalen. De Commissie heeft uitgebreid stilgestaan bij de mogelijke effecten van deze best practice bepaling op de liquiditeit van de Nederlandse aandelenmarkt. De Commissie is het eens met diverse respondenten dat deze best practice bepaling tot meer complexe uitleenovereenkomsten kan leiden en dat het is te verwachten dat deze best practice bepaling het lastiger maakt om short te gaan rondom de jaarlijkse algemene vergadering. Dat neemt niet weg dat het mogelijk is voor marktpartijen om hier contractueel afspraken over te maken. Daarnaast geldt dat de Commissie veel belang hecht aan het stemmen door aandeelhouders op belangrijke voorstellen die op de agenda van de algemene vergadering staan. De Commissie heeft besloten deze bepaling niet aan te passen vanwege mogelijke negatieve gevolgen voor liquiditeit van de markt en ingewikkelde leendocumentatie.

In het Voorstel was, conform de Stewardship Code, als één van de voorbeelden van een significante zaak opgenomen een voorstel op de agenda van een algemene vergadering waarvan wordt verwacht dat de uitkomst van de stemming onzeker of controversieel zal zijn. De Commissie is gewezen op uitdagingen in de praktische uitvoerbaarheid hiervan. Regelmatig blijkt pas na ontvangst van de adviezen van de stemadviesbureaus en een alert van Eumedion of de uitkomst van de stemming over een bepaald voorstel onzeker of controversieel is. Deze berichten volgen in de regel 20 tot 25 dagen voor de algemene vergadering en komen daarmee, als gevolg van de registratiedatum die 28 dagen voor de dag van de algemene vergadering ligt, te laat om uitgeleende aandelen terug te halen. De Commissie kan zich hierin vinden en heeft om die reden besloten om dergelijke aangelegenheden niet langer als een significante zaak aan te merken. Een ander voorbeeld van een significante zaak, eveneens conform de Stewardship Code, was een voorstel van economisch belang. Ook dit voorbeeld is door de Commissie verwijderd als voorbeeld van een significante zaak. Een voorstel van economisch belang is een breed begrip waar in beginsel ieder besluit met financiële impact onder kan vallen. Een dergelijke brede reikwijdte van het begrip significante zaak is niet beoogd door de Commissie. Conform het eerder vermelde uitgangspunt heeft de Commissie ten slotte besloten de uitleg van een significante zaak te verplaatsen van de toelichting naar de tekst van de best practice bepaling.

Onderkennen van belang strategie vennootschap - principe 4.4

De Commissie heeft best practice bepaling 1.1.5 uit het Voorstel verplaatst naar een nieuw principe 4.4 in de Code, zodat alle bepalingen die zien op aandeelhouders in één hoofdstuk zijn opgenomen.

NALEVING VAN DE CODE

Werking van het 'pas toe of leg uit' principe

In diverse reacties op het Voorstel werd voorgesteld om een 'pas toe én leg uit' principe voor zowel principes als best practice bepalingen te introduceren. Dit is geen onderdeel geweest van de consultatie en zou een te ingrijpende inhoudelijke verandering zijn ten opzichte van het Voorstel. Het valt daarom buiten het bestek van de actualisatie. De Commissie heeft gekozen om vast te houden aan het principe van 'pas toe of leg uit'.

Kwaliteit van de uitleg

Als belangrijk uitgangspunt voor de werking van de Code geldt dat niet bepalend is de mate waarin deze naar de letter wordt nageleefd, maar de mate waarin de intenties van de Code leidend zijn voor het doen en laten van alle betrokkenen. In dat licht hecht de Commissie belang aan de kwaliteit van toelichting in het algemeen en niet alleen in geval van afwijking van de Code. Een afvinkmentaliteit en het gebruik van standaardteksten ('boilerplate') in jaarverslagen staan daarmee op gespannen voet. De Commissie roept vennootschappen op om de intenties van de Code te omarmen en niet alleen processen en acties te beschrijven, maar ook inzicht te geven in de dilemma's en opgaves waarvoor vennootschappen staan, de afwegingen die daarbij worden gemaakt, de uitkomsten daarvan en de impact op de onderneming. Daarnaast is de Commissie voorstander van een minder procesmatige en meer inhoudelijke benadering bij rapportage in het bestuursverslag over kernthema's zoals duurzame lange termijn waardecreatie, risico-beheersing en cultuur zien.

SAMENSTELLING

MONITORING COMMISSIE CORPORATE GOVERNANCE CODE

De huidige Commissie is per 1 januari 2019 benoemd door minister Wiebes van Economische Zaken en Klimaat voor een periode van vier jaar. De Commissie is als volgt samengesteld:

Voorzitter

Mevrouw mr. P.F.M. van der Meer Mohr
 Voorzitter raad van commissarissen EY Nederland LLP
 Non-executive director HSBC Holdings plc (tot april 2022)
 Non-executive director Viatrix
 Voorzitter raad van commissarissen ASM Internationaal
 Voorzitter raad van toezicht Nederlands Dans Theater (tot maart 2022)
 Lid Commissie Kapitaalmarkt AFM
 Lid selectiecommissie Hoge Raad der Nederlanden
 Lid evaluatiecommissie Conservatrix (tot april 2022)
 Lid begeleidingscollege Planbureau voor de Leefomgeving
 Lid raad van commissarissen Koninklijke Ahold Delhaize NV

Commissieleden

Mevrouw prof. dr. B.E. Baarsma
 CEO Rabo Carbon Bank
 Hoogleraar toegepaste economie Universiteit van Amsterdam
 Voorzitter Bankraad De Nederlandsche Bank
 Lid Nederlands Comité voor Ondernemerschap en Financiering

De heer mr. P.J. Gortzak
 Executive Director Beleid APG
 Lid raad van toezicht CFK
 Lid raad van toezicht Nationaal Register
 Lid stichtingsraad Netspar
 Lid bestuur NL Sporter

De heer mr. S. Hepkema
 Voorzitter raad van commissarissen Wavin NV
 Lid raad van commissarissen SBM Offshore NV
 Lid bestuur VEUO
 Senior Advisor Bain Capital Private Equity

De heer drs. D.R. Hooft Graafland
 Lid raad van commissarissen Koninklijke Ahold Delhaize NV
 Lid raad van commissarissen Koninklijke FrieslandCampina NV
 Voorzitter raad van commissarissen Lucas Bols NV
 Voorzitter bestuur Stichting African Parks Foundation
 Voorzitter bestuur Carré Fonds

Mevrouw prof. mr. E.M.L. Moerel
 Hoogleraar Global ICT Law Tilburg University
 Senior of Counsel Morrison & Foerster (Brussel)
 Lid Cyber Security Raad
 Voorzitter raad van toezicht Mauritshuis
 Lid raad van toezicht SIDN
 Non-executive director Topicus.com coop

De heer drs. R.M.S.M. Munsters MiF
 Supervisory board member UnibailRodamcoWestfield SE
 Non-executive director Moody's Europe
 Non-executive board member BNY Mellon European Bank
 Voorzitter raad van commissarissen Athora Netherlands

Secretariaat

Mevrouw mr. S.M. de Mik
 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat,
 directie Ondernemerschap

De heer R.R.D van der Velde
 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat,
 directie Ondernemerschap

Toehoorders

Mevrouw mr. N. ten Kate
 Ministerie van Justitie en Veiligheid, directie Wetgeving
 en Juridische Zaken

De heer L.D. Brouwer
 Ministerie van Financiën, directie Financiële Markten

Extern juridisch advies

Mevrouw mr. T. van den Berg
 NautaDutilh

De heer mr. O.M. Buma
 NautaDutilh

Monitoring Commissie

CORPORATE GOVERNANCE CODE

SLOTDOCUMENT

december 2022

secretariaat:

Postbus 20401, 2500 EK Den Haag

www.mccg.nl

VOORWOORD

Sinds de allereerste Corporate Governance Code het licht zag, is de wereld, en daarmee het denken over goed ondernemingsbestuur, drastisch veranderd. Dit geldt ook voor wat in de ogen van de samenleving aanvaardbaar gedrag van ondernemingen is. De Code heeft als instrument van zelfregulering zijn waarde bewezen en biedt een tijdsbeeld van de afspraken die de schragende partijen maken over hoe de verantwoordelijkheden van de diverse organen van de vennootschap dienen te worden begrepen en nageleefd. Een betekenisvolle rapportage over die naleving is onmisbaar om een werkelijk beeld te krijgen van de staat van de corporate governance in ons land.

De huidige Commissie Van der Meer Mohr (hierna 'Commissie') is in 2019 aangetreden en had als eerste taak het doen van onderzoek naar de naleving van de geheel herziene Code uit 2016. De Commissie heeft zich daarbij gericht op een andere, meer kwalitatieve manier van monitoren. Door de maatschappelijke ontwikkelingen werd gaandeweg duidelijk dat er bij de schragende partijen behoefte was aan een gedeeltelijke actualisatie van de Code. De aangepaste Code is in december 2022 gepubliceerd. Dit slotverslag beschrijft beknopt de door de Commissie gehanteerde methodiek van monitoring, de belangrijkste thema's die in de monitoringverslagen naar voren zijn gekomen, de aanleiding tot de actualisatie van de Code en de belangrijkste aangebrachte wijzigingen. We sluiten af met een korte vooruitblik, en de onderwerpen die we aan de volgende Commissie meegeven omdat deze in de huidige actualisatie niet zijn meegenomen, maar wel aandacht verdienen.

De Commissie is de afgelopen jaren dank verschuldigd aan de onderzoekers van SEO, Maarten Buma en Thari van den Berg van NautaDutilh voor de geboden juridische ondersteuning, alsmede Margje de Mik, Rachel Kitaman en Robin van der Velde die samen het secretariaat hebben gevormd in het gastvrije huis van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Daarnaast een woord van dank aan de schragende partijen en alle andere betrokkenen die een bijdrage hebben geleverd aan de verdere ontwikkeling van de Code.

Dit slotdocument rondt tevens de zittingstermijn af van de Commissie in de huidige samenstelling. Een woord van dank aan alle commissieleden en de toehoorders van de departementen Financiën en Justitie en Veiligheid is daarom op zijn plaats. Een speciaal woord van dank gaat daarbij uit naar Sietze Hepkema die de facto gedurende het eerste COVID-jaar het voorzitterschap van de Commissie heeft waargenomen.

Pauline van der Meer Mohr

Voorzitter Monitoring Commissie Corporate Governance Code

TERUGBLIK OP DE START VAN DE COMMISSIE IN 2019

In januari 2019, een jaar later dan was beoogd, is de Commissie gestart. De Commissie heeft tot taak de actualiteit en bruikbaarheid van de Code te bevorderen en voert deze taak onder meer uit door:

- › het ten minste jaarlijks inventariseren op welke wijze en in welke mate de voorschriften van de Code worden nageleefd;
- › zich op de hoogte te stellen van internationale ontwikkelingen en gebruiken op het terrein van corporate governance;
- › het signaleren van leemtes of onduidelijkheden in de Code.

De initiële focus van de Commissie lag op het doen van onderzoek naar de naleving van de herziene Code uit 2016. Het eerste nalevingsrapport van de Commissie met betrekking tot de Code zag op boekjaar 2018. Uit gesprekken van de Commissie met schragende partijen, vennootschappen en stakeholders bleek echter al snel dat behoefte was aan nadere duiding van een aantal fundamentele onderwerpen van de Code. De vorige Commissie was niet toegekomen aan het onderwerp ‘aandeelhouders’ wegens in ontwikkeling zijnde wet- en regelgeving. In combinatie met de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid, risico’s van digitalisering en diversiteit constateerde de Commissie al snel de noodzaak voor actualisatie van de Code.

WELKE STAPPEN ZIJN ER GEZET

Monitoring

In het eerste jaar van de termijn van de Commissie is voor monitoring dezelfde onderzoeksmethodiek gehanteerd als in eerdere jaren. Bij deze onderzoeksmethodiek lag de nadruk op de registratie van naleving of niet-naleving, waarbij naleving van de Code werd ‘verondersteld’ op basis van het ‘pas toe of leg uit’-principe van de Code. Het uitgangspunt van het ‘pas toe of leg uit’ principe is dat er sprake is van “naleving” indien een bepaling uit de Code door een beursgenoteerde vennootschap wordt toegepast (“toepassing”) of indien er door een vennootschap in het jaarverslag gemotiveerd wordt uiteengezet waarom een bepaling niet wordt toegepast (“gemotiveerde afwijking”). Alleen indien een vennootschap in het jaarverslag had aangegeven een bepaling niet toe te passen, werd niet-naleving geregistreerd. Deze onderzoeksmethodiek resulteerde dan ook in structureel hoge nalevingspercentages van ongeveer 99%, met nauwelijks onderlinge verschillen tussen vennootschappen. Dit riep de vraag op of deze hoge nalevingscijfers wel voldoende representatief zijn en een betrouwbaar beeld geven van naleving. Dit heeft de Commissie ertoe gebracht de monitoring in stappen te verleggen van strikte naleving naar de kwaliteit van de *inhoud* van de door vennootschappen gegeven toelichtingen en motiveringen in geval van afwijken. Omdat deze nieuwe manier van monitoren leidde tot een hogere onderzoeksinspanning per vennootschap en per bepaling heeft de Commissie ervoor gekozen om bij de jaarlijkse monitoring te focussen op een aantal belangrijke thema’s in de Code.

Hoewel de Commissie de afgelopen jaren diverse stappen heeft gezet in de ontwikkeling van een onderzoeksmethodiek gebaseerd op de kwaliteit van naleving van de Code, is er nog ruimte voor verdere ontwikkeling van deze onderzoeksmethodiek. De Commissie beveelt een volgende commissie dan ook van harte aan om daar weer verdere stappen in te zetten. Nagedacht kan ook worden over de rol van de Commissie bij het niet- of onvoldoende naleven van de Code door vennootschappen. Bijvoorbeeld over

wat de taak van de Commissie is bij geconstateerde niet-nakomingen, anders dan het eventueel zenden van aandachtspuntenbrieven aan de betreffende vennootschappen en het bieden van verdere guidance door het geven van voorbeelden.

Actualisatie

Bij het aantreden van de Commissie was duidelijk dat er aandacht zou moeten komen voor het onderwerp aandeelhouders. Uit gesprekken met schragende partijen, vennootschappen en andere stakeholders bleek verder dat op een aantal andere fundamentele onderwerpen van de Code behoefte was tot nadere duiding. Zo ontving de Commissie verzoeken om nadere verduidelijking van het begrip lange termijn waardecreatie en handvatten voor het berekenen van beloningsverhoudingen. Ook kwam er steeds meer aandacht voor de thema's duurzaamheid, risico's van digitalisering en diversiteit. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot de actualisatie van de Code die de Commissie in december 2022 heeft gepubliceerd.

In het kader van de actualisatie van de Code organiseerde de Commissie in januari 2020 een eerste bijeenkomst met de schragende partijen. Met enige vertraging door COVID-19, volgden werktafels in december 2020 en januari 2021 om de volgende drie thema's verder uit te diepen: 'Stakeholders en vennootschap in dialoog', 'Diversiteit' en 'Best practices op het gebied van lange termijn waardecreatie'. De Commissie heeft deze werktafels als zeer waardevol ervaren. De werktafels faciliteerden een open dialoog, waarbij de schragende partijen bij de Code, ieder vanuit hun eigen invalshoek, hun visie gaven op de ontwikkelingen op het gebied van corporate governance. De Commissie raadt de volgende commissie aan de schragende partijen ook met enige regelmaat met elkaar in dialoog te blijven brengen en zo alle schragende partijen betrokken te houden bij de Code.

Naar aanleiding van de maatschappelijke ontwikkelingen, de uitkomsten van de monitoringsrapportage boekjaar 2019 en de dialogen met de schragende partijen heeft de Commissie in juni 2021 een eerste voorstel ter actualisatie van de Code aan de schragende partijen voorgelegd. Dit voorstel is in september 2021 besproken in een bijeenkomst met alle schragende partijen. Eind juni 2021 ontving de Commissie het onderzoeksrapport 'Versterking Verantwoordingsketen' van de Universiteit Leiden. Het ministerie van Financiën, dat opdracht gaf tot het rapport, verzocht de Commissie de aanbevelingen uit dit rapport mee te nemen in de actualisering van de Code. Gezien het vergevorderde stadium van de actualisatie, heeft de Commissie uitsluitend de aanbevelingen mee kunnen nemen die weinig nadere discussie behoeften met de schragende partijen. De andere aanbevelingen, waarvoor meer overleg met de schragende partijen nodig is (zoals het *in-control*-statement), zullen door de volgende Commissie moeten worden opgepakt.

De Commissie heeft uiteindelijk in het eerste kwartaal van 2022 het gewijzigde voorstel ter publieke consultatie gelegd. Op het voorstel zijn 47 uiteenlopende reacties ontvangen. De Commissie is dankbaar dat zo velen vanuit verschillende invalshoeken de tijd en moeite hebben genomen hun opvattingen kenbaar te maken. De Commissie heeft de reacties met veel interesse bestudeerd en zorgvuldig geanalyseerd en gewogen, waarna de aangepaste versie van de Code nogmaals individueel met alle schragende partijen is besproken. Voorgaande heeft uiteindelijk geresulteerd in de geactualiseerde versie van de Code die in december 2022 is gepubliceerd.

HUIDIGE STAND VAN ZAKEN

Corporate governance is altijd in beweging en de Code is daardoor een levend document. De Code beweegt mee met maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwe inzichten en is daarnaast bedoeld om vennootschappen te inspireren en te stimuleren hun corporate governance te blijven ontwikkelen. Met de jaren is de Code verbreed van best practices gericht op de drie organen van de vennootschap, naar een Code waarin, mede door vraag vanuit de politiek en maatschappij, steeds meer maatschappelijke thema's een plaats krijgen. Gevolg hiervan is dat meer overlap ontstaat tussen de Code en nieuwe wet- en regelgeving. Een duidelijke lijn ontbreekt welke thema's beter passen in zelfregulering zoals de Code en welke thema's beter geschikt zijn voor wetgeving. Hier dient meer regie plaats te vinden, hetgeen structureel overleg vergt tussen een volgende commissie, de schragende partijen en wetgevingsinstanties.

De Commissie constateert verder dat vennootschappen in de praktijk worstelen met de invulling van deze maatschappelijk thema's, met name op het gebied van duurzaamheid, risico's van digitalisering en diversiteit. Er is bijvoorbeeld een kloof tussen het door vennootschappen uitgesproken belang van duurzaamheid en de daadwerkelijke invulling daarvan in de praktijk. Duurzaamheidsbeleid van ondernemingen is wereldwijd onderhevig aan een aanscherpingsproces, waarbij definities en vereisten nog niet vastliggen, hetgeen leidt tot een collectief leerproces. De juridisering van de maatschappij maakt dit proces nog complexer. De Commissie is zich er terdege van bewust dat dit proces veel vergt van vennootschappen en hun bestuurders en commissarissen, en onderkent dat een bepaalde mate van *learning anxiety* hier mogelijk een belemmering oplevert. Om de kloof tussen retoriek en praktijk te verkleinen, moedigt de Commissie vennootschappen, bestuurders en commissarissen aan om transparant te zijn over de door hen ervaren uitdagingen en dilemma's ten aanzien van de duurzaamheids- en andere transitie's.

De juridisering van de maatschappij heeft daarnaast tot gevolg dat er meer spanning komt te staan op het *principle based* uitgangspunt van de Code. In de ervaring van de Commissie zorgt de ontwikkeling van juridisering er tevens voor dat schragende partijen en stakeholders van de vennootschap elkaar minder makkelijk vinden dan voorheen. De Commissie vraagt een volgende commissie om aandacht voor deze ontwikkeling. Om een breed draagvlak voor de Code te behouden is immers van groot belang dat de dialoog over corporate governance constant met alle betrokken partijen wordt gevoerd.

EEN BLIK OP DE TOEKOMST

Als gevolg van alle maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van corporate governance is nu al duidelijk dat ook deze geactualiseerde Code binnen afzienbare termijn weer aan herziening toe zal zijn. De Commissie beveelt een volgende commissie aan in ieder geval de volgende onderwerpen mee te nemen:

› **One-tier board**

- › De one-tier board is onderbelicht in de Code. Het huidige hoofdstuk 5 doet onvoldoende recht aan de verschillen tussen vennootschappen met een two-tier board en vennootschappen met een one-tier board. Naleving door one-tier vennootschappen zou gebaat zijn bij speciaal voor deze vennootschappen uitgeschreven best practice bepalingen.

› **Toepassingsbereik van de Code**

- › Op dit moment richt de Code zich tot beursvennootschappen gevestigd in Nederland met een Nederlandse notering en in Nederland gevestigde vennootschappen met een buitenlandse notering. Nagedacht moet worden over het spanningsveld die deze laatste groep vennootschappen ondervinden tussen de Code en het Nederlandse vennootschapsrecht enerzijds en de op hen van toepassing zijnde buitenlandse beursregels anderzijds.

› **Responstijd**

- › In reactie op de publieke consultatie van het voorstel tot actualisatie heeft de Commissie kritische reacties ontvangen op het handhaven van de responstijd in de Code naast de wettelijke bedenktijd. De Commissie blijft van mening dat er voldoende verschillen bestaan tussen de wettelijke bedenktijd en de responstijd om de responstijd op dit moment te handhaven in de Code. Aanbeveling aan een volgende commissie is om in de komende jaren te evalueren hoe de stapeling van de responstijd en de wettelijke bedenktijd in de praktijk uitwerkt en of het wenselijk is daar alsnog aanpassingen in te doen. Deze evaluatie zou kunnen samenvallen met de evaluatie van de wettelijke bedenktijd die over een aantal jaar zal plaatsvinden.

› **Verantwoording over beloningsverhoudingen**

- › De Commissie beveelt de volgende commissie aan om nogmaals te kijken naar de best practice bepaling die ziet op de verantwoording over beloningsverhoudingen binnen de vennootschap, opdat het verschil tussen wat maatschappelijk verantwoord wordt geacht en wat schragende partijen bereid zijn aan regulering af te spreken, niet te groot wordt. Deze in 2016 geïntroduceerde bepaling beoogde vennootschappen aan te zetten tot reflectie op en bewustwording van de beloningsverhoudingen tussen met name bestuurders en werknemers. Onder meer werd van individuele bestuurders verwacht dat zij hun visie op de verticale beloningsverhoudingen zouden geven. In de praktijk lijkt hier echter niet veel van terecht te komen, hetgeen herbezinning op deze bepaling vergt.

› **Onafhankelijkheidsvereisten in best practice bepaling 2.1.8**

- › In de publieke consultatie van het voorstel voor actualisatie van de Code is aangegeven dat bepaling 2.1.8 voor de praktijk onvoldoende duidelijk is. De Commissie heeft enkele niet complexe en niet controversiële, wijzigingen meegenomen in de actualisatie 2022. Vanwege het feit dat wijzigingen aan best practice bepaling 2.1.8 geen onderdeel zijn geweest van de publieke consultatie, zijn de meer complexe en controversiële aandachtspunten niet meegenomen.

- › **Niet verwerkte aanbevelingen van het rapport ‘Versterking Verantwoordingsketen’ (waaronder in het bijzonder het ‘in-control’-statement)**
 - › De Commissie heeft een aantal aanbevelingen uit het rapport ‘Versterking Verantwoordingsketen’ niet meegenomen en adviseert een volgende commissie om deze nader te bespreken met de schragende partijen, waaronder in het bijzonder het in-control-statement. Het gaat om de volgende aanbevelingen:
 - invoering Verklaring Omtrent Risicobeheersing (VOR) (ook wel het *in-control*-statement);
 - waarborging interne auditfunctie indien de interne auditfunctie en de risicomanagementfunctie en/of compliancefunctie niet zijn gescheiden;
 - beoordeling door en verslag aan de auditcommissie over werkzaamheden en effectiviteit van de interne audit;
 - aandacht voor gedrag en cultuur in het bestuursverslag en het verslag van de raad van commissarissen;
 - verklaring van het bestuur over correctheid en volledigheid van informatie die aan de externe accountant wordt verstrekt;
 - toelichting op de controlerend accountant voorafgaand aan en tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders;
 - gelegenheid voor aandeelhouders en leden van de algemene vergadering van aandeelhouders tot stellen van vragen over de controlerend accountant.

TOT SLOT

De Code is springlevend, maar beweegt zich in een krachtenveld dat aan constante verandering onderhevig is. Ontwikkelingen op het gebied van corporate governance zullen ook de komende tijd nog hoog op de agenda staan. Dit vraagt van een volgende commissie om een toekomstbestendige Corporate Governance Code te faciliteren die waarde heeft voor alle betrokken stakeholders. De Code is niet slechts een juridisch document, maar dient ook bestuurders en commissarissen te inspireren en stimuleren. Hierbij is het van belang om de Code flexibel te houden om in te kunnen spelen op nieuwe, maatschappelijke ontwikkelingen, en vast te houden aan het zelfregulerende karakter van de in wetgeving verankerde Code. Daarbij past de huidige ondersteuning vanuit enerzijds de schragende partijen en anderzijds de ministeries van Economische Zaken, Justitie en Veiligheid en Financiën.

